

JAARVERSLAG 2000

Inhoud

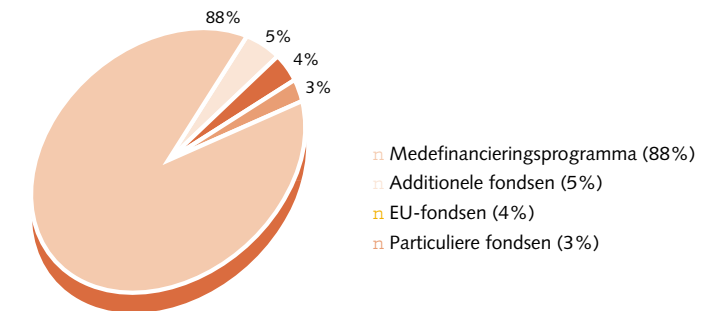
Vooraf	3
Hivos in het kort	5
1 Inleiding	6
2 Ontwikkelingen in beleid en organisatie	10
2.1 Beleidsontwikkelingen	11
2.2 Ontwikkelingen in organisatie en instrumentarium	13
3 Activiteiten in het Zuiden	16
3.0 Hivos in tabel en grafiek	17
3.1 Regio's	191
3.1.1 Afrika	9
3.1.2 Latijns Amerika	27
3.1.3 Azië	344
3.1.4 Zuidoost-Azië	2
3.2 Thema's	45
3.2.1 Duurzame ontwikkeling	454
3.2.2 Economie en krediet	9
3.2.3 Hivos Cultuur Fonds	55
3.2.4 ICT	60
3.3 Evaluaties en inspecties	62
4 Activiteiten in het Noorden	66
4.1 Samenwerking in Europa	7
4.2 Samenwerking in Nederland	70
4.3 GOM, ZNF en PSO	76
5 Interne organisatie	80
5.1 Bestuursorganen	81
5.2 Werkorganisatie	81
5.3 Ondernemingsraad	83
6 Jaarrekening	85
6.1 Balans per 31 december 2000	86
6.2 Rekening van baten en lasten over 2000	88
7 Bijlagen	89
7.1 Uitgaven en verplichtingen Medefinancieringsprogramma per land	90
7.2 Uitgaven en verplichtingen additionele fondsen per land	91
7.3 Uitgaven en verplichtingen EU-fondsen per land	92
7.4 Overzicht kredietportefeuille (HTF en Hivos)	93
7.5 Uitgaven en verplichtingen Hivos Projectenfonds per land	94
7.6 Uitgaven en verplichtingen alle fondsen per land	95
7.7 Uitgevoerde externe evaluaties in 2000	96
7.8 GOM-kernstatistieken	97
7.9 Organogram van de Hivos-werkorganisatie	99
7.10 Hivos bestuurlijke organisatie – samenstelling per 31/12/2000	100
7.11 Lijst van gebruikte afkortingen	101

Het overzicht Partnerorganisaties 1999 is als aparte bijlage verschenen.

Vooraf

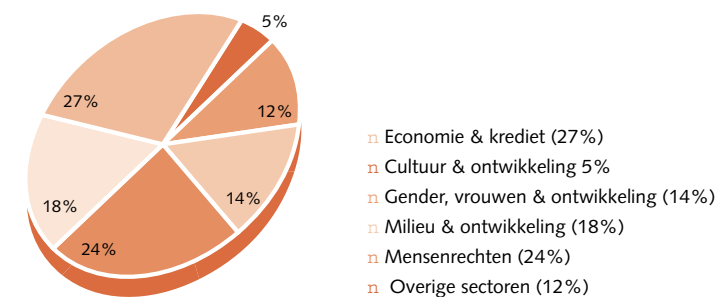
Hivos in het kort

Inkomsten

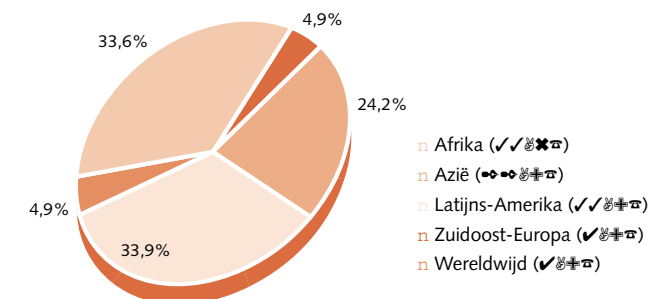

Bestedingen Zuiden

naar beleidsspeerpunt

naar regio

HIVOS KERNGETALLEN 2000

bedragen in duizenden gulden

	1996	1999	2000
INKOMSTEN			
Medefinancieringsprogramma	60.805	96.539	110.295
Additionele fondsen	9.534	8.213	6.618
EU-fondsen	2.448	5.704	4.958
Particuliere fondsen	2.749	3.394	2.935
Totale inkomsten	75.534	113.850	124.806
BESTEDINGEN			
t.b.v. partnerorganisaties			
Economie & krediet	17.821	24.427	35.776
waarvan nieuw krediet	5.608	4.557	2.971
Cultuur & ontwikkeling	2.695	6.101	7.215
Gender, vrouwen & ontwikkeling	11.377	15.019	18.833
Milieu & ontwikkeling	11.281	18.447	23.470
Mensenrechten & aids	12.163	24.824	31.373
waarvan aids	2.781	4.450	4.630
Overige sectoren	14.836	17.007	16.526
waarvan geïntegreerde sectoren			16.994
Totaal	70.173	105.825	166.199
t.b.v. voorlichting in Nederland	289	439	724
Totale bestedingen	70.462	106.264	166.923
PORTEFEUILLE			
Schenkingsverplichtingen	84.551	110.732	99.971
Leningen/garanties/participaties	12.524	22.552	23.021
Aantal partnerorganisaties	679	804	790
APPARAAT			
Exploitatiekosten	6.191	8.674	9.923
Resultaat	35	95	18
Eigen vermogen	2.965	4.229	4.147
Aantal medewerkers	77	94	125

foto Hollandse Hoogte

1 Inleiding

INDIASE HUMANISTEN ZIJN BERUCHT OM HUN PUUR RATIONELE KIJK OP HET LEVEN. ZIJ MOETEN ZICH HEBBEN GEËRGERD AAN ALLE AANDACHT VOOR HET ZOGENAAMDE 'HISTORISCHE MOMENT VAN DE EEUWWISSELING'.

Indiase humanisten zijn berucht om hun puur rationele kijk op het leven. Zij moeten zich hebben geërgerd aan alle aandacht voor het zogenaamde 'historische moment van de eeuwwisseling'. Dat moment is immers bepaald door het historisch toeval. Maar je kunt het terugblikken in een geschiedenis die is opgedeeld in stukken van honderd jaar, ook zien als een redelijk rationele manier om te leren van die geschiedenis.

Een nieuwe eeuw

Wat liet de vorige eeuw zien als het gaat om ontwikkeling en hoe gaat het worden in deze eeuw? SER-voorzitter Herman Wijffels stelde in zijn interessante nieuwjaarstoespraak bij Novib, dat de twintigste eeuw de eeuw is van de emancipatie met de sociaal-economische ontwikkeling als motor. Een emancipatie die, zeker als we het over Nederland hebben, is uitgemond in een sterk toegenomen individueel bewustzijn. Vanuit die houding bekijken mensen hun omgeving en bepalen ze waar ze bij willen horen. Honderd jaar geleden was dat precies andersom: als individu hoorde je ergens bij en vanuit die positie bekeek je de wereld en leverde je strijd voor een betere en rechtvaardiger plek onder de zon.

Dit beeld van de twintigste eeuw klopt in grote lijnen voor Nederland en het merendeel van de samenlevingen in het Noorden, hoewel ook hier een deel van de mensen geen toegang heeft tot de welvaartstaat. Maar het beeld klopt zeker niet voor een flink deel van de mensen in het Zuiden, voor de twintig procent die leeft onder de armoedegrens. Voor hen draait de emancipatiemotor nog niet. Zij staan soms letterlijk en figuurlijk buiten.

Pluriform wereldbeeld

Lastig voor de beleidsmakers van tegenwoordig is dus, dat er geen wereldbeeld meer bestaat dat op iedereen van toepassing is. De verschillende stadia van ontwikkeling en emancipatie bestaan zowel na elkaar als naast elkaar. Weg met de geschiedenis - maar dan op een andere manier dan Fukuyama bedoelde. De wereld is een uitermate pluriform geheel, waarin de gangbare ordeningen en bestuurlijke mechanismen niet langer passen. Dat is ook niet zo gek, als we bedenken dat deze ordeningen en mechanismen vaak nog stammen uit de tijden van postkoets en trekschuit. Als het gangbare wereldbeeld niet meer klopt, welk beeld is er dan voor in de plaats gekomen? Het huidige beeld laat een wereld zien van netwerkende burgers en organisaties, maar vooral ook een wereld waarin de markten steeds vaker en nauwer met elkaar verbonden raken. Informatie- en communicatietechnologieën vormen de smeerolie én de infrastructuur van deze nieuwe wereld. Internet en zijn gebruikers vormen de nieuwe wereldgemeenschap, een *community* die tot nu toe alle aanslagen op de individuele vrijheid aardig van zich wist af te houden. Door internet worden netwerken van burgers belangrijker en daarmee is het een motor van werkelijk wereldburgerschap.

New governance

Ngo's spelen in dit proces en in dit wereldwijde netwerk een prominente rol. Met ngo's zijn hier niet alleen ontwikkelingsorganisaties bedoeld, maar alle soorten initiatieven - kleine en grote - die geen onderdeel vormen van de markt en ook niet van de overheid. Kortom: de *civil society*, het maatschappelijk veld.

Het draait allemaal om deze drie spelers: overheid, markt en *civil society*. Het maatschappelijk veld speelt daarbij een bijzondere rol. Enerzijds als vernieuwer - denk aan de herkomst van internet - en anderzijds als tegenkracht. Van oudsher stelt het maatschappelijk veld zich op als een tegenkracht van de overheid, maar steeds vaker ook van de markt. Ruud Lubbers hield vorig jaar een geïnspireerde inleiding voor de OPOP-organisaties (organisaties die een financieringsovereenkomst hebben met het ministerie van Buitenlandse Zaken). Hij stelde dat er een 'democratisch tekort' is ontstaan, doordat de politieke instituties van de vorige eeuw onvoldoende zijn opgewassen tegen de huidige golf van grensoverschrijdende problemen en (markt)ontwikkelingen. Ngo's en vooral de wereldwijde netwerken vullen dat tekort op. Naast een overheidsgetinte *good governance* ontstaat er zo een meer maatschappelijk getinte *new governance*. Beide noties zorgen samen voor een democratische samenleving met de nodige *checks and balances* en uiteindelijk voor een nieuw en duurzaam evenwicht.

Wat betekent dit nu voor ontwikkelingssamenwerking in de zin van structurele armoedebestrijding? In ieder geval dat het hardnekkige en traditionele beeld van ontwikkelingssamenwerking drastisch moet veranderen. Ontwikkelingssamenwerking van deze tijd is niet langer een speelveld, waarin de overheid en grote multilaterale spelers als de Wereldbank de strijd aanbinden

met de (wereld)armoede. Spelers die, als de wedstrijd is afgelopen, nog wat hardnekkige en voorlopig onopgeloste zaken overlaten aan het particuliere ngo-veld. In eigentijdse ontwikkelingssamenwerking heeft het maatschappelijk veld een eigen positie, nevens geschikt aan de overheid. Ook binnen ontwikkelingssamenwerking speelt het maatschappelijk veld zijn rol als vernieuwer en tegenkracht, door zijn dynamiek en wereldwijde verbindingen. Maar het is ook uitvoerder van een hele reeks essentiële taken in de zorg en het onderwijs, zoals goed zichtbaar is in de hedendaagse Nederlandse samenleving.

Wereldwijde civil society

Ngo's die op deze manier werken aan structurele armoedebestrijding, moeten definitief af van het beeld dat zij als een soort zombies vooral elders aan het werk zijn. In dit beeld richten zij zich schijnbaar professioneel op de 'doelgroep' en blijven ze het liefst verstoken van enige maatschappelijke en politieke bedding in de (wereld)samenleving. Dat soort ngo's bestaat nog wel, maar zij hebben werkelijk niets van doen met het beleid en de normen en waarden waardoor Hivos en zijn collega's zich al vele jaren laten inspireren.

Hivos ziet zichzelf in de eerste plaats als onderdeel van de *civil society*, in Nederland en internationaal. Als illustratie hiervan presenteerde Hivos in het vorige jaarverslag een aantal (maatschappelijke) organisaties waarmee het zich in Nederland heeft verbonden. In 2000 besteedde Hivos meer dan zestien procent van zijn medefinancieringsmiddelen via deze samenwerkingspartners en hun op het Zuiden gerichte activiteiten. Hivos besteedt in dit jaarverslag extra aandacht aan de internationale verbanden waarmee het samenwerkt. Door deze waaier van nationale en internationale maatschappelijke organisaties laat Hivos zich voeden en geeft het vorm en inhoud aan zijn werk.

Op naar een vernieuwd MFP

Op dit moment is de maatschappelijke consultatie over het particuliere kanaal voor ontwikkelingssamenwerking in volle gang. Min of meer tegelijkertijd spreekt en onderhandelt het ministerie met de medefinancieringsorganisaties (mfo's) over een nieuw en aangepast beleidskader voor het Medefinancieringsprogramma (MFP). De maatschappelijke consultatie komt voort uit de aankondiging die de minister deed in november 1999, namelijk dat ze zo'n consultatie onmisbaar vond bij de totstandkoming van een nieuwe beleidsnotitie over de particuliere component in ontwikkelingssamenwerking. De onderhandelingen met de mfo's worden gevoerd vanwege de afspraken die de minister maakte over de afhandeling van het IBO-rapport (Interdepartementaal BeleidsOnderzoek) over het MFP.

Hivos vindt het niet gelukkig dat deze twee trajecten gelijktijdig plaatsvinden, maar is wel overtuigd van het belang van de afzonderlijke trajecten. Daarom besloot het, evenals zijn collega-mfo's, toch actief deel te nemen. Het nieuwe beleidskader MFP zal in positieve zin moeten afrekenen met de nagalm van het IBO-rapport. Het MFP moet opnieuw worden neergezet als een professioneel, bestuurlijk efficiënt, maatschappelijk geïnspireerd en kwalitatief concurrerend programma. Een programma, waarin een premie staat op het nemen van verantwoorde en creatieve risico's en dat ook keuzes mogelijk maakt voor activiteiten die wel ontwikkelingswinst opleveren, maar geen materiële opbrengsten. Ook na enig vergelijkend warenonderzoek in Europa blijft Hivos ervan overtuigd dat die opgave met glans tot een goed einde gebracht kan worden. Het moet Hivos daarbij wel van het hart dat het bepaald niet onder de indruk was van de conclusies in het IBO-rapport. Het rapport was niet of nauwelijks gebaseerd op eigen onderzoek en sloot onvoldoende aan op bestaand onderzoek. Het leek in zijn uitkomsten meer geïnspireerd door een aantal vooraf bepaalde bestuurlijke paradigma's (zoals concurrentie), dan door een kritische weging van de bruikbaarheid daarvan in de realiteit van het MFP.

De beleidsnotitie over het particuliere kanaal - inclusief het MFP - moet aan politiek en publiek een prikkelend en eigentijds beeld bieden van de rol en betekenis van ontwikkelingssamenwerking, die wordt opgezet, uitgevoerd en vormgegeven door maatschappelijke organisaties. Dezelfde minister die de spraakmakende notities over het bilaterale en het multilaterale beleid vormgaf, moet - omwille van het beeld - nog deze kabinetsperiode het drieluik completeren met de beleidsnotitie over het particuliere kanaal. Hivos zal aan dat proces constructief en kritisch meewerken.

Met anderen in Europa

Het belang van internationalisering kwam hiervoor vrij uitbundig aan de orde. Dat is een bewuste keuze: Hivos wordt op vrijwel alle terreinen waar het actief is geïnspireerd door ideeën van toonaangevende internationale ngo's. Hivos ziet deze organisaties als de politieke vaandel-dragers van de nieuwe eeuw en wil graag samen met hen de strijd leveren tegen armoede en voor een betere, duurzaam beheerde wereld. Op diverse plaatsen in dit verslag presenteert Hivos deze verschillende spelers in zijn internationale netwerk.

Die strijd kan effectiever worden gevoerd als ook de Europese donororganisaties de handen vaker ineenslaan. Op het politieke front, maar ook op het terrein van de praktische uitvoering. Op gebied van politieke lobby is Hivos - samen met Novib - al tien jaar actief in Eurostep. Dit verband van 22 seculiere organisaties komt binnen de EU en op internationaal niveau op voor de belangen van mensen en organisaties in ontwikkelingslanden. Sinds 2000 is daar tot Hivos' grote genoegen Alliance2015 bijgekomen. In Alliance2015 werken Deutsche Welthungerhilfe, het Deense Ibis, Concern uit Ierland en Hivos aan een intensieve samenwerking op uitvoerend niveau. De organisaties delen een gemeenschappelijke filosofie, maar verschillen in hun sterke punten. Die verschillen maken de kracht uit van Alliance2015 en bepalen het gezicht van de alliantie, zowel voor partnerorganisaties in het Zuiden als voor burgers in Duitsland, Denemarken, Ierland en Nederland.

2 Ontwikkelingen in beleid en organisatie

UITWERKING EN VERVOLMAKING, DAAROP LAG IN 2000 RELATIEF VEEL NADRUk BINNEN DE HIVOS-ORGANISATIE. TWEE BELEIDSNOTITIES ('ICT' EN 'SEED CAPITAL') KREGEN HUN DEFINITIEVE VORM. DE NOTITIE OVER AIDS EN ONTWIKKELING WERD GRONDIG VERNIEUWD.

Uitwerking en vervolmaking, daarop lag in 2000 relatief veel nadruk binnen de Hivos-organisatie. Twee beleidsnotities ('ICT' en 'Seed capital') kregen hun definitieve vorm. De notitie over aids en ontwikkeling werd grondig vernieuwd.

Eind 2000 bereikte Hivos een mijlpaal met de certificering van de afdeling Programma's en Projecten, conform de ISO 9001-norm. Deze certificering is in lijn met de afspraken binnen het GOM over een gezamenlijk kwaliteitstraject. Minder gewichtig, maar zeker zo interessant was de stap tot verfijning van de gebruikte projectclassificatie(s).

Zoals in de inleiding staat, koos Hivos op het Europese front definitief voor een actieve samenwerking in het verband van Alliance2015.

Tenslotte werd een start gemaakt met twee nieuwe trajecten. Een daarvan leidt naar een volledig vernieuwde projectadministratie. De andere mondt uit in een algemene beleids- en strategienota, die is aangepast aan nieuwe inzichten en ervaringen.

2.1 Beleidsontwikkelingen

Lezers van dit verslag zal opvallen dat Hivos is geïnspireerd is door de revolutie die zich voltrekt op het terrein van informatietechnologie. Al sinds 1998 stimuleert Hivos het actief gebruik van ICT (Informatie- en Communicatie Technologie), zowel intern als extern.

In februari werd het beleids- en actieprogramma **Access for all: equal opportunities in cyberspace** vastgesteld. Dit programma onderstreept dat toegang tot informatie bijdraagt aan

>>>> Beleidskader

Hivos' algemene beleid is vastgelegd in:

- de beleidsnota 'Toegang tot Macht' (1988);
- de strategienota 'Hivos op twee benen' (1993).

Deze nota's zijn geoperationaliseerd in:

- kaderplannen voor Afrika (1997), Azië (1998) en Latijns Amerika (1999);
- beleidsnotities over Economie en krediet (1996), Cultuur (1995), Gender (1996), Milieu en duurzame ontwikkeling (1999), Mensenrechten (1996) en ICT (2000);
- deelnotities over Seed capital (2000) en Aids (2000).

Kaderplannen en beleidsnotities kennen in principe een houdbaarheidstermijn van vijf jaar.

De Programmafiancieringsovereenkomst Medefinanciering (PFM-1997) verschaft het formele kader waarbinnen Hivos de voornemens uit zijn kaderplannen en beleidsnotities gestalte geeft. Naast Hivos-specifieke beleidsnotities sturen ook beleidsnotities van het GOM op sommige terreinen de keuzes die Hivos maakt.

empowerment van mensen en gemeenschappen. Actieve steun aan ICT-initiatieven in ontwikkelingslanden is noodzakelijk om te voorkomen dat er een *digital divide* ontstaat, naast de al bestaande arm-rijk kloof. Het ICT-programma van Hivos biedt daarom ondersteuning aan bestaande en nieuwe partners die de kansen en mogelijkheden van de informatierevolutie willen benutten. Hivos wil hen van dienst zijn bij het verkrijgen van toegang tot internet, training in het gebruik van verschillende technologieën en het publiceren van Zuidelijke content op het web. Binnen het ICT-beleid passen ook e-commerce activiteiten, het benutten van online netwerk-mogelijkheden en campagnes die zijn gericht op goed bestuur op internet.

In april vond de externe lancering plaats van 'Access for all', onder grote belangstelling van geïnteresseerden in ontwikkelingssamenwerking en ICT. De reacties op de presentatie van het programma waren zonder meer stimulerend. In de loop van het jaar is Hivos bij verschillende gelegenheden uitgenodigd om dit innovatieve beleidsprogramma toe te lichten.

In juli bracht Hivos zijn partners in het Zuiden op de hoogte van het nieuwe ICT-beleid. Ook uit die hoek kwamen veel enthousiaste reacties. Meer nog dan in Nederland is men ervan overtuigd dat het aanhaken bij de informatierevolutie pure noodzaak is. Inmiddels gaven zo'n vijftig Zuidelijke organisaties te kennen dat ze op één of andere manier actief willen participeren in het ICT-programma (zie verder 3.2.4.).

Hivos beschouwt aids als een ontwikkelingsvraagstuk dat nadrukkelijk het terrein van de gezondheidszorg overschrijdt. Structurele armoede, maatschappelijke ongelijkheid en ongelijkheid in machtsrelaties tussen de seksen zijn bepalend voor de oorzaak én de gevolgen van aids. Verschillende onderzoeken bevestigden in 2000 de juistheid van deze analyse en ondersteunden het Hivos-beleid. Het betreft onder meer een enquête onder Hivos' partnerorganisaties en *resource persons* in het Zuiden en een evaluatie door de Stuurgroep Evaluatie MFP (zie ook 3.3). Hivos ziet hierin een aansporing om het beleid - dat al begin jaren negentig is ingezet - met kracht voort te zetten. Eind 2000 leidde dit tot een geactualiseerde beleidsnotitie **Aids en ontwikkeling**.

Bij de uitvoering van dit beleid ondersteunt Hivos met name organisaties die door lobby en advocacy proberen het aids-beleid zodanig te beïnvloeden, dat ook in het Zuiden optimale voorzieningen worden gewaarborgd voor informatie, preventie en zorg. De belangrijkste invalshoeken zijn: de bescherming van mensenrechten, de strijd voor gendergelijkheid en de ondersteuning van emancipatie op het terrein van seksualiteit. Hivos richt zich met name op groepen in de samenleving die zeer kwetsbaar zijn voor hiv-overdracht en op hen die de gevolgen van aids het zwaarst ondervinden. De aandacht gaat specifiek uit naar organisatieopbouw, netwerkontwikkeling en deskundigheidsbevordering van organisaties van mensen met hiv/aids. Een substantiële uitbreiding van het aids-programma van Hivos kan de komende jaren gerealiseerd worden door het Nederlandse initiatief Stop Aids Now!. Hierin bundelen vier mfo's en het Aids Fonds hun krachten (zie ook 4.2).

Toegang tot krediet is een belangrijk thema voor Hivos. In de kredietverlening aan financiële instellingen werkt Hivos sinds 1994 samen met Triodos Bank in het Hivos Triodos Fonds (HTF). Initiatieven die nog niet in aanmerking komen voor krediet van HTF, ontvangen ondersteuning van Hivos voor zaken als capaciteitsopbouw en aanloopkosten. Maar dergelijke jonge organisaties hebben vaak ook behoefte aan kapitaal voor de leningenportefeuille. Daarmee kunnen ze een staat van dienst opbouwen. In de (verliesgevende) beginjaren is het meestal niet mogelijk dit kapitaal op de markt aan te trekken. Daarom formuleerde Hivos dit jaar, in overleg met HTF, nieuw beleid voor het ondersteunen van jonge en/of kleine financiële instellingen: de beleidsnotitie **Hivos seed capital package for financial institutions**.

Met een *seed capital* pakket ondersteunt en begeleidt Hivos een financiële instelling intensief, tot een niveau waarop de organisatie in staat is via HTF of elders kapitaal aan te trekken. In dit pakket worden (een deel van) de aanloopkosten afgedekt. Bovendien is een subsidie opgenomen voor capaciteitsopbouw en een bijdrage voor de leningenportefeuille. Dat versterkt het eigen vermogen van de organisatie. Nieuw is ook dat in een *seed capital* contract kwantitatieve doelstellingen zijn opgenomen, zoals financiële ratio's voor *performance* van de portefeuille. Deze zijn - met een marge - gebaseerd op het ondernemingsplan. Voor monitoring en begeleiding werkt Hivos nauw samen met lokale consultants. Hivos denkt met zijn *seed capital* pakket op een effectieve manier wijze bij te dragen aan de opbouw van een duurzame financiële sector. Eind 2000 werd met SOMED in Uganda het eerste contract gesloten waarin dit nieuwe instrument was opgenomen.

Hivos' algemene beleidsnota 'Toegang tot Macht' dateert van 1988. De kern van het Hivos-gedachtegoed zoals in deze nota verwoord is in essentie niet veranderd. Maar de context van internationale samenwerking en van het Hivos-beleid is wel gewijzigd. Het Medefinancieringsprogramma (MFP) heeft zich verder ontwikkeld in omvang en in kwaliteit, onder meer naar aanleiding van de Impactstudie en de nota Nieuwe Wegen. Hivos breidde zijn samenwerkingsverbanden zowel binnen als buiten Nederland sterk uit. Het ging strategische allianties aan op Europees niveau (Eurostep, Alliance2015) en werkt op de verschillende beleidsterreinen samen met internationale ngo's. Verder vragen de politieke ontwikkelingen rond het MFP ook van Hivos een reflectie op de eigen positionering en een verwoording daarvan die past binnen de actuele kaders.

Daarom verschijnt in 2001 een nieuwe Hivos Beleidsnota, die richting geeft aan de inhoudelijke en strategische beleidsontwikkeling voor de komende jaren. Deze nota zal inspelen op de actuele en de te verwachten ontwikkelingen op nationaal en internationaal niveau. Ze zal recht doen aan de eigen identiteit, doelstellingen en ervaringen van Hivos en zijn partnerorganisaties. Basis van de nota is de specifieke positie van Hivos binnen het MFP en zijn visie op structurele armoedebe-

strijding en maatschappijopbouw binnen de huidige internationale context. Ontwikkelingen in het Hivos-beleid van de laatste jaren krijgen in de nota een duidelijke plaats. Bijvoorbeeld de voortgaande vernieuwing van het programma (onder meer cultuur en ICT) en het zoeken van samenwerking buiten de geijkte kaders van ontwikkelingssamenwerking. Ook de internationalisering van samenwerkingsverbanden is zo'n belangrijke beleidsontwikkeling. De nota komt tot stand in een interactief proces met interne en externe *stakeholders* zoveel mogelijk gebruik makend van moderne communicatiemiddelen. Hivos streeft naar verschijning van de beleidsnota in het derde kwartaal van 2001.

2.2 Ontwikkelingen in organisatie en instrumentarium

Sinds december 2000 is de afdeling Programma's en Projecten van Hivos gecertificeerd, volgens de ISO 9001-norm. ISO is een internationale kwaliteitsstandaard die in het geval van Hivos is toegekend door de certificerende organisatie Lloyd's Register.

Hivos zette eind 1999 het **ISO-kwaliteitstraject** in als vervolg op de GOM-afspraken over een gezamenlijke kwaliteitsstandaard. Voor Hivos was de ISO-certificering van collega-organisaties ICCO en Novib een goed voorbeeld.

Het merendeel van de (project)procedures stond al op papier, maar was toe aan actualisering. Daarnaast moest een aantal nieuwe procedures worden ontwikkeld. Voorbeelden zijn de klach-

David Begg, director

CONCERN

<HIVOS> What kind of organisation is Concern?

Concern is Ireland's largest relief and development organisation, with operations in some 25 countries worldwide. It has three priorities: emergency relief, long-term development programmes and advocacy. We strive to target the very poorest.

<HIVOS> Name us a memorable success for Concern.

The most dramatic example was in Ethiopia last summer. In a big undertaking Concern very quickly set up feeding centres and organised care. Nutrition surveys and studies confirmed that we had pulled the area back from the brink.

<HIVOS> How important are new media for your work?

The internet and e-mail are crucial to us. Given that we operate with offices in so many countries worldwide, good and quick communication is vital. In the near future we will improve our capacity to exploit new media.

<HIVOS> How important is European cooperation, especially in Alliance2015?

Cooperation in a fast-changing, fast-developing European Union is vital. Alliance2015 can become a major force within development circles and a voice for the voiceless. Overseas the Alliance partners will pool talent, expertise and resources.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

Hivos is unique in development circles. Its emphasis on culture and the centrality of human rights to development raises issues that are too often overlooked. Likewise, the organisation's use of new media shows all of us a potential that we sometimes don't appreciate.

www.concern.ie

Toegang tot informatie = toegang tot macht

tenprocedure voor partnerorganisaties en de procedure voor de 'inkoop' van consultants. Hiervoor ontwikkelde Hivos in eigen beheer een consultants-database, die beschikbaar is op het intranet. Ook belangrijk is de procedure 'ontwerpbeheer', die het ontwikkelen van nieuwe producten en processen regelt. Het nieuwe Hivos-product *seed capital* werd ontwikkeld volgens deze nieuwe procedure.

Tot augustus 2000 werkte een groot aantal medewerkers - gecoördineerd door een speciale ISO-stuurgroep - aan het kwaliteitssysteem. Toen het systeem nagenoeg compleet was, werden de overige medewerkers vertrouwd gemaakt met de geactualiseerde en nieuwe procedures, tijdens verschillende trainingsbijeenkomsten. In september werd de eerste interne *audit* uitgevoerd, een onderlinge toetsing van het functioneren van het kwaliteitssysteem. De externe officiële certificerings *audit* volgde in december.

Het ISO-certificaat is drie jaar geldig. Ieder half jaar zal Lloyd's een opvolgingsbezoek afleggen om na te gaan of het kwaliteitssysteem nog steeds functioneert. Hivos blijft dan ook werken aan verbetering van de kwaliteit. Bovendien is het de bedoeling dat eind 2001/begin 2002 ook de regiokantoren in Costa Rica, Zimbabwe en India worden gecertificeerd. Het grootste deel van het kwaliteitssysteem is geldig voor alle Hivos-kantoren, maar per regio zullen er ook nog een aantal 'eigen' specificaties zijn.

Hivos wil graag organisaties ondersteunen die in hun beleid en activiteiten verschillende beleidspeerpunten van Hivos hebben geïntegreerd. Dat streven is onder meer verwoord in de notitie 'Duurzame ontwikkeling'. Maar het systeem waarmee Hivos organisaties en projecten inhoudelijk classificeerde, voorzag tot voor kort niet in de mogelijkheid om die integratie ook te registreren. Een organisatie viel of onder het ene of onder het andere speerpunt, maar allebei tegelijk ging niet. Zo kon het gebeuren dat een project van KIOF (Kenyan Institute of Organic Farming) in allerlei statistieken alleen meetelde voor het beleidspeerpunt milieu. De positieve economische effecten van het project wogen voor Hivos echter even zwaar mee in de beslissing om KIOF te steunen, als de positieve effecten op het milieu.

Aangezien daardoor belangrijke beleidsmatige informatie verloren dreigde te gaan, is het **projectclassificatiesysteem** in 2000 verfiend. Waar daadwerkelijk sprake is van integratie of gelijkwaar-

digheid van twee beleidspeerpunten, kan dat nu ook geregistreerd worden. Het project of de organisatie in kwestie telt ook volledig mee op beide beleidsterreinen. Alle projecten zijn in het afgelopen jaar opnieuw bekeken en waar nodig is de classificatie gewijzigd. Het gevolg is dat een aantal tabellen in dit jaarverslag er anders uitziet dan in voorgaande edities. Het bedrag voor ieder speerpunt apart klopt wel. Maar het totaal van de bestedingen per beleidspeerpunt is hoger dan het bedrag dat in werkelijkheid is overgemaakt. Dat komt omdat een aantal organisaties of projecten nu dubbel geboekt staat. Die 'dubbeling' is gecorrigeerd in de percentuele verhouding tussen de beleidspeerpunten. Die percentages kloppen dus wel. Ter vergelijking zijn de verhoudingen tussen de speerpunten in 1999 op deze nieuwe basis herberekend en weergegeven.

Vanaf het moment dat Hivos zijn huidige projectadministratie in gebruik nam (1997) zijn er betrekkelijk veel problemen geweest met het pakket, vooral als gevolg van fouten in de programmatuur. Ook nadat deze fouten waren verholpen, bleef het pakket foutgevoelig en mede daardoor impopulair bij de gebruikers. Uiteindelijk was het niet efficiënt genoeg.

Foutgevoeligheid en gebrek aan efficiëntie zijn op zich al goede redenen om na te denken over een nieuw pakket. Daar kwam bij dat de huidige projectadministratie onvoldoende behulpzaam is bij (het vastleggen van) resultaatmetingen. Bovendien is het de verwachting dat de overgang naar de Euro niet zonder kleerscheuren gemaakt kan worden. Dat gaf de doorslag bij het besluit om op zoek te gaan naar een **nieuwe projectadministratie**.

Eind 2000 is het functioneel ontwerp hiervoor opgesteld. Centraal staan efficiëntie, integraal relatie- en documentbeheer, flexibiliteit en aansluiting op het web. Hivos wil een nieuw, op dit ontwerp gebaseerd pakket uiterlijk eind 2001 definitief in gebruik nemen.

foto: Hollandse Hoogte

3 Activiteiten in het Zuiden

DE KERNTAAK VAN HIVOS IS: HET ONDERSTEUNEN VAN LOKALE ORGANISATIES EN INITIATIEVEN IN ONTWIKKELINGSLANDEN. DAARONDER VERSTAAT HIVOS ALLE LANDEN IN HET ZUIDEN ÉN IN HET OOSTEN DIE VOLGENS DE DAC-NORM ALS ZODANIG ZIJN TE CLASSIFICEREN.

De kerntaak van Hivos is: het ondersteunen van lokale organisaties en initiatieven in ontwikkelingslanden. Onafhankelijke, niet-gouvernementele organisaties in landen die onder de DAC-norm vallen, zowel in het Zuiden als in het Oosten. In dit hoofdstuk zijn de websites vermeld van relevante Hivos-partners. De partnerorganisaties van Hivos bestrijken samen een breed spectrum van economische, sociale en maatschappelijke activiteiten. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk (3.0) is dat spectrum samengevat in tabellen en grafieken.

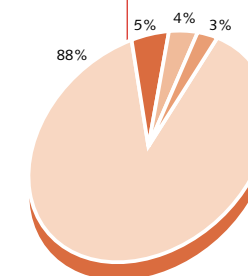
De volgende paragrafen (3.1.1 t/m 3.1.4) beschrijven de relevante ontwikkelingen in het Hivos-programma per regio. Voor iedere regio wordt een thema uitgelicht: gender, vrouwen en ontwikkeling in Afrika, milieu en ontwikkeling in Latijns Amerika en mensenrechten in Azië. De uitgelichte thema's in dit jaarverslag geven samen met die in eerdere jaarverslagen een vrij compleet beeld van de Hivos-activiteiten op het gebied van zijn speerpunten.

In de paragrafen 3.2.1 tot en met 3.2.3 zijn de activiteiten binnen de kernthema's duurzame ontwikkeling, economie en krediet, en cultuur en ontwikkeling samengevat. Nieuw in dit verslag is een aparte paragraaf (3.2.4) over ICT, een belangrijk thema voor ontwikkelings samenwerking en Hivos.

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over evaluaties en inspecties (3.3).

TABEL 1 HERKOMST BESTEDINGEN

	1996	1999	2000
<i>in duizenden guldens</i>			
Medefinancieringsprogramma	60.805	89.556	102.491 (88%)
Overige overheidsfondsen	9.534	7.687	6.223 (5%)
EU-fondsen	2.448	5.365	4.682 (4%)
Particuliere fondsen	2.749	3.217	2.803 (2%)
Totaal schenkingsmiddelen	75.536	105.825	116.199
waarvan kasmiddelen naar reservering	-5.608	-4.557	-2.971
Leningsmiddelen	12.524	22.552	23.022
Totaal	77.089	123.820	136.250

17/00

3.0 Hivos in tabel en grafiek

In 2000 besteedde Hivos 136,3 miljoen gulden aan schenkings- en leningsmiddelen ten behoeve van partnerorganisaties in het Zuiden. Dit betekent een stijging van ruim 12 miljoen gulden (10 procent) ten opzichte van 1999. Die stijging is grotendeels te verklaren uit de groei van het medefinancieringsbudget, dat is gekoppeld aan (de groei van) het budget voor ontwikkelings samenwerking. De groei werd extra gestimuleerd door het iets grotere aandeel van Hivos in het MFP (van 14,55 procent in 1999 naar 14,78 in 2000, exclusief de MFP-bijdrage voor nieuwe toetreders FPP). De andere fondsen (niet afkomstig uit het MFP) bleven samen min of meer op gelijk niveau. Hun relatieve aandeel in de totale bestedingen nam echter af (van 15 naar 11 procent). De overige overheidsfondsen daalden opnieuw licht, aansluitend bij de veranderingen in het bilaterale beleid. De geringe daling in de EU-fondsen valt mee, gezien alle uitvoerings- en herstructureringsproblemen in het Brusselse EU-apparaat.

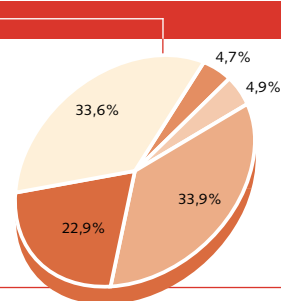
De kredietportefeuille liet dit verslagjaar slechts een lichte stijging zien: van 22,6 miljoen naar 23 miljoen gulden, een groei van 2 procent. Hivos reserveert sinds 1995 kasmiddelen om de risico's af te dekken op de garanties die zijn afgegeven ten behoeve van het Hivos Triodos Fonds (zie 3.2.2.) In het verslagjaar stegen de kasreserveringen per saldo met 0,3 miljoen tot 21,1 miljoen.

De bestedingen van Hivos ten behoeve van partnerorganisaties groeiden in 2000 iets minder dan in het jaar daarvoor (van 11,9 naar 9,8 procent). Een relatief groot deel van deze groei kwam op het conto van het nieuwe programma in Zuidoost-Europa. De regionale verdeling bleef in grote lijnen gelijk aan die in het vorige verslagjaar. Alle regio's vertoonden een stijging in absolute uitgaven, maar door de groei van Zuidoost-Europa daalde het relatieve aandeel van de overige regio's enigszins. Latijns Amerika bleef ook dit jaar met een neuslengte voorsprong Hivos grootste besteder.

TABEL 2 BESTEDINGEN NAAR REGIO

in duizenden gulden

	1996	1999	2000	
Afrika	26.294	36.707	39.010	(33,6%)
Azië	16.454	25.625	26.567	(22,9%)
Latijns-Amerika	23.110	36.889	39.432	(33,9%)
Zuid-Oost Europa	-	2.153	5746	(4,9%)
Wereldwijd	4.315	4.451	5.444	(4,7%)
Totaal	70.173	105.825	116.199	

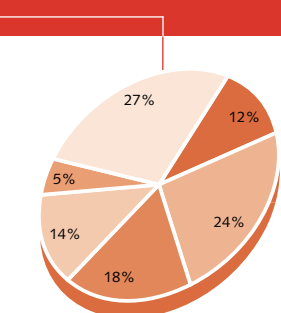
De bestedingen naar beleidsspeerpunten, uitgedrukt in procenten, vertoonden in grote lijnen hetzelfde beeld als in de afgelopen jaren. Dat is niet veranderd door de verfijning in de project-classificatie (zie 2). Een kanttekening: door de herindeling zijn de absolute uitgavencijfers per sector niet meer vergelijkbaar met de cijfers van vorige jaren. Zoals de tabel aangeeft is bijna 17 miljoen gulden toe te rekenen aan meerdere sectoren.

Opmerkelijk is de verdere stijging van de sector economie en krediet (van 23 naar 27 procent). Deze sector is nu naar uitgaven gemeten de grootste en heeft die positie overgenomen van de sector mensenrechten en aids. De andere speerpunten profiteerden in het algemeen in ongeveer gelijke mate van de groei, waarbij alleen kunst en cultuur iets achterbleef.

TABEL 3 BESTEDINGEN NAAR BELEIDSSPEERPUNT

in duizenden gulden

	1996	1999	2000	
Economie & krediet	17.821	24.427	35.776	(27%)
Cultuur & ontwikkeling	2.695	6.101	7.215	(5%)
Gender, vrouwen & ontwikkeling	11.377	15.019	18.833	(14%)
Milieu & ontwikkeling	11.281	18.447	23.470	(18%)
Mensenrechten	12.163	24.824	31.373	(24%)
Overige sectoren	14.836	17.007	16.526	(12%)
			133.193	
Waarvan geïntegreerde sectoren			-16.994	
Totaal	70.173	105.825	116.199	

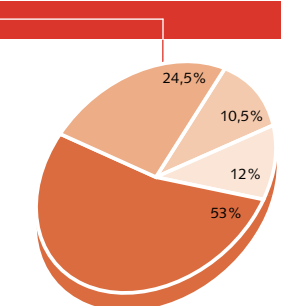

In 2000 kon voor het eerst de verdeling over de drie kerndoelstellingen van het Medefinancieringsprogramma worden vergeleken met die in het vorige jaar én met de cijfers van vijf jaar geleden. Deze langetermijnvergelijking toont duidelijk de beleidsmatige verscherping van het Hivos-profiel. Het aandeel directe armoedebestrijding nam af van 40 naar 35 procent en dat van de beleidsbeïnvloeding steeg van 7 naar 12 procent. Het voor Hivos kenmerkende aandeel maatschappijopbouw blijft opmerkelijk stabiel op 53 procent.

TABEL 4 BESTEDINGEN NAAR DOELSTELLINGEN MEDEFINANCIERINGSPROGRAMMA

in duizenden gulden

	1996	1999	2000	
Basic social services	9.542	12.501	12.288	(30%)
Overig	13.019	22.000	28.382	(70%)
Totaal directe armoedebestrijding	22.561	34.501	40.670	(35%)
Maatschappijopbouw	30.060	46.197	61.586	(53%)
Beleidsbeïnvloeding	3.671	8.858	13.943	(12%)
Totaal	56.292	89.556	116.199	(100%)

TABEL 5 BESTEDINGEN NAAR DOELSTELLINGEN VAN HET NEDERLANDSE ONTWIKKELINGSBELEID

in duizenden gulden

	1999	2000	% MF-bestedingen
Basic social services	12.543	12.288	12%
waarvan reproductieve gezondheid	5.719	5.468	5%
Milieu	14.026	19.854	19%
Minst Ontwikkelde Landen (MOL's)	9.670	11.502	11%

Evenals in 1999 was de bijdrage van Hivos aan de officiële doelstellingen van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid verhoudingsgewijs het grootst op die voor reproductieve gezondheid en milieu. De bijdrage aan *basic social services* daalde ook dit verslagjaar licht, overeenkomstig de hiervoor genoemde aanscherping van het Hivos-profiel. De uitgaven ten behoeve van de minst ontwikkelde landen (MOL's) stegen in verhouding mee en bleven op het (bescheiden) niveau van 11 procent. Als niet alleen de MOL's maar ook de lagere inkomenslanden in ogenschouw worden genomen, stijgt dat percentage naar 37 procent van de totale bestedingen.

Voor het eerst sinds tijden daalde het aantal partnerorganisaties. De daling is vooral zichtbaar in Afrika (een afname van 12 procent) en in zeer bescheiden mate in Latijns Amerika. Deze daling is conform de bedoelingen van Hivos om het programma hanteerbaar te houden, zonder Hivos' traditionele aandacht voor nieuwe (en veelal kleinere) relaties te vergeten. De lichte daling van het aantal partnerorganisaties in combinatie met een behoorlijke toename van de bestedingen, resulteert logischerwijs in een flinke stijging van de uitgaven per partnerorganisatie (12 procent) tot f 147.087,-. Met deze stijging, de tweede in successie, lijkt de trend naar steeds kleinere committeringen definitief gekeerd te zijn. Aangezien het partnerbestand tegelijk aanzienlijk werd vernieuwd, met 14 procent nieuwe partners, is er vanuit managementoptiek reden voor enige tevredenheid.

TABEL 6 HET HIVOS-NETWERK

in duizenden gulden

	Totaal 1999	beëindigde relaties	nieuwe relaties	Totaal 2000
Afrika	281	72	39	248
Azië	187	12	28	203
Latijns-Amerika	302	41	36	297
Zuid-Oost Europa	7	0	1	8
Wereldwijd	27	1	8	34
Totaal	804	126	112	790

3.1 Regio's

3.1.1 Afrika

Ontwikkelingen in programma's

De bestedingen in Afrika stegen in 2000 naar 39 miljoen gulden. Ook dit jaar kwam de groei, van 6 procent, geheel voor rekening van de medefinancieringsfondsen. De uitgaven stegen volgens plan vooral in Oost-Afrika, met 13 procent. In Zuidelijk Afrika namen de uitgaven slechts toe met 2 procent. In het verslagjaar telde Hivos in Afrika 39 nieuwe partnerorganisaties: 12 in Oost-Afrika, 21 in Zuidelijk Afrika en 6 regionale partners.

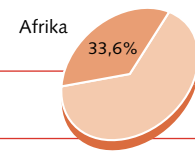
Mozambique en delen van *Zimbabwe* en *Zuid-Afrika* werden ook dit jaar gesteund door hevig noodweer en overstromingen. Hivos bood waar mogelijk steun aan rehabilitatie-projecten van partnerorganisaties.

De in Alliance2015 verenigde ontwikkelingsorganisaties voerden in *Mozambique* een eerste

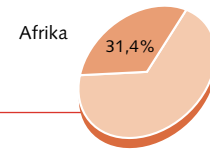
KERNGETALLEN AFRIKA

bedragen in duizenden guldens	1999	2000
Bestedingen	36.707	39.010
waarvan lastens MFP	32.224	35.116
Aantal partnerorganisaties	281	248
Aantal projecten	335	335

Hivos-bestedingen naar regio

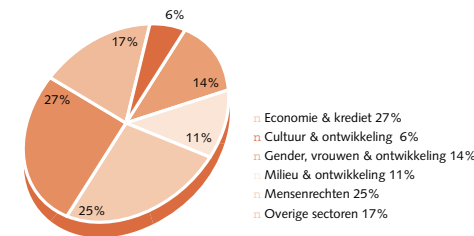
Hivos-partnerorganisaties naar regio

Hivos steunt organisaties in:

Oost-Afrika Kenia Tanzania Uganda
 Zuidelijk-Afrika Botswana Malawi Mozambique
 Namibië Zambia Zimbabwe Zuid-Afrika

Bestedingen Afrika naar beleidsspeerpunten

gesprek over mogelijkheden voor samenwerking in dat land. In *Namibië* zette Hivos met Alliance-collega Ibis stappen op weg naar structurele samenwerking. Hivos zette zijn activiteiten voort om partnerorganisaties voor te bereiden op zijn gestage terugtrekking uit *Botswana*. De voorgenomen uitbreiding van activiteiten naar *Malawi* werd vertraagd toen bleek dat andere donoren, waaronder DFID, al investeerden in de sectoren die Hivos op het oog had: mensenrechten en microkrediet. In *Kenia* concentreerde Hivos zijn activiteiten verder op het terrein van mensenrechten. De uitgaven in *Uganda* groeiden sterk, met name door nieuwe activiteiten op het gebied van economie en krediet.

Economie en krediet

Opbouw van financiële instellingen is een belangrijke peiler binnen het Hivos- en HTF-beleid. Veelbelovende initiatieven die nog niet in aanmerking komen voor HTF-krediet, ontvangen ondersteuning van Hivos voor bijvoorbeeld capaciteitsopbouw en aanloopkosten. Een beperkt aantal van hen komt bovendien in aanmerking voor *seed capital*. Hierbij verschaft Hivos onder strikte voorwaarden ook een bijdrage aan de kapitalisatie van de leningenportefeuille. Dit - intensieve - instrument (zie 2.1) wordt dit jaar voor het eerst toegepast in Afrika.

Als vervolg op de bijeenkomst over duurzame microfinanciering in Arusha in 1999, organiseerde en financierde Hivos twee workshops. De eerste, vijfdaagse bijeenkomst over *best practices* in microfinanciering, vond plaats in *Zimbabwe* in mei. Twintig enthousiaste vertegenwoordigers van tien financiële instellingen uit zeven landen in Zuidelijk Afrika waren hier aanwezig. In oktober reisden achttien medewerkers van tien financiële instellingen uit Oost-Afrika af naar *Kenia*, voor een vierdaagse workshop over strategische en businessplanning. De deelnemers, Hivos-partners en andere organisaties, waardeerden het initiatief zeer. Daarom krijgt het in 2001 opnieuw een vervolg.

In oktober leverde Hivos een belangrijke bijdrage aan de organisatie van de Africa Region Micro Credit Summit in *Zimbabwe*. Er waren 600 deelnemers uit 49 landen. Hoog op de agenda stonden onderwerpen als de gevolgen van hiv/aids en de toegang voor vrouwen tot krediet.

In Afrika ondersteunt Hivos een aantal nationale en regionale netwerken van financiële instellingen. Deze maken zich onder andere sterk voor een betere wetgeving op het gebied van microfinanciering, om kleinschalige, formele dienstverlening mogelijk te maken.

Ook in de categorie producentenorganisaties breidde Hivos zijn partnernetwerk uit. Het gaat hier met name om organisaties die actief zijn op het gebied van eerlijke en/of biologische handelsproducten. Handelsfinanciering voor de export van landbouwproducten zoals koffie is voor Hivos en HTF met name aan de orde in Oost-Afrika. Hivos intensiverde zijn samenwerking met Fair Trade Assistance in Zuidelijk en in Oost-Afrika.

Hivos ondersteunt dertig organisaties op het gebied van training en bedrijfsadviesing aan kleine ondernemers en boeren. In zijn contacten met deze organisaties benadrukt Hivos de noodzaak om - meer - marktgericht te werken. Met betrekking tot internationale lobby en beleidsbeïnvloeding ondersteunt Hivos organisaties die zich bezighouden met schuldverlichting en de WTO.

Cultuur en ontwikkeling

Literatuur en de boekensector blijven de belangrijkste aandachtspunten binnen Hivos' cultuurbeleid in Afrika. Daarin is in het verslagjaar weinig veranderd. Nieuw zijn een aantal door Hivos gesteunde activiteiten op het gebied van film. De filmsector is in opkomst, zowel in Zuidelijk als in Oost-Afrika. Maar de toegang tot en de distributie van Afrikaanse filmproducties in Afrika zelf hebben nog versterking nodig. Hivos steunde daarom in 2000 twee filmfestivals, het Zanzibar International Film Festival (ZIFF) en het Zimbabwe International Filmfestival (ook ZIFF). De steun aan het Zanzibar festival had vooral tot doel de Afrikaanse oriëntatie van dit evenement te versterken. In *Zimbabwe* probeert Hivos een grotere samenwerking te bewerkstelligen tussen het ZIFF en het Southern Africa Film Festival (SAFF). Hivos-partner Interfund financiert in *Zuid-Afrika* de activiteiten van de Film Resource Unit, de grootste alternatieve film distributeur van het land. FRU ontving in december een van de Prins Claus Fonds prijzen. Via het Hubert Bals Fonds ging ook steun naar een aantal Afrikaanse filmproducties, waaronder Mama Africa. Deze productie bestaat uit zes korte films van zes Afrikaanse vrouwelijke regisseurs en ging in première tijdens het International Film Festival Rotterdam in februari 2001. Hivos steunde verder het African Renaissance project van ICE Films in *Zimbabwe*, een 36-delige televisieserie over Afrikaanse vraagstukken en perspectieven.

Yvonne Vera, directeur van Hivos-partner National Gallery in Bulawayo, uitte tijdens de manifestatie *Creating Diversity* (zie 3.2.3) een noodkreet na plotselinge en drastische bezuinigingen door de Zimbabwaanse overheid. Hivos zocht en vond, samen met de Nederlandse overheid, mogelijkheden om haar organisatie een financiële adempauze te verschaffen.

Milieu en ontwikkeling

In Afrika ondersteunt Hivos binnen dit beleidsterrein met name duurzame productie: productieve activiteiten die het behoud van natuurlijke hulpbronnen combineren met economische winst. Die winst bestaat uit toegevoegde waarde en werkgelegenheid. Hivos zette de steun voort aan organisaties die trainingen geven aan producenten en besteedde veel aandacht aan de economische haalbaarheid van ecologisch duurzame productie. Hivos was betrokken bij de oprichting van het Miombo Forum, een initiatief van 36 ngo's uit *Mozambique*, *Zimbabwe*, *Malawi*, *Tanzania* en *Zambia*. Deze organisaties leggen zich toe op duurzaam gebruik van het Miombo bosecosysteem, waar mogelijk onder de voorwaarden van het FSC-keurmerk (Forest Stewardship Council). In Oost-Afrika richtten Hivos-partners op het gebied van duurzame en biologische landbouw zich op de optimalisering van de kosten-baten balans. Ze deden dat op het niveau van de productie en op dat van de handel. De organisaties zochten vooral naar kostenbesparende opties voor inspectie en certificering.

Beleidsbeïnvloeding is een belangrijk instrument om duurzame productie te bevorderen. De rechten van producenten staan hierbij centraal, als het gaat om de toegang tot natuurlijke hulpbronnen en om de eigendom hiervan. Hivos ondersteunde een initiatief in *Zimbabwe* om de rurale bevolking te betrekken bij de discussie over landhervorming. Dit debat was hevig gepoliticiseerd en grotendeels stedelijk gekleurd.

Eigendoms kwesties rond genetische hulpbronnen worden steeds belangrijker. In *Zimbabwe* steunt Hivos een prominente Afrikaanse organisatie op dit gebied, Community Technology Development Trust (CTDT). CTDT zet zich in voor het duurzaam beheer van de diversiteit van landbouwgewassen en voor de rechten van boeren, die daarmee zijn verbonden. Dat doet ze op lokaal niveau door het opzetten van genenbanken voor gemeenschappen. En op mondiaal niveau, door beleidsbeïnvloeding in het kader van het Biodiversiteitsverdrag. Een vertegenwoordiger van CTDT nam deel aan een campagne van Hivos en Milieudefensie over genetische manipulatie en voedselzekerheid (zie 4.2). Ook verleende Hivos in 2000 steun aan een programma van PELUM, een netwerk van duurzame landbouworganisaties uit Zuidelijk en Oost-Afrika. Dit richt zich op lokale conservering en de ontwikkeling van agro-biodiversiteit.

Een milieubeweging die zich verzet tegen de aantasting van natuur en leefomgeving door ontbossing, mijnbouw of oliewinning, is nauwelijks ontwikkeld in Zuidelijk en Oost-Afrika. In het verslagjaar werden niettemin interessante contacten gelegd met dergelijke organisaties in *Zuid-Afrika*, zoals Groundwork en Biowatch.

Uitgelicht: Gender, vrouwen en ontwikkeling

Het GV&O-beleid van Hivos:

- steunt strategische vrouwenorganisaties die een baanbrekende rol spelen in het proces van vrouwenemancipatie, met speciale aandacht voor organisatieversterking en institutionele ontwikkeling;
- richt zich op de integratie van een perspectief van gendergelijkheid in 'gemengde' partnerorganisaties en hun programma's.

In 2000 steunde Hivos in Afrika 248 partnerorganisaties, waarvan 43 vrouwenorganisaties. Vorig jaar waren dat er 35.

In juni 2000 maakten de VN in New York de balans op van vijf jaar uitvoeringspraktijk van het Beijing Platform for Action. Sinds 1995 ijveren Afrikaanse vrouwenorganisaties voor uitvoering van de aanbevelingen van Beijing door hun overheden, velen met steun van Hivos. In hun 'schaduwrapport' voor New York concluderen zij dat de positie van vrouwen sinds Beijing aanzienlijk is verslechterd. Als oorzaken noemen ze gewapende conflicten en de epidemische toename van besmetting met hiv/aids. Veel Afrikaanse overheden zijn niet verder gekomen dan goede intenties op papier - met de uitvoering zijn ze nog niet begonnen. Waar wel resultaten zijn geboekt is dit te danken aan de initiatieven van de vrouwenbeweging. Voor Afrikaanse vrouwenorganisaties hadden politieke participatie en besluitvorming prioriteit, evenals de bestrijding van geweld tegen vrouwen. Ook hoog op hun wensenlijst stond wetgeving, zoals de verankering van vrouwenrechten in de grondwet.

In verband met verkiezingen stond grotere **politieke participatie** van vrouwen in 2000 op de agenda van Hivos-partners in *Tanzania*, *Zimbabwe* en *Zambia*. Op initiatief van Tanzania Gender Networking Programme (TGNP) verenigden 28 Tanzaniaanse organisaties, waaronder 5 Hivos-

partners, zich in de Feminist Activist Coalition (FemAct). Geïnspireerd door het succes van Hivos-partner Emang Basadi in *Botswana* in 1999, formuleerde FemAct een kiezersmanifest voor gendergelijkheid. Het manifest werd gebruikt voor de training van vrouwelijke politici en voor lobbywerk naar de politieke partijen. De overheid verhoogde naar aanleiding van deze acties het quotum voor vrouwen, via een grondwetswijziging. Voor de gereserveerde zetels in het parlement steeg dat quotum tot 20 procent en voor de lokale organen tot 25 procent. Een bescheiden resultaat, maar FemAct wil meer. De doelstelling van de SADC-landen is immers nog niet gerealiseerd: in 2005 minimaal 30 procent vrouwen op politieke zetels. Daarvoor is een hervorming vereist van het kiesstelsel en dus een nieuwe grondwetswijziging.

In *Zimbabwe* steunt Hivos de Nationale Vrouwen Coalitie. Dat is een samenwerkingsverband van 21 vrouwenorganisaties, waaronder Hivos-partners ZWLA, ZWRCN en Musasa. De coalitie pleit voor een beleid van positieve actie en voor integratie van vrouwenrechten in de agenda's van politieke partijen. In 2000 behaalde de democratiseringsbeweging in Zimbabwe aanzienlijke successen. Maar de oppositie maakte de verwachtingen op het gebied van vrouwenparticipatie niet waar.

In *Zambia* traint de National Women's Lobby Group (NWLG) gemeenteraadsleden op het gebied van gender. Ze probeert met name de capaciteit van vrouwelijke gemeenteraadsleden te versterken.

Sinds de VN-Vrouwenconferentie in Beijing (1995) wordt breed erkend dat **geweld tegen vrouwen en meisjes** een maatschappelijk probleem is, dat een structurele aanpak vereist. Hivos steunt vrouwenorganisaties die zich hiervoor inzetten. Ze doen dat met een groot scala aan activiteiten, variërend van juridisch advies en hulp aan slachtoffers tot training van politie en magistratuur of lobby voor wetgeving. Overheden tonen zich echter uiterst traag met het invoeren van nieuwe wetgeving. Wetsvoorstellen in *Uganda* en *Kenia* zijn nog steeds niet afgehandeld. Vooral het geweld tegen en de seksuele mishandeling van jonge meisjes zijn zorgwekkend. In *Tanzania* richt kinderrechtenorganisatie Kuleana zich op de preventie en bestrijding van de gevolgen van dit geweld. In haar campagne voor het recht op onderwijs keerde Kuleana zich tegen de praktijk om zwangere meisjes van school te sturen. Een succes was de ondertekening door de overheid van Kuleana's gedragscode voor het recht op onderwijs van dienstmeisjes. Hivos-partner WOWAP bestrijdt met name de genitale verminking van meisjes. Seksuele mishandeling van meisjes is ook een aandachtspunt van Hivos-partners die zich bezighouden met de preventie van en voorlichting over hiv/aids.

Verankering van vrouwenrechten in wetgeving is een belangrijk doel van de vrouwenbeweging. Maar al te vaak betekent dit dat er een lobby moet worden gevoerd voor grondwetsherziening. Een lange en taai strijd, met talrijke hindernissen, die niet ophoudt bij wetgeving. Want de aanpassing van wetten is noodzakelijk, maar biedt geen garantie dat de verbeteringen ook worden uitgevoerd.

Op voorspraak van de coalitie FemAct keurde het parlement in *Tanzania* in 2000 twee grondwetswijzigingen goed. Een verbod op discriminatie op basis van sekse en constitutionele garanties voor een positief actiebeleid. FemAct heeft nog negentien andere voorstellen voor grondwetswijziging. op haar agenda staan

De Keniaanse Politieke Vrouwen Caucus realiseerde in 1997 een anti-discriminatie bepaling in de grondwet van *Kenia*. Maar deze bepaling is nog steeds niet omgezet in wetgeving. Andere wetsvoorstellen wachten op afhandeling door het parlement, zoals een voorstel voor positieve actie en wetgeving ter bestrijding van het geweld tegen vrouwen.

Ook in *Zimbabwe* spelen vrouwenorganisaties een belangrijke rol in de maatschappelijke discussie over herziening van de grondwet. Ze doen dit onder de vlag van de Nationale Vrouwen Coalitie en in nauwe samenwerking met de NCA. De politieke overlevingsstrijd van de zittende regering heeft dit hervormingsproces echter vertraagd.

Hoewel de vrouwenorganisaties hun strijd allereerst in eigen land voeren, hebben zij veel baat bij **uitwisseling en samenwerking** met andere landen. Hivos faciliteert dergelijke kruisbestuivingen tussen partners. Het steunt daartoe ook regionale Afrikaanse vrouwen-netwerken. Een van de netwerken die Hivos in 2000 steunde was EASSI in Oost-Afrika, dat zich bezighoudt met het vervolg op 'Beijing'. ABANTU, dat zich richt op training en capaciteitsversterking van Afrikaanse vrouwenorganisaties is zo'n netwerk, evenals 'Beijing+ 5 in Afrika: Vrouwenorganisaties Online' van de Association for Progressive Communications (APC).

>>>> Tanzania Gender Networking Programme

TGNP werd opgericht in 1994. Het was een antwoord op het gebrek aan professionele capaciteit in Tanzania, als het gaat om vrouwenemancipatie en genderbeleid. In korte tijd wist TGNP vrouwenemancipatie prominent op de nationale agenda te krijgen. TGNP heeft drie programma's.

Training. TGNP geeft cursussen in genderanalyse, beleid, planning en programmering. Ook traint de organisatie in lobby, media, communicatieve vaardigheden, participatie en animatie. Naast standaardcursussen biedt TGNP trainingen op maat, op verzoek van nationale en lokale overheden en van buitenlandse donoren. In 2000 verzorgde TGNP negen van dergelijke maatprogramma's.

TGNP beperkt zich niet tot de hoofdstad, maar traint ook staf en vrijwilligers van lokale basisorganisaties en ngo's. In 2000 trokken deze cursussen meer dan 250 deelnemers. TGNP bedient meer dan 200 ngo's en basisorganisaties in 28 districten van het land. Zij stimuleert hen tot aansluiting bij een van de acht gendernetwerken die inmiddels bestaan op districtsniveau.

Informatie. Het kiezersmanifest voor gendergelijkheid behoorde tot de belangrijkste publicaties in 2000 van TGNP en verscheen in een oplage van 12.500. Ook van belang waren de Beijing+5 nieuwsbrief en TGNP's nieuwsbrief, beiden in een oplage van 2000 exemplaren. TGNP's seminarprogramma trok in 2000 meer dan 2250 deelnemers. Eén van de centrale thema's was hervorming van de grondwet. Geïnspireerd door Hivos ontwikkelde TGNP een eigen website en een geautomatiseerd gegevensbestand over genderexpertise en contacten in de regio.

Beleidsbeïnvloeding. TGNP's voornaamste strategie in beleidsbeïnvloeding is coalitievorming op nationaal en districtsniveau. Bovendien benut TGNP haar goede contacten met de pers. Op nationaal niveau is de Feminist Activism Coalition (FemAct) het belangrijkste samenwerkingsverband. FemAct is opgericht door TGNP, heeft 26 leden en maakt ook gebruik van de acht gendernetwerken in Tanzania.

TGNP behaalde aanzienlijke resultaten: wetgeving over seksueel geweld tegen vrouwen, een anti-discriminatie bepaling in de grondwet, positieve actie ten aanzien van de gereserveerde zetels in het parlement en een aanzet tot erkenning van de landrechten van vrouwen.

Belangrijke thema's op de TGNP-agenda zijn politieke participatie, eigendoms- en erfrecht, het recht op zelfbeschikking en armoedebestrijding.

Hivos steunt TGNP sinds 1995. In 2000 bedroeg de Hivos-bijdrage f 475.000,-, dat is 32 procent van het totale jaarbudget van TGNP.

>>>> Strategieën voor mainstreaming van gender in overheidsbegrotingen

In de afgelopen jaren hebben Afrikaanse vrouwenorganisaties de zogenoemde 'genderbudget strategie' overgenomen. Hierin wordt de overheidsbegroting kritisch tegen het licht gehouden. Beoordeeld wordt hoe groot de specifieke uitgaven zijn voor vrouwen en meisjes, zoals vrouwengezondheidsprogramma's. De vrouwenorganisaties kijken ook naar de uitgaven voor het wegnemen van barrières en het creëren van gelijke kansen, zoals crèches en betaald zwangerschapsverlof. En ze gaan na wat de bijdrage is van het ministeriële beleid aan een algemene positieverbetering van vrouwen.

In *Uganda* onderzocht het Forum for Women in Democracy (FOWODE) de ministeries van Landbouw, Onderwijs en Gezondheidszorg. De belangrijkste conclusie was dat de overheid wel de achterstandspositie van vrouwen erkent, maar dit niet vertaalt in een positief actiebeleid met bijbehorende budgetten. De informatie op basis waarvan beleid wordt gemaakt, vertoont hiaten en is onvoldoende specifiek over de positie van mannen en vrouwen. De onbetaalde arbeid van vrouwen blijft buiten beeld. Binnen de overheid is sprake van een 'glazen plafond', de meeste vrouwelijke ambtenaren werken op de laagste functieniveaus. Dankzij de samenwerking met vrouwelijke parlementsleden slaagde FOWODE er in om weerstanden bij het ministerie van Financiën te overwinnen. FOWODE is nu uitgenodigd om ideeën aan te leveren tijdens het begrotingsproces zelf.

Het genderbudget-initiatief in *Tanzania* was een reactie op de structurele aanpassingsprogramma's en de negatieve effecten daarvan op vrouwen. Sinds 1997 zijn de commissie voor planning doorgelicht en vijf ministeries: Financiën, Onderwijs, Gezondheid, Landbouw en Industrie & Handel. Initiatiefnemer TGNP gebruikt het genderbudget in haar lobby voor een grotere maatschappelijke inbreng in beleid en begroting. Voor het ministerie van Financiën ontwikkelde TGNP een checklist voor *mainstreaming* van gender in de overheidsbegroting. De overheid nodigde TGNP uit om bij te dragen aan het proces van beleidsafstemming met donoren, zoals de Wereldbank en het IMF.

In *Zimbabwe* lichtte Gender and Economic Reforms in Africa (GERA) de begrotingen door van de ministeries van Onderwijs en Gezondheidszorg. Sinds 1996 werkt GERA aan de opbouw van een Afrikaans netwerk dat zich sterk maakt voor gender-bewust economisch en sociaal beleid. Dit netwerk bestaat uit onderzoeksters, economen, trainers, lobbyisten en beleidsmakers. Het secretariaat van GERA is ondergebracht bij het Third World Network in Ghana. GERA houdt zich bezig met het handels- en investeringsbeleid. Een logische keuze, gezien de roep van internationale financiële instellingen en de WTO om hervormingen van de handel en het investeringsklimaat in Afrika. Het programma beslaat twaalf onderzoeksprojecten. Hivos steunt GERA sinds 2000. In 2000 ontvingen FOWODE, TGNP en GERA samen een Hivos-bijdrage van f 775.000,-

Twee specifieke Hivos-interventies waren gericht op **organisatieversterking** van vrouwenorganisaties. In *Tanzania* stelde Hivos de Tanzania Media Women's Association (TAMWA) in de gelegenheid om een nieuw meerjarenbeleid en -programma te ontwikkelen, met behulp van externe deskundigen. De voorlopige conclusie is dat TAMWA zich moet concentreren op een beperkt aantal thema's: geweld tegen vrouwen, reproductieve gezondheid en hiv/aids. Dat zal een positief effect hebben op de resultaten van TAMWA's acties.

In *Zambia* liet Hivos een studie uitvoeren onder drie vrouwenorganisaties. Het gender-beleid werd onderzocht, de organisatiecapaciteit en de deskundigheid van de staf. Ook de mate van samenwerking met andere ngo's en de relatie met de doelgroep werden bekeken. De studie kende twee belangrijke aanbevelingen. Het bereik van de organisaties moet worden vergroot. En de organisaties, die zetelen in de hoofdstad Lusaka, moeten de kloof overbruggen met de problemen van vrouwen op het platteland. Een rondetafelgesprek met vrouwenorganisaties bevestigde deze noodzaak. Daarbij kwam ook versterking van de ICT-capaciteit bij vrouwenorganisaties ter sprake. Hivos onderzoekt de mogelijkheden voor toekomstige steun aan provinciale en districtsafdelingen van twee van de onderzochte organisaties, NGO-CC en NWLG.

Hivos besteedt extra aandacht aan de integratie van de gendergelijkheidsperspectieven bij een beperkte groep van **gemengde organisaties**. In *Zimbabwe* voert de Matabeleland Aids Council

(MAC) een gender-driejarenplan uit. Eerst versterkte de organisaties de interne gender-deskundigheid. In 2000 lag de nadruk op het ontwikkelen van gender-specifieke strategieën, samen met de doelgroep in de gemeenschappen waar MAC actief is. Eerder ondervond het gender-integratieproces bij KIOF (*Kenia*) vertraging. Algemene organisatiebegeleiding bleek noodzakelijk. Met de inbreng van Hivos formuleerde KIOF eind 2000 een gender-actieplan voor de komende jaren. Voor vijf gemengde organisaties in *Zambia* liet Hivos een studie uitvoeren naar de mate van gender-integratie. Beleid, organisatiestructuur en management, deskundigheid van de staf en de relatie met de doelgroep werden doorgelicht. Alle organisaties kregen de aanbeveling om een intern gender-beleid te ontwikkelen. Ook werd ze geadviseerd om de staf te scholen in participatieve gender-methodes, die zijn gericht op versterking van de relatie met de doelgroep.

3.1.2 Latijns Amerika

Ontwikkelingen in programma's

De bestedingen in Latijns Amerika namen in 2000 toe met ongeveer 2,5 miljoen gulden. Die toename bestond opnieuw voor een opvallend deel uit enkele grotere kredieten. Het aandeel van deze regio in het totale Hivos-programma bleef vrijwel gelijk met 34 procent. Het aantal partners liep volgens plan licht terug, van 302 in 1999 naar 297 in 2000. Daarbij bleef nadrukkelijk ruimte voor vernieuwing. Het bedrag dat gemiddeld per partner werd uitgegeven nam iets toe, van f 122.150,- naar f 132.770,-.

Hivos maakte nadere afspraken met zijn partners over zijn geleidelijke terugtrekking uit de Engelstalige Caribische regio. De laatste Hivos-bijdragen gaan waarschijnlijk in 2003 naar de *Windwards*. De uitgaven in *Peru* stegen sterker dan gepland door de toegenomen kredietportefeuille. In *Costa Rica* bracht Hivos de uitgaven terug met een half miljoen gulden en liep daarmee vooruit op een voorgenomen inkrimping van de bestedingen.

De laatste jaren neemt het aantal levensvatbare regionale initiatieven in Midden-Amerika af. De uitgaven voor regionale activiteiten daalden dan ook in het verslagjaar.

Economie en krediet

Opvallend is dat de microfinancieringsinstellingen in Zuid-Amerika verder zijn ontwikkeld dan die in andere regio's. Jarenlang investeerden verschillende donoren in dit gebied en daarvan plukken Hivos-partners nu de vruchten. Vooral in *Peru* bestaat een groot aantal veelbelovende spaar- en kredietinstellingen, waarmee Hivos en HTF een goede werkrelatie hebben. Het zijn ruraal en urbaan werkende instellingen, die zijn onderworpen aan het toezicht van de Centrale Bank. Maar hoe goed het ook gaat, het kan altijd beter. Daarom bezocht een delegatie van Peruaanse managers *Bolivia*, het Mekka van de Latijns-Amerikaanse microfinancieringswereld. Daar keken ze de kunst af bij de best functionerende instelling in de regio: Caja Los Andes. Veertig procent van de kredieten die deze organisatie verleent, is bestemd voor kleine ondernemers en huishoudens. En meer dan de helft van de kredietnemers is vrouw.

Certificering van agrarische producten levert boeren een meerprijs op. Met name de Europese markt eist dat die certificering voldoet aan de eigen, Europese richtlijnen. Daarom schakelen lokale producenten bij voorkeur de relatief dure Europese certificeerders in. Als lokale certificeerders dat werk kunnen overnemen, bespaart het de boeren geld en het maakt hen minder afhankelijk van Europese consultants. Daarom werkt een netwerk van Latijns-Amerikaanse certificeerders - met steun van Hivos - aan erkenning als certificeerder volgens de Europese regels (zie Uitgelicht).

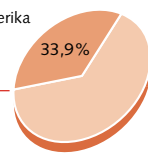
Voor producenten is het belangrijk dat ze hun productiemethoden en bedrijfsvoering verbeteren, evenals de vermarkting van hun producten. Hivos ondersteunt hen daarin, via Fair Trade Assistance en lokale experts. Aan producenten die zijn ingeschreven in het Fair Trade Labelling Organisation-register (voorheen Max Havelaar-register) bieden Hivos en HTF kortlopende handelsfinancieringen voor de export. Naast voorfinanciering voor koffie is dit jaar ook krediet versprekt aan cacao producenten. Daarmee kunnen de coöperaties boeren een voorschot geven, zodat ze niet afhankelijk zijn van het magere aanbod van lokale opkopers. De meerprijs die de boeren ontvangen wordt gebruikt voor sociale programma's. Dit jaar gaf Hivos in de regio meer uit aan handelsfinancieringen (zo'n 3,3 miljoen) dan aan kredieten aan financiële instellingen (zo'n 2,8 miljoen).

KERNGETALLEN LATIJS-AMERIKA

bedragen in duizenden guldens	1999	2000
Bestedingen	36.889	39.432
waarvan lastens MFP	29.789	33.359
Aantal partnerorganisaties	302	297
Aantal projecten	383	400

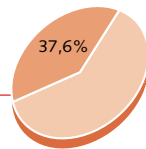
Hivos-bestedingen naar regio

Latijns-Amerika

Hivos-partnerorganisaties naar regio

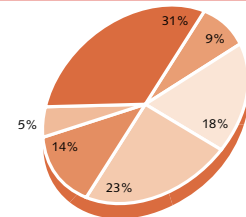
Latijns-Amerika

Hivos steunt organisaties in:

Midden-Amerika Belize Costa Rica El Salvador Guatemala Honduras Nicaragua
Zuid-Amerika Bolivia Chili Ecuador Peru Suriname
Caribisch gebied Cuba Dominica Grenada St. Lucia St. Vincent

Bestedingen Afrika naar beleidsspeerpunten

Economie & krediet 31%
 Cultuur & ontwikkeling 5%
 Gender, vrouwen & ontwikkeling 14%
 Milieu & ontwikkeling 23%
 Mensenrechten 18%
 Overige sectoren 9%

Cultuur en ontwikkeling

Voor de selectie van nieuwe partners voerde Hivos in de regio drie inventarisatiestudies uit. In Peru maakte een lokale expert een analyse van de actuele ontwikkelingen binnen de culturele sector. Ook zette hij de activiteiten op een rij, die mogelijk in aanmerking komen voor ondersteuning. In Belize en El Salvador voerde Hivos zelf vergelijkbare inventarisaties uit. In 2001 volgen nog inventarisatiestudies in Guatemala en Honduras, waarna in het laatste kwartaal een seminar op het programma staat met staf, consultants en genodigden. Aansluitend maakt Hivos zijn keuzes voor nieuwe financieringen. In het verslagjaar ging steun naar diverse initiatieven op het gebied van productie en distributie, zoals de vierde Midden-Amerikaanse boekenbeurs in Guatemala. De beurs had als thema jeugd- en kinderliteratuur en trok zo'n 20.000 bezoekers. In Cuba gaf Hivos organisatorische steun aan de UNEAC, de vereniging van schrijvers en kunstenaars. Dat maakte de installatie mogelijk van een nationaal computernetwerk voor de veertien aangesloten afdelingen. De ondersteuning van regionale culturele initiatieven had prioriteit in 2000. De Biënnale van Havana bijvoorbeeld, ontving een bijdrage voor de deelname van vijftien kunstenaars uit Midden-Amerika en de Cariben. Het thema was 'Nader tot de ander'. Op de Biënnale waren 170 kunstenaars vertegenwoordigd en het evenement trok zo'n 10.000 bezoekers. Negen Latijns-Amerikaanse, een Aziatische en twee Afrikaanse dichters namen met steun van Hivos deel aan het Internationale Poëziefestival van Medellin. Op elf verschillende locaties in Colombia bezochten 150.000 mensen het festival. Dit soort evenementen biedt kunstenaars en publiek een belangrijke Zuidelijke ontmoetingsplaats. Hivos ging een meerjarige samenwerking aan met het schrijfsternetwerk RELAT, voor de uitbouw van het netwerk en de opzet van een website. RELAT heeft nu vertegenwoordigers in Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Peru en Puerto Rico.

Gender, vrouwen en ontwikkeling

Veel vrouwenorganisaties maakten de stand op, vijf jaar na de VN-Vrouwenconferentie in Beijing. Het Beijing Platform for Action vormde een inspiratiebron voor de formulering van overheidsbeleid. Vrouwenorganisaties bereikten dat er wetgeving kwam die geweld tegen vrouwen bestrijdt en wetten waarin gelijke kansen voor mannen en vrouwen zijn vastgelegd. Onder meer in Bolivia en Peru kwamen dankzij vrouwenorganisaties wetten tot stand, die bepalen dat een vast percentage politieke posten moet worden bekleed door vrouwen. Sommige Hivos-partners proberen de situatie van moeilijk te bereiken groepen vrouwen te verbinden met de actiepunten van het Platform. In Chili en Honduras stelden partnerorganisaties de problemen van inheemse vrouwen centraal. Het Chileense CEDEM produceerde een brochure over de situatie van inheemse, rurale vrouwen vijf jaar na Beijing en in El Salvador legde Flor de Piedra (netdirect.net/~safariang/florhome.html) de link met de situatie van vrouwelijke sexwerkers. Hivos-partners gebruikten het Platform ook om de rol van vrouwen als kritische burgers te versterken. Een goed middel bleek de instelling van overlegorganen tussen overheid, betrokken

vrouwen en ngo's over de uitvoering van de Beijing-beloften. Het Nationale overleg van plattelandsvrouwen in Chili, ondersteund door CEDEM, is daarvan een voorbeeld. Een zwak punt van het Platform is dat het geen bindende kracht heeft. Veel regeringen deden mooie toezeggingen, maar stelden geen middelen ter beschikking. Hivos-partners dringen daarom bij hun overheden aan op ondertekening van de Convention on Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW). CEDAW is namelijk wél bindend voor nationale wetgeving. Van 8 maart tot 17 oktober werd de Wereldmars tegen armoede en geweld tegen vrouwen gelopen. Veel Hivos-partners deden mee aan de activiteiten rond de Wereldmars. In Santa Cruz, Bolivia steunt Hivos twee vrouwenorganisaties. Op 17 oktober trokken hier ruim duizend vrouwen door de straten, in een demonstratieve optocht met rozen en broden. Organisaties van plattelandsvrouwen in Honduras organiseerden op dezelfde dag een forum over de toegang tot grond voor vrouwen. Driehonderd vrouwen uit het hele land waren aanwezig. Ze boden de regering suggesties aan voor een succesvolle uitvoering van de grondtoewijzing aan vrouwen. Hivos hecht veel belang aan capaciteitsversterking van vrouwenorganisaties en aan de integratie van gender bij 'gemengde' organisaties: het intensieve genderintegratieproces. Dit jaar organiseerde Hivos een workshop in Costa Rica, voor lokale deskundigen die Hivos met enige regelmaat inhuurt voor advisering op deze twee terreinen. Voor het eerst wisselden begeleiders van het genderintegratieproces in Latijns Amerika hun ervaringen uit. Hivos meldde in eerdere jaarverslagen dat dit integratieproces vaak moeizaam op gang komt, vooral als partners beseffen dat het kan gaan om grote veranderingen binnen hun organisatie. Niettemin was dit jaar een vijfde partner, Coddeffagolf in Honduras, bereid deze stap te wagen. De andere vier bevinden zich in

www.coddeffagolf.org

Esperanza Martinez, international coordinator

OILWATCH

<HIVOS> What kind of organisation is Oilwatch?

Oilwatch is a Southern network organisation. It supports local protests against the activities of oil companies in Africa, Asia and Latin America. Oilwatch facilitates South-South exchanges; it investigates and organises technical training.

<HIVOS> Name us a memorable success for Oilwatch?

Oilwatch drew up a position paper on climate change in which we called for a moratorium on gas and oil exploration. Our document was accepted by many organisations worldwide.

<HIVOS> How important are new media for your work?

We mainly use the Internet as a huge source of information for our publications. Oilwatch has its own website. It is not extremely advanced but it contains relevant information. But that has to do with our members: most of them aren't on the internet yet and use merely traditional media.

<HIVOS> Why cooperate with Hivos?

We have a relationship of mutual trust. The Hivos support fits in with the characteristics of the Oilwatch network - flexible, decentralised, Southern identity. Hivos maintains serious and close relationships with its counterparts. It supports processes rather than specific activities.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

Political trust, agility and the continuing exchange of opinions. A relationship that goes beyond the financial.

www.oilwatch.org.ec

verschillende stadia van het proces, variërend van een analyse van de eigen organisatie tot de feitelijke integratie van genderspecten in de jaarplannen.

Mensenrechten

De samenwerking tussen Hivos en de SAD-Schorerstichting werpt zijn vruchten af. In *Peru* startten cursisten van de 'homo-buddy' training met een succesvol begeleidingsproject voor vrijwilligers, die hiv-geïnfecteerden praktisch en emotioneel bijstaan. Na *Peru* en *Guatemala* worden soortgelijke trainingen georganiseerd in *Chili*, *Ecuador* en *Honduras*.

In *Cuba* steunde Hivos een internationaal congres van het wereldwijde netwerk van seropositieven GNP+, met workshops gericht op zelforganisatie. Cuba stopte bij de opkomst van de epidemie, begin jaren negentig, zijn hiv-positieven nog weg in sanatoria. Nu kent het een rijke mix van zelforganisatie, vrijwilligerszorg en begeleiding vanuit de ziekenhuizen.

De aids-epidemie leidde in Latijns Amerika vaak tot mobilisatie van homo's in een nog jonge beweging die zich richt op homo-emancipatie. In *Ecuador* en *Bolivia* slagen de GLBT-organisaties (Gay, Lesbian, Bisexual en Transgender) erin uit hun isolement te breken met 'gay-pride' optochten. Sommige activisten deden hun inspiratie daarvoor op tijdens de Hivos-workshops bij de Amsterdamse Gay Games. Het onthaal door pers en publiek is overwegend positief. Maar conservatieve krachten in landen als *El Salvador* en *Guatemala* bedreigen gay-activisten, vernielen hun kantoren en molesteren bezoekers. In Guatemala-stad werden in korte tijd meer dan tien travestieten vermoord. Desondanks weigeren politie en justitie zich te verdiepen in de zaak.

Partnerorganisatie OASIS zet zich in voor deze groep en zoekt, gebruik makend van het netwerk van Hivos-partners, steun bij ervaren mensenrechtenorganisaties.

In *Guatemala* is het vredesproces formeel zijn laatste stadium ingegaan. Het VN-toezicht wordt al afgebouwd, maar in de praktijk is het democratiseringsproces volledig vastgelopen. Van politieke participatie van de indiaanse meerderheid is nog altijd geen sprake en de macht blijft in handen van een kleine economische en militaire elite. Inheemse en boerenorganisaties strijden al jaren voor een grootschalige uitvoering van de landhervormingsakkoorden. Ze zien dat 'beloond' met een klopjacht op hun leiders. Het aantal gewelddadige aanslagen op mensenrechtenorganisaties en pers door rechtse paramilitaire organisaties is schrikbarend toegenomen. Hivos steunt in *Guatemala* activiteiten tegen de straffeloosheid, waarbij de regie zoveel mogelijk in handen is van de slachtoffers zelf. Zo stapten de slachtoffers van dertig inheemse gemeenschappen dit jaar collectief naar de rechter, met een aanklacht tegen ex-dictator Lucas García. Dit wordt een belangrijke testcase voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en voor de capaciteit van de Guatemalteekse maatschappij om met haar verleden in het reine te komen.

Nobelprijswinnares Rigoberta Menchú maakt meer gebruik van een op het buitenland gerichte strategie, waar de notie van universele rechtspleging steeds belangrijker wordt. Zij diende een aanklacht in tegen de voormalige dictator en huidige parlementsvoorzitter Ríos Montt.

Hivos stimuleert de coördinatie tussen de soms rivaliserende mensenrechtenorganisaties, om te voorkomen dat de verschillende initiatieven elkaar doorkruisen.

Overige zaken

In de lobbyactiviteiten van Hivos heeft CIFCA altijd een belangrijke plaats ingenomen. Dit lobby-netwerk van Europese ngo's ten behoeve van Midden-Amerika kende een moeilijke periode.

Hivos speelde een grote rol in de succesvolle pogingen om een fulltime Brussels lobbysecretariaat op te zetten. CIFCA maakt zich vooral sterk voor de participatie van de *civil society* in belangrijke processen. Bijvoorbeeld het transformatie- en opbouwproces na Mitch, de schuldenproblematiek van *Nicaragua* en *Honduras* en de mensenrechtensituatie in *Guatemala*.

Interessant en wellicht innovatief wordt de samenwerking die misschien gaat voortkomen uit een in juni gehouden expertbijeenkomst over sociale zekerheid in Latijns Amerika. De Nederlandse deelnemers vertegenwoordigden Hivos, ICCO, CLAT, het ministerie van Buitenlandse Zaken en ING/Nationale Nederlanden. Deze publiek-private samenwerking wil de positieve punten van het Nederlandse poldermodel, als het gaat om sociale zekerheid, inzetten bij initiatieven en ervaringen in Latijns Amerika. De deelnemers aan de bijeenkomst spraken af om in 2001 opnieuw bij elkaar te komen. Wellicht volgt ook nog een ministeriële conferentie. Thema's in 2001 zijn de pensioenstelsels en sociale voorzieningen zoals de WAO.

www.gnpplus.net

www.maxpages.com/oasis

30/00

Op weg naar de markt te La Paz

Ook in 2000 onderhield Hivos regulier overleg met de Nederlandse ambassades in La Paz, Quito, Lima, San José, Managua en Guatemala. Gespreksonderwerpen waren de te volgen exit-strategieën in het kader van het landenbeleid van DGIS en de lopende activiteiten. In het verslagjaar kon het voornemen om als GOM-organisaties gezamenlijk te overleggen met de ambassades in Managua en La Paz, om verschillende redenen (nog) niet worden uitgevoerd.

31/00

Uitgelicht: Milieu en duurzame ontwikkeling

Op het terrein van milieu en duurzame ontwikkeling steunt Hivos:

- producenten- en serviceorganisaties, die het gebruik van natuurlijke hulpbronnen in evenwicht brengen met het omringende ecosysteem;
- de milieubeweging, die opkomt voor de handhaving of het herstel van het natuurlijk evenwicht door negatieve (beleids)ontwikkelingen te beïnvloeden.

Binnen het Hivos-beleid om een **duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen** door producenten- en serviceorganisaties te bevorderen, past ondersteuning van de biologische landbouw. Een voorbeeld is producentenorganisatie AOPEB in *Bolivia*. AOPEB is een nationale associatie van 25.000 kleine en middelgrote boeren en verwerkers van biologische producten, die actief zijn in 41 bedrijven en organisaties. Dat zijn deels nationale organisaties, zoals die van de boeren die quinoa verbouwen, een graangewas uit de Andes. Daarbij zijn 1.000 leden aangesloten. Van de leden van AOPEB hebben 3.500 het predikaat biologisch gekregen. De anderen zijn aan het omschakelen naar biologische productie of ze produceren volgens ecologische principes. De boeren verbouwen een deel van de producten - zoals quinoa, koffie, cacao en tropisch fruit - voor de export. AOPEB bevordert ook de afzet op de binnenlandse markt, via (boeren)markten en een eigen kwaliteitslogo. Voor de tweede maal organiseerde AOPEB in 2000 de Bio-Bolivia, een beurs waar biologische producten uit Bolivia en andere Latijns-Amerikaanse landen werden getoond. Zestig standhouders waren hier vertegenwoordigd. De inkomsten uit entreegelden bedroegen ruim tienduizend dollar. AOPEB is actief betrokken bij het omvormen van de nationale biologische controleorganisatie BOLICERT tot een gezond bedrijf. AOPEB wordt een van de aan-

www.MegaLink.com/aopeb

deelhouders. De boerenassociatie beïnvloedt ook het overheidsbeleid. AOPEB stelde normen op voor biologische landbouw en lobbyde hiervoor bij de overheid. Die nam de normen over en verhiel ze tot nationale standaard. IFOAM koos AOPEB tot coördinator van de Latijns-Amerikaanse afdeling, die werd opgericht in 2000.

De topper onder de biologische cacao-producenten, Conacado uit de Dominicaanse Republiek, kreeg dit jaar twee keer een HTF-handelsfinanciering. Deze coöperatieve koepel staat ingeschreven bij het Max Havelaar-cacaoregister en vertegenwoordigt meer dan 11.000 kleine en middelgrote boeren.

De tweede herkenbare lijn in het milieubeleid van Hivos is steun aan **de milieubeweging**. In vrijwel alle programmalanden van Hivos in Latijns Amerika timmeren nationale of lokale milieupartners aan de weg. Een deel daarvan is actief lid van het internationale milieunetwerk Friends of the Earth International. Groot probleem voor de milieupartners is de straffeloosheid op milieugebied. Het ontbreekt bijna nooit aan milieuwetten en -regelingen. Vaak zijn er juist te veel wetten, die elkaar ook nog tegenspreken. Bovendien zijn te veel verschillende autoriteiten betrokken bij de uitvoering en handhaving van die wetgeving. Oliemaatschappijen, mijnbouwondernemingen, houtkapbedrijven en projectontwikkelaars maken dankbaar misbruik van deze onduidelijkheid en van het slechte toezicht op de naleving van de wetten. Zij schromen zelfs niet hun activiteiten te ontplooiën in de meest kwetsbare ecosystemen en in officiële natuurparken.

Van de 68 milieupartners in Latijns Amerika houden zich er 8 bezig met **beide lijnen van het milieubeleid**. Soms staan ecosystemen zo onder druk, dat organisaties niet alleen een duurzame productie bevorderen, maar ook lobbyen voor de bescherming van zo'n ecosysteem. Voorbeelden zijn de milieuorganisaties Fundecol in *Ecuador* en Coddeffagolf in *Honduras*. Zij proberen de mangrovebossen te beschermen. Mangrovebossen groeien op de grens van land en zee en vormen een van de meest productieve ecosystemen ter wereld. Ze zijn zeer rijk aan flora en fauna en vervullen belangrijke ecologische functies, zoals de recycling van voedingsstoffen, waterzuivering en de bescherming tegen erosie en hoge golven. Gemiddeld tien families kunnen op duurzame wijze leven van de producten van één hectare mangrovebos. De bomen leveren hout voor de bouw van huizen, voor gereedschappen en dienen als grondstof voor de houtskoolproductie. De bossen herbergen veel soorten vis, schelpdieren en kreeftachtigen. In *Ecuador* en *Honduras* is echter een groot deel van de mangrovebossen gekapt, ten gunste van industriële garnalenkwekerijen. Het idee was dat dit niet-traditionele exportproduct - naast veel deviezen - ontwikkeling en werkgelegenheid zou opleveren voor de kustgemeenschappen. Niets bleek minder waar. De bewoners leven in armoede en kennen nauwelijks sociale voorzieningen. Het werk in de visvijvers en inpakbedrijven is onzeker en onveilig, de jeugd vertrekt en de milieudegradatie gaat steeds verder. Industriële garnalen worden gekweekt als monocultuur in een afge-

sloten vijver, met gebruik van veel bestrijdingsmiddelen. Na tien jaar is de grond ter plekke zo vergiftigd en verzilt dat er niets meer kan groeien.

Muisne is een klein eiland voor de kust van de Ecuadoraanse provincie Esmeraldas en het werkterrein van Fundecol. Op het eiland resteren nog 700 van de ruim 20.000 hectaren mangrovebossen die er in 1985 stonden. De rest is gekapt voor de aanleg van 143 industriële garnalenkwekerijen. In Esmeraldas is 95 procent van de kwekerijen illegaal: ze zijn gevestigd op publieke gronden. Vechten tegen deze situatie lijkt vechten tegen de bierkaai, omdat veel garnalenkwekers hoge posities bekleden in de lokale of nationale politiek. Toch bestrijdt Fundecol deze aantasting van het milieu al tien jaar lang.

Fundecol ondersteunt 15 groepen mensen, die leven van de mangroven, bij de versterking van hun organisaties en bij het ontwikkelen van economische alternatieven. Daarvan profiteren 450 mensen direct en 2.500 indirect. Met technische assistentie van Fundecol legden deze groepen in de afgelopen jaren 250 hectaren nieuwe mangroven aan. Fundecol ontwikkelt verder ambachtelijke productievormen in het mangrovebos. De organisatie zet bepaalde soorten vis, schelpdieren, kreeftachtigen en garnalen uit en bevordert de kleinschalige, biologische landbouw.

Fundecol klaagt ook overtredingen aan door garnalenkwekers. Sinds 1989 diende de milieuorganisatie achthonderd aanklachten in. Veel leden van Fundecol zijn daarom regelmatig ernstig

>>>> Biologisch certificeren in Latijns Amerika

Een deel van de biologische productie in Latijns Amerika is bestemd voor de export, maar kleine producenten hebben nauwelijks toegang tot internationale markten als de Europese. Hun productie moet voldoen aan strenge criteria en worden gecontroleerd door - of onder supervisie van - buitenlandse experts. In de afgelopen tien jaar zijn in Latijns Amerika steeds meer nationale biologische controleorganisaties opgericht. Ze willen de inspectie en certificering ook toegankelijk maken voor kleine boeren en de kosten daarvan omlaag brengen. In drie landen steunt Hivos nationale controleorganisaties: Eco-logica in *Chili*. Een tijdelijke subsidie van Hivos is nodig om ervoor te zorgen dat de organisaties binnen enkele jaren economisch zelfstandig zijn. Het kost nu eenmaal tijd om het benodigde aantal klanten te verwerven. De drie organisaties werken nu voor zo'n duizend families, verenigd in coöperaties of individuele bedrijven. In Midden-Amerika is het Eco-logica en Mayacert gelukt om de kosten van het inspectie- en certificeringsproces te verlagen, tot vijftig á zeventig procent van de bedragen die buitenlandse certificeerders rekenen. De producten die CCO, Mayacert en Eco-logica certificeren, kunnen alleen terecht op de Europese of Amerikaanse markt na een gezamenlijke certificatie met Europese of Amerikaanse bedrijven. De certificeerders uit Latijns Amerika willen ook zelfstandig kunnen certificeren voor deze markten. Daarom richtten de drie Hivos-partners samen met zeven andere Latijns-Amerikaanse controleorganisaties een netwerk op. Dit Red de Certificadoras Latinoamericanas werkt - met steun van Hivos - aan het verkrijgen van internationale accreditatie volgens de ISO 65-norm. Het netwerk creëert ook een kader voor een Latijns-Amerikaans perspectief op de interpretatie van de internationale criteria, en op de mogelijkheden voor producenten om hieraan te voldoen.

De steun van Hivos aan de drie certificeringsorganisaties en het Latijns-Amerikaanse netwerk bedroeg in 2000 f 206.905,-

bedreigd. Zelden is er een vonnis geveld tegen de kwekers, laat staan dat het is uitgevoerd.

Fundecol blijft deze straffeloosheid aan de kaak stellen, bij de autoriteiten en via de media.

De situatie rond de Golf van Fonseca, het werkgebied van Coddeffagolf in *Honduras*, is vrijwel identiek. Hier zijn 37 garnalenkwekerijen actief. Daarvoor moesten 16.000 hectaren mangroven wijken, van de 47.000 die er in 1987 nog stonden. Langs de Golf van Fonseca zijn sinds 1999 zo'n 70.000 hectaren mangrovebossen nationaal en internationaal erkend als wetlandgebied. Coddeffagolf geeft al twaalf jaar lang voorlichting over biologische landbouw en herbebossing aan 2.000 mensen. Indirect bereikt de milieuorganisatie hiermee 12.000 mensen uit de gemeenschappen rond de Golf. Ook Goddeffagolf klaagt voortdurend garnalenkwekers aan die de wet overtreden. In de afgelopen tien jaar werden meer dan twaalf kustbewoners vermoord teruggevonden tussen de mangroven. Deze moorden zijn nooit opgehelderd.

Fundecol en Coddeffagolf kregen nationale bekendheid door hun allianties met andere sociale

TABEL 8 ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN MENSENRECHTEN EN AIDSPREVENTIE IN 1999

	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuidoost-Europa	Wereldwijd	Totaal
Aantal lopende M&A-projecten in 2000	89	48	52	4	8	201
Aantal uitvoerende M&A-organisaties	68	34	43	2	6	153
Aantal 'zuivere' M&A-organisaties	40	17	19	2	6	84
Uitgaven in 2000 (x 1000 gulden)	9.965	4.872	5.499	1.720	1.414	23.470
Uitgaven in 2000 (in %)	23%	11%	17%	26%	17%	20%
Specificering naar activiteiten van 'zuivere' M&O-organisaties (activiteiten kunnen meerdere keren voorkomen)						
- duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen	37%	34%	30%	18%	22%	33%
- beleidsbeïnvloeding en bewustwording	48%	48%	56%	41%	53%	49%
- netwerken/institutionele ontwikkeling	15%	18%	14%	41%	25%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

organisaties en dankzij hun campagnes en goede contacten met de media. In beide landen kregen ze in het verslagjaar zo'n 3.000 kustbewoners en sympathisanten op de been, bij demonstraties tegen de uitbreiding van de garnalenindustrie. De twee milieuorganisaties zijn - samen met onder meer Greenpeace en de Indiase Hivos-partner Prepare - actief in het Internationale Garnalen Actienetwerk (ISA Net). Dit voert onder andere bewustwordingscampagnes gericht op Europese consumenten.

3.1.3 Azië

Ontwikkelingen in programma's

Het Hivos-programma in Azië groeide ook dit verslagjaar gestaag. De totale omvang van het programma steeg van 25,6 miljoen in 1999 tot 26,6 miljoen gulden. Bijna de helft van dit bedrag werd besteed in *India*, waar Hivos ongeveer 90 partnerorganisaties ondersteunt. Na een snelle groei stabiliseerde het Indonesië-programma zich op een niveau van ruim 3 miljoen gulden, voor 36 partnerorganisaties. *Oost-Timor* valt daarbuiten: in 2000 steunde Hivos de ngo's in dat land rechtstreeks.

De politieke ontwikkelingen in de regio waren vaak heftig en turbulent. *Indonesië* verkeert in een permanente staat van onrust. De gebeurtenissen volgen elkaar snel op en gaan gepaard met veel geweld en helaas ook met veel menselijk leed. In regio's zoals Atjeh, de Molukken en West-Papoea/Irian Jaya wordt het leven beheerst door geweld en politiek-militaire intriges waarbij het leger, politieke organisaties en criminele bendes zijn betrokken. In *Sri Lanka* gingen de gevechten tussen het leger en de separatisten van de Tamil Tijgers onverminderd door met opnieuw veel burgerslachtoffers. Een politieke oplossing is hier nog steeds niet in zicht. In *India* winnen nationalisme en fundamentalisme terrein, terwijl de relatie met de buurlanden onder grote spanning staat. Het ooit in westerse kringen bewonderde *Kirgizstan* deed, ondanks twee verkiezingen, een stap terug in het democratiseringsproces. Al deze ontwikkelingen leiden ertoe dat de mensenrechten hoog op de agenda staan van het Hivos-programma in Azië.

Gelukkig komt de wederopbouw in het voormalige Oost-Timor, dat nu *Timor Lorosae* heet, langzaam op gang. Hopelijk draagt dat bij aan een meer stabiele politieke en sociale situatie in het land. Voor Hivos biedt die ontwikkeling mogelijkheden om meer aandacht te besteden aan economische activiteiten en duurzaam landgebruik.

>>>> Madre Selva - strijd voor Guatemalteeks milieu

Madre Selva in Guatemala is een voorbeeld van een partner die een belangrijk beschermd gebied verdedigt: Laguna de Tigre. De regering riep in 1990 de Laguna de Tigre uit tot het grootste nationale park van *Guatemala*. Laguna de Tigre is een internationaal erkend wetlandgebied (waterrijk natuurgebied), het belangrijkste van Midden-Amerika. De lagune vormt het hart van de Reserva de la Biosfera Maya, die wereldwijd is erkend vanwege haar rijke biodiversiteit. Ondanks deze status verleende de overheid in 1992 het bedrijf Basic Resources een concessie voor olie-exploitatie, in een gebied dat 55 procent van het park beslaat. De oliewinning veroorzaakte bodem-, water- en luchtvervuiling, ontbossing door openlegging van het gebied en aantasting van het wetland door pijpleidingen. Volgens de wet is oliewinning in beschermde gebieden verboden. Dus klaagde Madre Selva de oliemaatschappij eind 1999 aan bij het Openbaar Ministerie. Begin 2000 ondersteunde de Nationale Ombudsman van Guatemala deze aanklacht. Hij verklaarde dat de oliewinning door Basic Resources in Laguna de Tigre een schending is van diverse mensenrechten. Ook de hoogste nationale milieufunctionarissen van de nieuwe Guatemalteekse regering verklaarden kort daarna voorstander te zijn van intrekking van de concessie aan het bedrijf.

Madre Selva heeft door haar aanklacht de nationale discussie over oliewinning in beschermde gebieden op gang gebracht. De Hivos-bijdrage aan Madre Selva is belangrijk, omdat deze partner in Guatemala zelf nauwelijks steun krijgt van andere milieuorganisaties. Ze zijn bang voor bedreigingen, of durven hun stem niet te laten horen omdat ze financieel worden gesteund door Basic Resources en andere oliemaatschappijen.

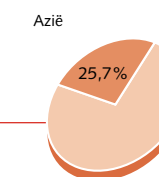
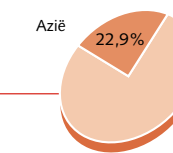
De financiële steun van Hivos aan Madre Selva bedroeg in 2000 f 120.000.-.

KERNGETALLEN AZIË

bedragen in duizenden gulden	1999	2000
Bestedingen	25.625	26.567
waarvan lastens MFP	21.715	23.409
Aantal partnerorganisaties	187	203
Aantal projecten	272	278

Hivos-bestedingen naar regio

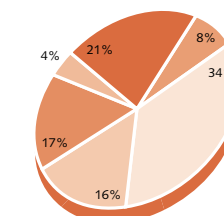
Hivos-partnerorganisaties naar regio

Hivos steunt organisaties in:

Bestedingen Azië naar beleidsspeerpunten

India Kazachstan Kirgizstan Sri Lanka Indonesië
Maleisië Vietnam

Economie & krediet 21%
Cultuur & ontwikkeling 4%
Gender, vrouwen & ontwikkeling 16%
Milieu & ontwikkeling 17%
Mensenrechten 34%
Overige sectoren 8%

Economie en krediet

In 2000 zette HTF geen nieuwe kredieten uit in Azië. Dat komt voor een deel op het conto van de restrictieve wetgeving in *India* en *Vietnam* met betrekking tot buitenlandse deelnames in financiële instellingen. Gelukkig is de Indiase wetgeving eind 2000 op een aantal punten geliberaliseerd. De praktijk moet uitwijzen of dit daadwerkelijk leidt tot de uitkering van kredieten in 2001. Ook de vaak matige kwaliteit van de financiële instellingen is debet aan het beëindigen van de kredietuitzettingen. Het aantal financiële instellingen groeit weliswaar gestaag, maar zij bevinden zich vaak nog in de aanloopfase. Ze moeten hun efficiëntie en professionaliteit verbeteren. Daarom verstrekke Hivos subsidies aan vier financiële instellingen: Sanasa, KCLF, YPP en Sintesa. De bijdragen zijn bedoeld om aanloopverliezen te dekken, trainingsprogramma's en managementinformatiesystemen te bekostigen en de nodige expertise in te huren. In *Indonesië* identificeerde Hivos een kredietcoöperatie die interessant is vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling. Hier benut Hivos het instrument *seed capital* (zie 2) voor de nodige kwaliteitsverbetering.

De meeste producentenorganisaties die Hivos in Azië steunt werken in de (biologische) landbouw. Zij hanteren meestal een helder milieuperspectief, maar nauwelijks een economische visie. De economische duurzaamheid van hun werk laat dan ook vaak te wensen over. Producentenorganisatie Sintesa op Noord-Sumatra in *Indonesië* is al actief op het gebied van biologische rijst. Met Sintesa startte Hivos een traject om de economische haalbaarheid van hun productieplannen te analyseren. Hivos verleent technische assistentie om de afzet van de producten te verbeteren. Met twee andere Indonesische producentenorganisaties bereidde Hivos afspraken voor, over ecologisch en economisch duurzaam produceren.

Cultuur en ontwikkeling

In het verslagjaar werd het partnerbestand in de culturele sector in India uitgebreid. In de overige landen bleef het aantal partners ongeveer gelijk. Van opbouw en verbreding van het netwerk verschoof de aandacht naar meer verdieping en kwaliteitsverbetering, door middel van langlopende steun aan de huidige partners.

Al een aantal jaren staat de wens om in Azië (internationale) uitwisselingen te ondersteunen prominent op het Hivos-programma. Dat leidde in 2000 tot activiteiten in drie landen. In *Kazachstan* steunde Hivos het eerste Master Class kunstfestival. Hieraan namen 71 kunstenaars deel uit 8 verschillende landen in Centraal-Azië, Rusland en Europa. Bijna 10.000 mensen bezochten het festival, dat muziek, beeldende kunst en multimedia-activiteiten bijeen bracht.

In *India* organiseerde Khoj uitwisselingsprogramma's voor kunstenaars uit India en andere delen van de wereld. Elk jaar bespreken en bekritisieren kunstenaars hier elkaars werk. Het is de bedoeling dat in 2001 soortgelijke workshops worden georganiseerd in *Sri Lanka* en Pakistan.

In *Indonesië* zorgde het tweede Jakarta International Film Festival opnieuw voor een fantastische uitwisseling tussen filmmakers en film liefhebbers. Het overkoepelende thema was mensenrech-

ten. In vergelijking met vorig jaar waren er tweemaal zoveel bezoekers, zo'n 32.000. Het festival voorziet in de enorme behoefte van de jonge middenklasse om nu, na jaren van censuur, internationale kwaliteitsfilms te zien. Ook de media toonden veel belangstelling voor het evenement. Door het succes zal het voor de organisatoren gemakkelijker worden om financiering te vinden voor het festival.

Het Hivos-regiokantoor in *India* organiseerde dit verslagjaar een workshop met prominenten uit de filmsector, om ideeën te ontwikkelen en criteria op te stellen voor Hivos-steun aan deze sector. Op basis van de uitkomsten hiervan honoreerde Hivos twee aanvragen voor filmproducties.

Film is nog steeds de best vertegenwoordigde cultuursector in de Azië-portefeuille van Hivos. In *Almaty, Kazachstan*, steunde Hivos een nieuw initiatief, het Look Afresh Festival. Hier werden films vertoond van jonge Centraal-Aziatische filmmakers, voor een publiek dat voornamelijk bestond uit studenten.

Voor *Kazachstan* bereidde Hivos een onderzoek voor dat inzicht moet geven in de lokale cultuursector. Door een gerichte inzet van lokale expertise wil Hivos de kwaliteit van zijn werk en dat van eventuele nieuwe partners verhogen.

Twee nieuwe en bijzondere culturele initiatieven in 2000 waren afkomstig van Cemeti en Musaget. Cemeti organiseerde de internationale tentoonstelling AWAS met werken van moderne jonge Indonesische kunstenaars. Musaget bevordert in Kazachstan de hedendaagse literatuur door op interactieve wijze gebruik te maken van internet. Daarmee is dit een van de meest innovatieve partners in Azië op het gebied van ICT.

Gender, vrouwen en ontwikkeling

Sinds 1995 steunt Hivos initiatieven van vrouwenorganisaties met betrekking tot het Beijing Platform for Action. In dat actieplan staan twaalf *critical areas of concern for women*. Met vier daarvan zijn vrouwenorganisaties in Azië actief aan de slag gegaan. Het gaat om geweld tegen vrouwen, vrouwen en economie, vrouwen in besluitvormingsprocessen en vrouwen en gezondheid.

In het afgelopen jaar waren veel partnerorganisaties van Hivos bezig met de voorbereiding en opvolging van de Beijing+5 bijeenkomst in New York. Het Aziatische netwerk tegen vrouwenhandel GAATW bracht onderzoeksresultaten op het gebied van vrouwenhandel naar buiten.

Diamond in *Kirgizstan* en Feminist League in *Kazachstan* rapporteerden over bestaande praktijken van geweld tegen vrouwen. In *India* deed Asmita verslag van trainingen voor vrouwen die actief zijn in de lokale politiek.

Na voorbereidend werk van Hivos startte de vrouwennetwerkorganisatie APWLD met trainingen voor vrouwenorganisaties in Centraal-Azië, vooral gericht op onderzoeks- en lobbywerk. In het geval van Diamond bleek de cursus duidelijk haar vruchten af te werpen. APWLD bood deskundige ondersteuning aan vrouwenorganisaties in *Indonesië*, verenigd in Koalisi Perempuan, bij de voorbereiding van hun bijdrage aan het International Women's War Crimes Tribunal in Tokio.

In november organiseerden Hivos en REMDEC een bijeenkomst in Jakarta voor vrouwenorganisaties. Hier bespraken zij hun rol en positie in de huidige politieke en sociaal-economische ontwikkelingen. Belangrijk discussiepunt was het al dan niet samenwerken met de 'nieuwe' overheid, om de positie van vrouwen te verbeteren. Ook kwam de noodzaak aan de orde, om vrouwenorganisaties in de regio's te versterken in plaats van ze te overdonderen met centraal en/of donor-gestuurde programma's.

Drie jaar geleden zette Hivos een proces van genderintegratie in gang bij de grote boerenorganisaties Sintesa en SPSU op Sumatra. Dit wierp in het verslagjaar opnieuw vruchten af. Een nieuwe *Code of Conduct* met een sterke gendercomponent droeg ertoe bij dat geweld tegen vrouwen werd aangepakt. Daarnaast werd een groot aantal vrouwen lid van de bond. Dat is belangrijk, omdat vrouwen zo een substantieel deel uitmaken van de leiding van de boerenorganisatie.

Milieu en ontwikkeling

In Azië steunt Hivos zowel duurzame productieprocessen als de milieubeweging in brede zin. In *Sri Lanka* werkte Hivos samen met de nationaal opererende Environmental Foundation, een organisatie die effectief het milieu-aantastende gedrag van overheid en bedrijfsleven aan de kaak stelt. Hivos en Milieukontakt Oost-Europa werkten samen aan de versterking van de milieubeweging in *Kazachstan*, waarvan ook Ecomuseum en Ecocentre deel uitmaken. Campagnes maakten deze beweging in 2000 duidelijker zichtbaar, zowel voor gemeenteraden als het (inter-

ationale) bedrijfsleven. Ook Green Salvation wist zich verder te ontpoppen tot een politiek geëngageerde milieuorganisatie, met een aanzienlijke rol in de discussies over landrechten. De uitkomst daarvan is belangrijk, omdat de invloed van de privatisering op landbouw en milieu toeneemt. Green Salvation stelt zich ook kritisch op ten opzichte van multinationals.

Dit jaar besteedden Hivos en zijn partners veel aandacht aan de eigendomsrechten van genetische hulpbronnen en de daaraan gelieerde discussie over genetische manipulatie. Deze discussie is van belang in relatie tot duurzame productie. Regionale partner SEARICE nam, gewapend met voorbeelden van 'biopiraterij', actief deel aan de onderhandelingen over *access and benefit sharing* tijdens de VN-conferentie over het Biodiversiteitsverdrag. SEARICE speelde ook een actieve rol in de campagne van Hivos en Milieudefensie over genetische manipulatie en voedselzekerheid in Nederland (zie 4.2). Andere partners, waaronder het Pesticides Action Network Asia Pacific en Navdanya Trust uit *India*, lobbyden bij nationale en internationale overheden voor een opener en democratischer debat over gentechnologie.

Hivos ondersteunt bij voorkeur de economische aspecten van duurzame landbouw. Dat gebeurde bijvoorbeeld door middel van specifiek op dit thema gerichte externe evaluaties van partners, die zich bezighouden met duurzame landbouw in *Indonesië*. Ook kwam dit onderwerp uitgebreid aan de orde in gesprekken met het Leisa-netwerk in *India*. Daarnaast was Hivos actief op het gebied van lokale keurmerkontwikkeling en certificering, onder meer via IFOAM-Azië.

Helaas moest de geplande duurzame ontwikkelingsanalyse van de Hivos- portefeuille in *India*

www.ifoam.org

yogyalink.com/art/cemeti

www.musagetes.com

36/00

www.inet.co.th/org/gaatw

www.women.kz/org/league.htm

www.apwld.org

www.remdec.co.id

Simon Stocker, director

EUROSTEP

<HIVOS> What kind of organisation is Eurostep?

Eurostep provides coordination at European level for 22 development organisations. The emphasis lies on policy advocacy concerning the coherence of EU policies and practices, the quality of aid and the implementation of trade and investment policies.

<HIVOS> Name us a memorable success for Eurostep.

© Since 1995 we have been publishing annual analyses of the EU development cooperation programme. These have made important contributions to the ongoing debates on many aspects of EU development cooperation policy.

<HIVOS> How important are new media for your work?

Eurostep is a network. Communications are central to everything that we do. We can use the new media as an internal tool and to present Eurostep's perspective to the outside world. And new media can increase the capacity of civil society organisations in developing countries.

<HIVOS> What is the importance of European cooperation?

The EU is increasingly playing an overall global role. But for developing country civil society there is no effective structure whereby it can relate easily to EU development cooperation at a global level. This is a role European NGOs can help to build.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other European development organisations?

Within Eurostep Hivos has been the driving force behind the structured consultation of partner organisations. Hivos is committed to developing common strategies, an important element in building a strong alliance between European and developing country civil society.

www.oneworld.org/eurostep

Studentendemonstratie te Dhaka

worden verschoven naar het volgende jaar. Wel stak Hivos veel energie in de voorbereiding van een studie op *Oost-Timor*, naar mogelijkheden om initiatieven op het gebied van duurzame productie te steunen. De studie wordt uitgevoerd in 2001.

Overige zaken

Het Hivos-regiokantoor in Bangalore organiseerde samen met twee partnerorganisaties de drie-daagse workshop 'Health and Equity', over de gezondheidszorg in India. Naast de rol van de overheid en ngo's kwamen ook de invloeden van Wereldbank en IMF ter sprake in het kader van de globalisering. Het regiokantoor publiceerde hierbij een 'Technical Report' met workshopdocumenten en andere beschouwingen. Zowel de workshop als de publicatie leverden veel materiaal op voor lobbywerk en beleidsbeïnvloeding door ngo's.

Samen met Astha, ActionAid en CWDS organiseerde Hivos in september 2000 de Eurostep South Asia Partner Consultation. Bijna veertig vertegenwoordigers van ngo's uit *Sri Lanka*, *India*, *Pakistan*, *Bangladesh* en *Nepal* namen deel aan deze conferentie. Thema was 'Armoedebestrijding en de kwaliteit van de hulp in Zuid-Azië'. De resultaten van deze levendige bijeenkomst zijn vastgelegd in de Manesar Declaration 2000 en in het conferentieverlag (zie 4.1).

Vorig jaar co-financierde Hivos de voorbereidingen en de publicatie van het fotoboek 'Down and Out; Labouring under global capitalism' van Jan Breman en Arvind Das, over arbeidsomstandigheden in India. Dit jaar droeg Hivos bij aan de kosten van een expositie in *India*, waar foto's uit het fotoboek werden tentoongesteld.

De vier GOM-partners organiseerden in 1999 een studie naar de rol van ngo's in het Indiase basisonderwijs. In 2000 werd deze studie gepubliceerd onder de naam 'The gender gap in basic education; NGOs as change agents'. In april 2000 werd naar aanleiding van deze studie in India een seminar gehouden, waar vijftig vertegenwoordigers van ngo's, mfo's en *resource persons* de onderzoeksresultaten bespraken.

Uitgelicht: Mensenrechten

Onder mensenrechtenorganisaties in Azië neemt de aandacht toe voor economische, sociale en culturele rechten, naast burgerlijke en politieke rechten. Aziatische ngo's zetten hun regeringen onvermoeibaar onder druk om wetten en praktijken aan te passen aan internationale mensenrechtennormen en -verdragen.

Hivos' mensenrechtenbeleid, dat nauw aansluit bij de activiteiten van deze organisaties, is gericht op het bevorderen van:

- basisvoorwaarden voor democratisering, met de nadruk op de vrijheid van meningsuiting, van vereniging en organisatie en op constitutionele hervorming;
- mensenrechten via 'burgerschapseducatie';
- mensenrechten van specifieke maatschappelijke groeperingen zoals vrouwen, kinderen, inheemse volken en mensen met hiv/aids.

TABEL 9 ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN GENDER, VROUWEN & ONTWIKKELING IN 1999

	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuidoost-Europa	Wereldwijd	Totaal
Aantal lopende GV&O-projecten in 1999	79	62	59	6	17	223
Aantal uitvoerende GV&O-organisaties	67	48	43	1	10	169
Aantal 'zuivere' GV&O-organisaties	35	31	30	1	5	102
Uitgaven in 1999 (x 1000 gulden)	11.334	11.015	7.258	705	1.061	31.373
Uitgaven in 1999 (in %)	34%	25%	18%	11%	15%	23%
Specificering naar activiteiten van 'zuivere' M&A-organisaties (activiteiten kunnen meerdere keren voorkomen)						
- mensenrechtenbescherming en juridische bijstand	14%	9%	13%	0%	17%	12%
- beleidsbeïnvloeding en bewustwording	71%	77%	72%	75%	61%	72%
- netwerken/institutionele ontwikkeling	15%	14%	15%	25%	22%	16%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In Azië groeit de aandacht voor **ernstige mensenrechtenschendingen uit het verleden**.

Regeringen staan onder druk om de daders van deze schendingen te berechten. De zaak Pinochet heeft daartoe een uitstekend precedent geschapen.

In *Indonesië* werkt mensenrechtenorganisatie en Hivos-partner ELSAM mee aan de formulering van een wet op speciale rechtbanken voor mensenrechtenschendingen. Deze wet is in november goedgekeurd door het parlement. ELSAM levert ook een belangrijke bijdrage aan het creëren van een juridische grondslag voor een waarheids- en verzoeningscommissie.

De nieuwe stichting YPKP voerde onderzoek uit naar de massamoorden in 1965/66 op vermeende communisten. De voorzitter van deze stichting, mevrouw Sulami, zat zelf twintig jaar lang om politieke redenen gevangen. Zij ontving in november de Tjin Hak Soon Award voor gerechtigheid en vrede.

In *Oost-Timor* zette Yayasan HAK het onderzoek voort naar de vernielingen en moorden die, vooral in 1999, plaatsvonden met steun van het Indonesische leger. Yayasan HAK pleit samen met Indonesische mensenrechtenorganisaties voor de oprichting van een internationaal tribunaal, om de verantwoordelijke hoge officieren te berechten.

Het regionale netwerk Asian Federation Against Involuntary Disappearances (AFAD) voert campagnes om politieke verdwijningen op de regionale en internationale agenda's te krijgen. AFAD, met lidorganisaties in *Sri Lanka*, *Filippijnen*, *Indonesië*, *Kasjmir* en *Thailand*, vertegenwoordigt vooral familieleden van vermisten. In november bracht AFAD prominente advocaten uit Azië en Latijns Amerika bij elkaar in een conferentie, om ervaringen uit te wisselen over de berechting van de hoofdverantwoordelijken voor politieke verdwijningen. Hivos steunde ook de organisatie van het internationale vrouwentribunaal voor oorlogsmisdaden in Tokio. Dat eiste in december van de Japanse regering compensatie voor de massale verkrachting van Aziatische vrouwen als 'troostmeisjes' tijdens de Tweede Wereldoorlog.

www.desaparecidos.org/afad

>>>> Verzet tegen toenemend etnisch en religieus geweld

Aziatische mensenrechtenorganisaties trachten het toenemende etnische en religieuze geweld de kop in te drukken door:

- **Conflictresolutie.** In *Sri Lanka* nam het etnische en religieuze geweld in 2000 enorm toe. Mede door toedoen van Hivos-partner Uva Community Development Centre (UCDC) kon de uitbreiding van het geweld naar het district Badula worden voorkomen. Het Centre for Children and Youth Development (CCYD) zette haar vredesinitiatieven voort met onder meer een poster-campagne tegen de oorlog. Het Institute for Social Development (ISD) werkte aan voorstellen om de rechten van Tamil-plantagearbeiders op te nemen in de conceptgrondwet. In West-Papoea ijvert het ngo-netwerk FOKER voor een dialoog tussen overheidsinstanties en diverse maatschappelijke organisaties, om zo op vreedzame wijze zelfbeschikking voor de regio te realiseren.
- **Een basisbeweging tegen discriminatie en geweld.** De Dalit-beweging in *India* is krachtig in opkomst onder leiding van Dalit-basisorganisaties en ngo's. Dalits of kastenlozen zijn, evenals moslims en christenen, steeds vaker het doelwit van gewelddadige aanvallen en moorden door radicale hindoeïe groepen. In 2000 werd de nationale campagne voor Dalit-rechten voortgezet. De campagne, waarin ook Hivos-partners Navsarjan en CARES deelnamen, leidde ertoe dat de VN een resolutie aannam over 'discriminatie op grond van beroep en afkomst'.
- **Het actief betrekken van vrouwen in vredesactiviteiten.** In de provincie Atjeh in *Indonesië* voerde Flower Aceh een vredescampagne en organiseerde ze een congres over de economische en politieke rechten van vrouwen. De deelnemers namen nadrukkelijk geen politiek standpunt in ten aanzien van de netelige onafhankelijkheidskwestie in de regio.
- **Kritische analyse van conflictsituaties.** In *Kirgizstan* leveren vooral het Institute for Regional Studies (IRS) en het Kyrgyz Committee for Human Rights (KCHR) kritische analyses van de toenemende etnische en religieuze tegenstellingen. Het geweld wordt deels veroorzaakt door de opkomst van militanten, vaak gewapende moslimgroepen vanuit de zuidelijke buurlanden. Hivos-partner InterBilim bracht overheidsinstanties, universiteiten en ngo's bij elkaar, om de gevolgen te bespreken van militaire acties tegen militante groepen in het district Batken. In 2000 ontvingen de 14 partnerorganisaties die in Azië het etnische en religieuze geweld bestrijden, samen een bedrag van ongeveer 2,5 miljoen gulden.

In een aantal Aziatische landen gaat de democratisering gelijk op met een verontrustende toename van **etnisch en religieus geweld**. Niet zelden wordt dit geweld getolereerd of zelfs aangemoedigd door de zittende regering of machtige politieke groeperingen. Mensenrechtenorganisaties brengen dergelijke verbanden aan het licht en proberen het geweld te stoppen door onderhandelingen en verzoeningspogingen. Tegelijkertijd voeren zij programma's uit om de politieke en maatschappelijke wortels van het geweld aan te pakken. Zij richten zich op zowel democratisering en het uitroeien van discriminatie als op vergroting van de toegang tot natuurlijke hulpbronnen.

Mensenrechtenorganisaties stellen ook voortdurend de beperkingen van de **vrijheid van meningsuiting en van vereniging** aan de kaak.

In *Sri Lanka* ging zware perscensuur gepaard met aanvallen op journalisten, een tendens die zich verhefde tijdens de parlementsverkiezingen. Een Hivos-stafid was bij deze verkiezingen aanwezig als onafhankelijk waarnemer. De beperking van de vrijheid van meningsuiting gaat in een aantal landen zo ver, dat er **aanslagen op mensenrechtenactivisten** worden gepleegd. Vooral in de regio Atjeh in *Indonesië* is de situatie ernstig. De bloedige moord op de activist Jaffar Siddiq maakte deel uit van een serie moorden, verdwijningen en arrestaties in deze provincie van zestig mensenrechtenactivisten in 1999 en 2000. Onder deze omstandigheden vrezden ook Hivos-partners voortdurend voor hun leven. Medewerkers van Flower Aceh en Koalisi HAM werden herhaaldelijk bedreigd.

In *Kirgizstan* bereikte de mensenrechtensituatie een dieptepunt in de aanloop naar de parlementsverkiezingen. Het resultaat van de verkiezingen was dat de heersende machthebbers nog vaster in het zadel kwamen te zitten. Enkele kopstukken van de mensenrechtenbeweging werden

geïntimideerd en vervolgd. Ook Ramazan Dyryldayev, leider van het Kyrgyz Committee for Human Rights (KCHR), moest uitwijken naar Wenen. Hivos nodigde Dyryldayev uit om zijn zaak voor te leggen aan Nederlandse parlementariërs. De Nederlandse regering reageerde echter terughoudend op kamervragen hierover en eind 2000 leefde de activist nog steeds in ballingschap. KCHR zette haar werk voort door juridische assistentie te verlenen en persverklaringen, interviews en rapporten over de mensenrechtensituatie uit te geven.

In *Kazachstan*, waar het relatief rustig was, ging de intimidatie van mensenrechtenactivisten door. Dit ondervond ook Hivos-partner Kazachstan International Bureau for Human Rights (KIBHR). Het kantoor van KIBHR werd in brand gestoken en de afdelingsdirecteur Dulat Tulegenov overleed onder verdachte omstandigheden.

www.bureau.kz

Hivos-partners maakten zich ook in 2000 sterk voor de **rechten van kinderen**. Organisaties die kinderarbeid bestrijden staken hun energie in campagnes en lobbywerk voor de ratificatie en uitvoering van een nieuw verdrag tegen kinderarbeid van de International Labour Organisation (ILO). In *Indonesië* hadden partners Kompak en LAAI hierin een leidende rol, samen met de nieuwe 'nationale commissie voor de bescherming van kinderen'. Kompak legde de nadruk op formele onderwijsvoorzieningen voor werkende kinderen. LAAI is gespecialiseerd in rechtshulp en juridische hervormingen. In *India* haalt Hivos-partner MV Foundation (MVF) kinderen uit zeer slechte werkomstandigheden en stuurt ze naar school. Meer dan 100.000 kinderen zijn op deze manier in de schoolbanken terechtgekomen. MVF besteedt in het bijzonder aandacht aan meisjes. In een jaar tijd bevrijdde MVF 478 kinderen uit hun schuldsavernij en lukte het de organisatie om 130 kinderhuwelijken te verijdelen.

www.mvfindia.org

Ook op het gebied van **hiv/aids** maken Hivos-partners in Azië vorderingen. SIAAPin *India* rondde in 2000 het eerste deel af van het trainingsprogramma voor adviseurs die onder meer voor de overheid werken. Organisaties van <vet>homo's en lesbo's<vet> werken verder aan een verbreding van hun bereik. Hivos-partner Pink Triangle in <curs>Maleisië<curs> zag het aantal vrijwilligers toenemen bij activiteiten die werden georganiseerd door homo's, lesbo's en transsekuelen.

www.cyberglobe.india.com/south

41/00

>>>> Navsarjan - een Dalit-organisatie in Gujarat

Navsarjan is actief onderdeel van een netwerk van en door Dalits in Gujarat, <curs>India<curs>. Het samenwerkingsverband bestaat uit vakbonden, spaar- en leengroepen en een sociale verzekeringsorganisatie. In 2.650 dorpen, verspreid over 35 basisdistricten, werken 180 basiswerkers - waaronder 65 vrouwen - van Navsarjan. Zij maken de Dalits bewust van hun constitutionele rechten en van de bestaande wetgeving. Ook laten ze zien op welke manier Dalits een beroep kunnen doen op die wetten. Navsarjan richt zich in het bijzonder op vrouwen. Zij maakten in 2000 meer dan de helft uit van de 5.041 deelnemers aan de trainingen van Navsarjan. De organisatie bood ondersteuning bij 865 rechtszaken en verstreekte meer dan 6.000 juridische adviezen.

Het probleem in India is niet zozeer de afwezigheid van wetten die de rechten van de Dalits erkennen, maar dat deelstaten die wetgeving niet overnemen of niet uitvoeren. In de praktijk zijn Dalits nog vaak rechteloos, krijgen zij de smerigste en slechtstbetaalde banen en worden ze op schandelijke wijze gediscrimineerd. Een succes voor Navsarjan en de nationale campagne voor de rechten van Dalits, was de invoering in elf deelstaten van een wet uit 1993. Die wet beschermt vuilopruimers en bouwers van latrines, werk dat uitsluitend wordt gedaan door Dalits.

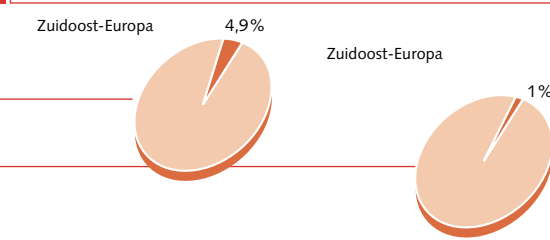
Ook werd de regering van de staat Gujarat dankzij Navsarjan's lobbywerk gedwongen 1,1 miljard roepie ter beschikking te stellen voor de rehabilitatie van poepophalers. Een ander hoogtepunt in het werk van Navsarjan betreft landhervorming. Een rechtbank kende grote stukken land toe aan de Dalit-gemeenschap in vier subdistricten in Gujarat. Deze overwinning was het startsein voor een omvangrijke landrechtencampagne in andere subdistricten en deelstaten. In 2000 bracht Navsarjan twee boeken uit over mensenrechtenschendingen tegen Dalits en vijf 'statusrapporten' over verschillende aspecten van discriminatie tegen Dalits. Martin MacWan, de directeur van Navsarjan, ontving onlangs de Robert Kennedy Human Rights Award voor zijn inzet voor de mensenrechten.

In 2000 bedroeg de Hivos-bijdrage aan Navsarjan f 243.610,-.

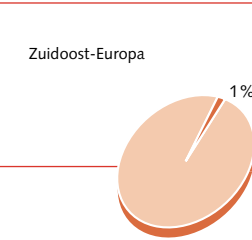
KERNGETALLEN ZUIDOOST-EUROPA

bedragen in duizenden guldens	1999	2000
Bestedingen	2.153	2.995
waarvan lastens MFP	2.153	2.995
Aantal partnerorganisaties	7	8
Aantal projecten	13	26

Hivos-bestedingen naar regio

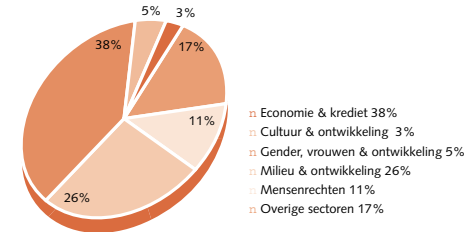
Hivos-partnerorganisaties naar regio

Hivos steunt organisaties in:

Albanië Bosnië-Herzegovina Kosovo Macedonië
Montenegro Servië

Bestedingen Zuidoost-Europa naar beleidsspeerpunten

3.1.4 Zuidoost-Europa

De hoofdlijnen voor het Hivos-programma in de (nieuwe) regio Zuidoost-Europa zijn in hoog tempo uitgezet gedurende de laatste maanden van 1999, als onderdeel van een tweejarig GOM-voorstel. De uitvoering begon in feite in het verslagjaar 2000. Dat gebeurde - zoals vermeld in het vorige jaarverslag - op een manier die afweek van de wijze waarop andere regioprogramma's worden uitgevoerd. In Zuidoost-Europa koos Hivos ervoor om van meet af aan samen te werken met een aantal strategische partners in Nederland, die elk 'eigen' programma's en projecten uitvoeren op de Balkan. Tussen deze partners en Hivos bestaat beleidsmatige overeenstemming en met de meeste van hen deed Hivos eerder al ervaringen op in andere delen van de wereld. In 2000 nam het Hivos-programma in Zuidoost-Europa vastere vormen aan. De omzet steeg volgens plan van 2,1 miljoen naar 5,7 miljoen gulden. Eind 2001 wordt het programma geëvalueerd.

Ontwikkelingen in programma's

Om twee redenen was 2000 een bijzonder jaar voor de regio. Voor het eerst sinds 1991 was er geen oorlog of een ernstige dreiging van oorlogsgeweld - hoewel in Kosovo en het daaraan grenzende deel van Zuid-Servië wel diverse gewelddadige incidenten plaatsvonden. Ook voltrokken zich grote politieke veranderingen in Servië. De bevolking maakte met grote demonstraties en duidelijke verkiezingsuitslagen kenbaar dat ze vergaande politieke hervormingen wilde. Op deze wijze kwam er een vreedzame machtswisseling tot stand in Servië en Klein-Joegoslavië. De nieuwe machthebbers zijn inmiddels begonnen met de opbouw van goede betrekkingen met de buurlanden en met de internationale gemeenschap. Mede daardoor kunnen Servië en Montenegro nu ook aanspraak maken op ontwikkelingsfondsen die beschikbaar zijn voor de regio, zoals die van het 'Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa'. Het onvermijdelijke gevolg is wel dat de spoeling voor de andere landen in de regio dunner wordt.

In dialoog met de strategische partners gaf Hivos verder vorm aan zijn programma op de Balkan. Concrete project- en programmaplannen werden uitgewerkt voor *Bosnië-Herzegovina*, *Kosovo*, *Macedonië*, *Montenegro* en *Servië* - die deel uitmaakten van het vroegere Joegoslavië - en voor *Albanië* en *Moldavië*. De programma's in *Bosnië-Herzegovina* en *Kosovo* zijn het grootst: deze twee landen hebben in de jaren negentig zwaar geleden onder de oorlog.

Verder ligt een belangrijk accent op regionale activiteiten. Via Dutch Relief and Rehabilitation Agency (DRA) steunt Hivos rehabilitatieprojecten in vijf gebieden. Enkele honderden terugkerende vluchtelingen en ontheemden worden ondersteund bij de opbouw van een normaal leven in hun oude gemeenschap. Op het platteland betekent dit bijvoorbeeld dat een terugkomend gezin zaai- en pootgoed krijgt, een drachtige koe of schapen. Zij betalen dat terug door een deel van de opbrengst - granen, aardappelen, een kalf of lammeren - te schenken aan het project, waarmee andere teruggekeerden worden geholpen. Bij het terugkeerproces voert DRA nauw

www.dra.org

www.ikv.nl

overleg met het gemeentebestuur en met de bevolking. Vaak worden binnen het project ook openbare nutsvoorzieningen opgeknapt. Daarnaast ondersteunt DRA een adviesbureau, dat het midden- en kleinbedrijf helpt bij het maken van bedrijfsplannen en het aanvragen van leningen. In het eerste jaar is meer dan honderd keer advies uitgebracht en zijn meer dan twintig bedrijfsplannen opgesteld.

Een andere grote partner is het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV). Het IKV kent in alle landen van de regio een uitgebreid netwerk van lokale organisaties, waaronder de Helsinki Citizens' Assemblies. Dit brede scala van maatschappelijke organisaties is actief op het gebied van samenlevingsopbouw, democratisering, burgerrechten, verbetering van de interetnische betrekkingen en herstel van lokale onderwijsfaciliteiten. Dankzij het internationale netwerk van het IKV komt er samenwerking op gang, en uitwisseling tussen plaatselijke organisaties en overheden uit de Balkan, Midden-Europa en Nederland. Vijftien Nederlandse gemeenten gingen een band aan met een zuster gemeente op de Balkan.

Hivos werkt samen met het IKV in *Bosnië-Herzegovina*, *Kosovo* en *Macedonië*, en in het regionale programma 'Citizens' pact for stability from below'. Dit is een initiatief van enkele tientallen lokale organisaties die uitdrukkelijk een nieuwe weg willen inslaan, over de geografische en etnische grenzen heen. Het programma is een door burgers geformuleerde aanvulling op het 'Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa' uit 1999 van de internationale donorgemeenschap. Over het algemeen bespeuren de burgers van Zuidoost-Europa nog weinig resultaat van dit donorpact. Zij zijn bovendien niet direct betrokken bij de uitvoering daarvan.

www.ikv.nl

Sectoren

Op sectorale thema's werkt Hivos samen met een aantal andere bekende partners.

Op het gebied van **vrouwen en ontwikkeling** verleent Hivos een bijdrage aan Mama Cash, voor de ondersteuning van vrouwengroepen. Sinds vijf jaar is Mama Cash actief in alle landen van de regio. De organisatie steunt onder meer een centrum voor rechtsbijstand en gezondheidszorg voor vrouwen en een blijf-van-mijn-lijfhuis. Ook draagt ze financieel bij aan initiatieven die verzoening bevorderen in voormalige oorlogsgebieden en aan groepen die vermiste personen opsporen.

www.mamacash.nl

Op het terrein van **cultuur** steunt Hivos filmmakers in de regio via het Hubert Bals Fonds. Een belangrijk thema in hun producties is de verwerking van oorlogservaringen. Opvallend is dat de filmmakers bewust over de grenzen heen willen samenwerken. Op de HCF-manifestatie 'Creating Diversity' was een partnerorganisatie uit Sarajevo prominent aanwezig (zie ook 3.2.3). In de sector **milieu en ontwikkeling** heeft Hivos twee partners op de Balkan. Samen met Milieukontakt Oost-Europa werkt Hivos aan versterking van de milieubeweging in *Albanië*, *Macedonië* en *Moldavië*. Hivos en Avalon, een Nederlandse lidorganisatie van IFOAM, begonnen - na een gedegen voorbereiding - in zeven landen met de bevordering van duurzame, biologische landbouw.

www.milieukontakt.nl

Binnen de sector **ICT** zette Hivos samen met OneWorld een belangrijke stap: ze sloten een

www.oneworld.net

TABEL 10 BESTEDINGEN ZUIDOOST-EUROPA NAAR DOELSTELLINGEN MFP EN NAAR LAND

bedragen in duizenden guldens	Directe Armoede- bestrijding (rehabilitatie)	Maatschappij- opbouw en Beleids- beïnvloeding	waarvan Goed Bestuur	Totaal	Gepland
Albanië		320		320	
Bosnië-Herzegovina	650	604	93	1.254	
Kosovo	490	993		1.483	
Macedonië		622		622	
Montenegro		292		292	
Servië		100		100	
Regionaal		1.680	200	1.680	
Totaal	1.140	4.611	293	5.751	5.745
Percentage	20%	80%	5%		
Gepland	20%	80%	5%		

FAIRTRADE LABELLING ORGANISATIONS

Hans Bolscher, director Max Havelaar and member of the board of FLO

<HIVOS> What kind of organisation is FLO?

The FLO office coordinates the work of national fair trade labels (such as Max Havelaar in the Netherlands), especially as regards monitoring and setting criteria for the products that are brought onto the market.

<HIVOS> Name us a memorable success for FLO.

The setting-up of this umbrella organisation. We got all the fair trade initiatives to participate. The sales of fair trade labelled products at European level and the introduction of new products such as orange juice are proof of the success of this undertaking.

<HIVOS> How important are new media for your work?

Email makes communication with trade partners in developing countries much more efficient. We can give them better access to international market news. For FLO new media are very useful in managing all relevant information.

<HIVOS> Why cooperate with Hivos?

Harmonisation of all the criteria for fair trade labelled products is very important. With Hivos support we can carry out this process. And we can give producers in developing countries a voice in setting and harmonising the criteria.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

More than any other NGO Hivos understands the process of trade. So Hivos appreciates the importance of strong international organisations that help disadvantaged producers in developing countries.

www.fairtrade.net

akkoord met een groot aantal radiostations, over de distributie van radioprogramma's in de hele regio via de internetfaciliteiten van OneWorld. De programma's die de zenders aanbieden zijn vrij beschikbaar, zodat nieuwsgaring en -uitwisseling een werkelijk regionaal karakter krijgen. In tijden van oorlog en spanningen blijken onafhankelijke lokale radiozenders van groot belang te zijn voor de vrije nieuwsverspreiding. Begin 2001 gaat dit programma officieel van start. In een volgende fase creëren Hivos en OneWorld een uitwisselingsplatform op internet, voor maatschappelijke organisaties op de hele Balkan.

Bestedingen

In 2000 besteedde Hivos 5,7 miljoen aan het programma in Zuidoost-Europa. Dit bedrag komt in zijn geheel uit medefinancieringsfondsen. In totaal financierde Hivos 20 projecten van 8 organisaties. Tabel 17 laat zien hoe deze bestedingen waren verdeeld, per land en per doelstelling van het medefinancieringsprogramma. Ter vergelijking zijn de verdelingspercentages toegevoegd,

die (als voorlopig) vermeld stonden in het oorspronkelijke GOM-voorstel voor 1999 en 2000. Daaruit wordt zichtbaar dat Hivos ook in dit programma zijn niche vooral vindt in maatschappijopbouw.

3.2 Thema's

3.2.1 Duurzame ontwikkeling

Hoe duurzaam ontwikkeling is, wordt bepaald door de afweging van de verschillende belangen die een rol spelen bij ontwikkeling. Deze belangen vallen globaal onder drie dimensies: ecologisch, sociaal-politiek en economisch. Waar het in de praktijk om draait is het vinden van een optimale balans tussen deze dimensies. Daarbij gelden twee uitgangspunten:

- Het maximaliseren van synergie, daar waar belangen uit verschillende dimensies elkaar (kunnen) versterken. Bijvoorbeeld: omschakeling naar biologische teelt kan de economische emancipatie van gemarginaliseerde groepen bevorderen.
- Het minimaliseren van afwenteling, daar waar belangen tegen elkaar in (kunnen) werken. Bijvoorbeeld: het hanteren van milieucriteria bij kredietverlening.

In de uitvoering van Hivos' duurzame ontwikkelingsbeleid zijn twee hoofdlijnen te onderscheiden: een thematische en een geografische. Thematisch: duurzame ontwikkeling vraagt om integratie van de Hivos-sectoren. De uitwerking van het beleid op overlapgebieden kan aangeven wat de algemene prioriteiten zijn van Hivos, met betrekking tot duurzame ontwikkeling. Geografisch: duurzame ontwikkeling vraagt om integratie van landenbeleid en sectoraal beleid. Gebiedsgerichte analyses kunnen bepalen wat de contextspecifieke prioriteiten zijn voor duurzame ontwikkeling in een bepaald land.

Activiteiten

De integratie van de sectoren vanuit het beleidsterrein milieu werd in het verslagjaar voortgezet. Hivos voerde binnen zijn projectclassificatie de mogelijkheid in om activiteiten mee te tellen binnen twee verschillende sectoren. Bijvoorbeeld projecten en organisaties die zich bevinden op het snijvlak van milieu en economie, of mensenrechten en economie. Deze nieuwe indeling maakt de overlapgebieden, die relevant zijn voor duurzame ontwikkeling, inzichtelijker. Dat wil zeggen, daar waar sprake is van synergie en/of afweging tussen de drie dimensies: ecologisch (de sector milieu), sociaal (de sectoren mensenrechten en gender) en economisch (de sector economie). Het nieuwe systeem is in het verslagjaar nog niet helemaal consequent doorgevoerd. De criteria voor dubbelscores moeten nog eenduidig worden vastgesteld en toegepast. Een voorlopige nieuwe score laat zien dat Hivos in 2000 ongeveer 16,3 miljoen gulden uitgaf aan 100 partnerorganisaties, die actief zijn op twee beleidsterreinen:

TABEL 11 BESTEDINGEN MILIEU/ECONOMIE NAAR SOORT EN REGIO

bedragen in duizenden gulden	aantal organisaties	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuidoost-Europa	Overig	Totaal	%
Duurzame primaire productie (vanuit producentengroepen)	35	1.460	1.090	2.065	920	500	6.035	78%
waarvan biologische landbouw	12	260	475	385	920	500	2.540	33%
waarvan lage investeringslandbouw	16	510	-	1.480	-	-	1.990	26%
waarvan kleinschalige visserij	1	-	615	-	-	-	615	8%
waarvan duurzaam bosbeheer	3	60	-	200	-	-	260	3%
waarvan overig (NTPP's, crafts, eco-toerisme)	5	630	-	-	-	-	630	8%
Draagvlakvergroting en lobby voor duurzame economie	5	-	240	-	-	640	880	11%
waarvan milieu en ontwikkelingsbeweging	4	-	125	-	-	640	765	10%
waarvan consumentenbeweging	1	-	115	-	-	-	115	1%
Overig	4	625	-	235	-	-	860	11%
waarvan duurzame energiebronnen	2	625	-	-	-	-	625	8%
waarvan afvalbeheer	2	-	-	235	-	-	235	3%
Totaal	44	2.085	1.330	2.300	920	1.140	7.775	100%
	27%	17%	29%	12%	15%	100%		

- aan het overlapgebied ecologisch/economisch werd 8 miljoen gulden besteed; ,
- 6,6 miljoen ging naar organisaties op sociaal en economisch terrein;
- 1,7 miljoen naar organisaties op het snijvlak van sociaal en ecologisch.

De uitgaven voor duurzame ontwikkeling spitsten zich - in overeenstemming met het beleid - toe op de overlap tussen milieu en economie (44 partnerorganisaties) en mensenrechten/gender en economie (41 partnerorganisaties). De uitgaven voor de overlap mensenrechten/gender en milieu (15 partnerorganisaties) zijn aanzienlijk lager. Het gaat hier vooral om activiteiten die betrekking hebben op gemarginaliseerde groepen, zoals inheemse volken. De toegang tot en de controle over natuurlijke hulpbronnen krijgen hier meer nadruk dan het economisch duurzaam gebruik daarvan. Dit is met name het geval in Azië.

Een groot deel van de Hivos-activiteiten binnen duurzame ontwikkeling richten zich op duurzame productie. Dat wil zeggen, productie waarbij de economische meerwaarde van belang

>>>> Het Biodiversiteitsfonds

Het Biodiversiteitsfonds behandelde in 2000 voorstellen van de volgende organisaties:

- International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM). IFOAM vertegenwoordigt wereldwijd de biologische landbouwbeving. Het is een koepelorganisatie van ruim zevenhonderd lidorganisaties uit meer dan honderd landen. Haar kernactiviteit is het vaststellen van normen voor biologische productie en certificering. IFOAM beïnvloedt met steeds meer succes het internationale landbouwbeleid (FAO, CSD) en werkt aan de bescherming van boeren- en gemeenschapsrechten tegen oneigenlijke privatiseringen. Met het ingediende voorstel wil IFOAM de vertegenwoordiging van Zuidelijke leden in IFOAM ondersteunen en de biologische landbouw mondiaal versterken. IFOAM is een belangrijke stragische Hivos-partner. Diverse IFOAM-leden worden gesteund door Hivos en Novib. www.ifoam.org
- Pesticides Action Network (PAN). PAN streeft naar vermindering van het pesticidengebruik, door de vergiftiging van mens en milieu aan de kaak te stellen. Wereldwijd richt PAN zich met name op de besluitvorming rond het VN-verdrag over Persistent Organic Pollutants (POP's) en de FAO-Gedragscode over de verspreiding en het gebruik van pesticiden. Het PAN-netwerk bestaat uit verschillende regionale groepen, die al geruime tijd steun ontvangen van Hivos en Novib. www.poptel.org.uk/panap
- Genetic Resources Action International (GRAIN). GRAIN ondersteunt boerenorganisaties in hun strijd voor het behoud van vrije toegang tot en gebruik van agro-biodiversiteit. De organisatie geldt als bepalende, kritische factor binnen het biodiversiteitsdebat. GRAIN slaagde erin de inhoud van het Biodiversiteitsverdrag te beïnvloeden ten gunste van boeren in het Zuiden. De organisatie is al meerdere jaren Novib-partner.
- GAIA Foundation. GAIA Foundation wil in Afrika een regionaal netwerk opzetten en ondersteunen van organisaties op het gebied van agro-biodiversiteit. Ze doet dit in het kader van de Conventie inzake Biodiversiteit (CBD) en met name het Biodiversiteitsverdrag. In 2000 speelde GAIA een sleutelrol bij het vormen van ngo-coalities in Zuid-Afrika (SafeAge) en Uganda (Uganda Biodiversity Network) tegen de ongecontroleerde verspreiding van genetisch gemanipuleerde landbouwgewassen. Hivos en Novib onderhielden al langer contacten met GAIA Foundation, maar tot nu toe was er nog geen contractuele relatie.
- Community Biodiversity Development and Conservation (CBDC). CBDC is een samenwerkingsverband van elf nationale organisaties uit Afrika, Azië en Latijns Amerika en drie gerenommeerde westerse onderzoeksorganisaties. De organisaties, waaronder ook partners van Hivos en Novib, werken op lokaal niveau aan het behoud en de ontwikkeling van agro-biodiversiteit. CBDC sloeg een brug tussen de formele zaad- en plantenveredeling en de lokale conservering en ontwikkeling van biodiversiteit. Het ingediende voorstel ondersteunt nationale activiteiten die zich bezighouden met de lokale veredeling van gewassen en zaadvoorziening, gender en beleidsbeïnvloeding. Het ministerie steunde de eerste fase van CBDC's programma.
- World Rainforest Movement (WRM). WRM maakt zich sterk voor het behoud van regenwouden. De organisatie bestrijdt voornamelijk de degradatie van de bossen door houtkap. Voor het Biodiversiteitsfonds werkt WRM een voorstel uit voor de ondersteuning van duurzaam bosgebruik door lokale gemeenschappen. Novib ondersteunt WRM institutioneel en Hivos financiert de organisatie op onderdelen.

is, maar ook de sociale en ecologische randvoorwaarden meetellen. Hieronder vallen vrijwel alle uitgaven die een dubbelscore kregen op de terreinen milieu en economie en ook het grootste deel van de dubbelscore mensenrechten/gender en economie (onder meer eerlijke handel en sociaal-economische rechten). Een nadere classificatie van deze laatste groep moet nog worden uitgewerkt. In tabel 11 zijn de uitgaven weergegeven op het gebied van milieu en economie.

Binnen het overlapgebied milieu en economie was Hivos in 2000 vooral actief op het gebied van duurzame landbouw. Bijna de helft van de bestedingen ging naar de biologische landbouw. Hivos plaatst de sociale en ecologische randvoorwaarden van duurzame productie nadrukkelijk in de context van economische en politieke globalisering. Dat is af te lezen aan het relatief grote aandeel van de bestedingen in de categorie 'wereldwijd'.

In het verslagjaar werd door Hivos en het Milieuprogramma van DGIS (DML) een Fonds voor Duurzaam Beheer van Biodiversiteit in het leven geroepen, kortweg het Biodiversiteitsfonds (zie kader). Het afnemen van de diversiteit van ecosystemen, soorten en genen wordt meer en meer een graadmeter voor mondiale milieudegradatie. Het gaat daarbij niet alleen om het verlies van waardevolle natuur, maar ook om het ondermijnen van de stabiliteit van (primaire) productiesystemen en het verlies van toekomstige gebruiksmogelijkheden. In dat laatste verband wordt vaak de term 'agro-biodiversiteit' gebruikt: de diversiteit aan veredelde en (half)wilde soorten en variëteiten, die bruikbaar zijn voor menselijke consumptie en verwerking. Het Biodiversiteitsfonds financiert internationale organisaties, die het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen bevorderen en economisch rendabel maken. Vooral kleinere producenten moeten meer toegang krijgen tot deze hulpbronnen. Het fonds steunt daarom mondiale initiatieven die nieuwe productietechnieken ontwikkelen voor duurzaam producerende boeren, die hun productie helpen vergroten en hun marktpositie versterken. Doel is ook het bevorderen van ondersteunend beleid, wetgeving en instituties.

De middelen voor het Biodiversiteitsfonds komen van het ministerie en het fonds wordt beheerd door een consortium van mfo's. Dat bestaat voorlopig uit Hivos, dat tevens penvoerder is, en Novib. Het Biodiversiteitsfonds is goedgekeurd naar aanleiding van een voorstel van Hivos, waarin biodiversiteit expliciet wordt benaderd vanuit twee invalshoeken: milieu en economie. De meerwaarde van het beheer door de mfo's is, dat zij de internationale ngo's en hun onderlinge relaties van dichtbij kunnen volgen, zowel administratief als inhoudelijk. De mfo's kunnen bovendien de netwerkfunctie van deze ngo's plaatsen in het kader van de activiteiten van lokale en nationale (lid)organisaties. Het Biodiversiteitsfonds versterkt de mondiale dimensie van het werk van Hivos op het gebied van duurzame productie. Het fonds blijft in ieder geval bestaan tot en met 2004. Het totale budget bedraagt 17,3 miljoen gulden, jaarlijks loopt het bedrag op tot ruim 4,4 miljoen gulden in 2003 en 2004. De eerste uitgaven worden begin 2001 verwacht. Nauw verweven met biodiversiteit en duurzame landbouw is de discussie rond genetische manipulatie. In het verslagjaar organiseerden Hivos en Milieudefensie een campagne rond dit thema. Drie vertegenwoordigers van landbouworganisaties uit Brazilië (Centro Ecológico Ipê), de *Filippijnen* (Hivos-partner SEARICE) en *Zimbabwe* (Hivos-partner CTDT) gaven hun visie op genetische manipulatie, landbouw en voedselzekerheid. Zij spraken ook met de landbouwspecialisten van de Tweede Kamerfracties. Hivos en Milieudefensie brachten een brochure uit met de titel 'Na de Groene Revolutie de Genen Revolutie?' (zie ook 4.2), waarin zij hun posities bepalen met betrekking tot landbouw en genetische manipulatie.

Hivos formuleerde in 2000 ook *position papers* over zonne-energie, eco-toerisme en normstelling en certificering, onderwerpen die zich eveneens bevinden op het snijvlak van milieu en economie. Uit deze documenten kunnen - na een brede interne discussie - richtlijnen worden afgeleid voor het beoordelen van voorstellen.

Een nader onderzoek naar de milieueffecten van microkrediet, gepland voor 2000, werd doorgeschoven naar 2001. In 2001 wordt ook een begin gemaakt met gezamenlijke activiteiten op het snijvlak van milieu, economie, mensenrechten en gender.

Vorig jaar deed Hivos verslag van zijn landenanalyse vanuit het perspectief van duurzame ontwikkeling, tijdens een vierdaagse workshop in *Zimbabwe*. Deze poging tot integratie van landen- en sectoraal beleid kreeg in 2000 een vervolg: het driejarenplan dat was voortgekomen uit de workshop, werd tussentijds doorgelicht. Daaruit bleek dat de voorgenomen acties bijna allemaal worden uitgevoerd.

In het vorige jaarverslag kondigde Hivos vergelijkbare landenanalyses aan voor *Tanzania*, *India*

en Midden-Amerika. Het Hivos-regiokantoor in Bangalore organiseerde de workshop in India, maar die moest op het laatste moment worden afgeblazen. Een vervoersstaking maakte de stad tijdelijk onbereikbaar. De bijeenkomst zal begin 2001 alsnog plaatsvinden. Ook de analyse voor Midden-Amerika werd doorgeschoven naar 2001, vanwege personeelwisselingen op het regiokantoor. Voor *Tanzania* werd wel een landenanalyse uitgevoerd maar - anders dan in *Zimbabwe* - zonder externe consultatie. Hivos deelde de partnerorganisaties thematisch in om een overzicht te krijgen van de prioriteiten binnen de Tanzania-portefeuille. Per thema werd voor iedere partnerorganisatie bekeken hoe het was gesteld met de aandacht voor - diverse dimensies van - duurzame ontwikkeling. Maar het bleek niet mogelijk om prioriteiten te stellen voor de verbetering daarvan, omdat een algemeen geaccepteerd referentiekader ontbrak. Zo'n gezamenlijke, specifiek op Tanzania gerichte visie op duurzame ontwikkeling - zoals in *Zimbabwe* wel ontstond na consultatie van een groep externe, Zimbabweaanse deskundigen - bleek onontbeerlijk. De analyse resulteerde dan ook niet in een actieplan.

3.2.2 Economie en krediet

Doel van het beleid in deze sector is het creëren van meer toegevoegde waarde en betere werk-omstandigheden voor specifieke groepen. Hivos probeert dat te bereiken door verbetering van de toegang tot informatie, markten en tot (financiële) dienstverlening. Daartoe werkt Hivos samen met verschillende typen gespecialiseerde organisaties. De inhoudelijke relaties met deze organisaties staan centraal in dit verslag.

In het verslagjaar beheerden Hivos en het Hivos Triodos Fonds contractportefeuilles met 246 partnerorganisaties. Vorig jaar waren dat er 178. Aan deze organisaties werd 36 miljoen gulden beschikbaar gesteld. Hiervoor werd 31 miljoen aan nieuwe kasmiddelen gebruikt en kwam 5 miljoen beschikbaar uit terugbetaalde en vrijgevallen kredieten. Van de beschikbare middelen werd 8 miljoen vastgelegd in nieuwe kredieten en 28 miljoen gebruikt voor subsidies.

Bij deze cijfers moet worden opgemerkt dat de flinke groei in het aantal economiepartners voor meer dan de helft een gevolg is van de nieuwe projectclassificatie die Hivos in 2000 invoerde (zie 2).

TABEL 12 HERKOMST FINANCIERINGSMIDDELEN SECTOR ECONOMIE

<i>bedragen in duizenden gulden</i>	1999	2000
Nieuwe kasmiddelen	21.811	30.845
Hergebruik uit terugbetaalde en vrijgevallen kredieten	+2.616	+4.931
Totale beschikbaar/besteed	24.427	35.776
Besteed aan:		
- Nieuwe kredieten toegevoegd aan HTF-portefeuille	-7.173	-7.902
- Subsidies voor training, advies en lobby	17.254	27.874

In vergelijking met 1999 is er sprake van een sterke groei van de subsidieportefeuille en van een grotere omloopsnelheid in de kredieten. In lijn met de indeling in de beleidsnotitie over de sector Economie, deelt Hivos de partnerorganisaties in op basis van hun hoofdactiviteit. Er zijn drie categorieën: producentenorganisaties, financiële instellingen en organisaties op het gebied van training, advies en lobby.

In onderstaande tabel zijn de aantallen en bestedingen gespecificeerd naar continent. Daarna wordt ingegaan op de beleidsontwikkelingen binnen de drie categorieën.

Producentenorganisaties

Hivos hanteert de term producentenorganisaties, als organisaties voor hun afzet hoofdzakelijk afhankelijk zijn van de markt. Het betreft zowel kleine familiebedrijven als grotere bedrijven en plantages met veel werknemers. Op bijna alle relevante markten is sprake van overproductie. Nieuwkomers moeten hun plaats op de markt veroveren. Om dat proces op een verantwoorde manier te ondersteunen, is zorgvuldigheid geboden.

De directe steun aan 89 producentenorganisaties bedroeg in het verslagjaar 11 miljoen gulden,

TABEL 13 BESTEDINGEN PARTNERORGANISATIES ECONOMIE NAAR SOORT EN REGIO

bedragen in duizenden gulden	aantal organisaties	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Overig	Totaal
Aantal organisaties	246	98	58	80	10	246
Training, advies, lobby	117	7.018	6.636	3.367	1.381	18.402
Financiële instellingen	40	2.723	937	2.974	0	6.634
Producenten (incl. FTA)	89	1.697	1.758	7.086	199	10.740
Totale fondsen 2000		11.438	9.331	13.427	1.580	35.776
waarvan hergebruik		368	0	4.563	0	4.931
Saldo besteed 2000		11.070	9.331	8.864	1.580	30.845
Saldo besteed 1999		6.996	5.853	7.230	1.732	21.811

waarvan 6 miljoen in de vorm van subsidie. De organisaties gebruikten deze subsidies onder meer voor het opzetten van nieuwe activiteiten, voor het toepassen van sociale en milieunormen en voor het verbeteren van de bedrijfsadministratie. De subsidiegelden groeiden, maar ook de kredietstroom verdubbelde ten behoeve van korte (handels)financieringen voor koffie en cacao, tot 5 miljoen gulden in 2000. De fondsen in dit type kort krediet rouleren meerdere keren per jaar.

De steun van Hivos spitst zich toe op productie voor de 'nichemarkten' van mens- en milieuvriendelijke producten. Veel producentenorganisaties zijn actief op het gebied van eerlijke en/of biologische handel. Een deel van de samenwerking richt zich op het verder ontwikkelen en combineren van de 'eerlijke' en de 'biologische' normen.

In het kader van **normontwikkeling** werkt Hivos samen met Fair Trade Labelling Organisation (FLO), die marktconform opereert. De producenten in de handelsketen dragen een paar procent van hun omzet af voor FLO. Max Havelaar is de Nederlandse afdeling van deze internationale organisatie. Bij de toepassing van normen en de **verbetering van bedrijfsadministraties** werkt Hivos samen met Fair Trade Assistance (FTA), dat een intensief kwaliteitsprogramma uitvoert met 46 producentenorganisaties in Afrika, Azië en Latijns Amerika. In het kader van **afzetbevordering en informatie-uitwisseling** binnen de eerlijke handelsmarkt, werkt Hivos ook samen met de Europese en met de Landelijke Vereniging van Wereldwinkels in Nederland.

Financiële instellingen

Het gaat hier om 40 marktafhankelijke organisaties die zijn gespecialiseerd in financiële dienstverlening, zoals sparen, kredietverstrekking of verzekeringen. In veel ontwikkelingslanden waar Hivos werkt bestaat een gat in het aanbod van financiële diensten, tussen de formele banken en het krediet van familieverbanden, *moneylenders* en kleine lokale spaar- en kredietgroepen. Specialistische, nieuwe kredietverleners richten hun kredietaanbod op dit gat in de markt. Volgens schattingen uit verschillende bronnen is in een aantal ontwikkelingslanden sprake van een groot gat in de markt. Hivos en HTF gingen er in hun meerjarige projecties vanuit dat de geldstroom naar financiële instellingen aanzienlijk zou groeien. Maar in vergelijking met 1999 nam dit bedrag juist af. De financiële instellingen waarmee Hivos en HTF een relatie onderhouden ontvingen in het verslagjaar in totaal 7 miljoen gulden, waarvan 2 miljoen subsidie voor training en monitoring.

Hivos en HTF onderhouden met 22 instellingen een kredietrelatie. Het volume van deze kredieten is na koerscorrectie constant gebleven op 18 miljoen gulden. Er is 4 miljoen gulden toegevoegd aan de kredietportefeuille, maar datzelfde bedrag kwam vrij door aflossingen, vrijval en afschrijvingen. Onder meer in *Zuid-Afrika* en *Bolivia* werden kredieten afgeschreven. De belangrijkste oorzaak was in beide gevallen de lastige politieke context waarin deze financiële instellingen moeten werken.

De vraag naar kleinschalig krediet is groot, maar de capaciteit van kredietverlenende instellingen om hierop in te spelen is beperkt. De nationaal-politieke context is vaak niet bevorderlijk voor deze instellingen. De portefeuille in Zuid-Amerika groeide wel, maar minder dan gepland, omdat in landen als *Peru* en *Bolivia* de markt bijna is verzadigd. Er bestaan redelijk tot goed werkende financiële instellingen die zich richten op het micro- en kleinbedrijf en op de armere huishoudens. Met 12 van deze instellingen onderhoudt HTF een kredietrelatie.

TABEL 14 KARAKTERISTIEKEN DOOR HIVOS/HTF GESTEUNDE FINANCIËLE INSTELLINGEN

bedragen in duizenden gulden	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Totaal
Aantal financiële instellingen	19	7	14	40
Gemiddelde omvang kredietportefeuille	3.124	10.637	31.484	13.084
Gemiddeld aantal cliënten	3.962	155.299	20.474	36.481
Waarvan % vrouwelijke cliënten	58	65	54	59
Aantal kredietrelaties	5	4	13	22
Gemiddeld uitstaand krediet per relatie eind 2000	406	1.073	879	807
Aantal Hivos subsidierelaties	17	6	5	28
Gemiddeld ontvangen subsidie per relatie in 2000	127	187	50	126

Vooraf in Afrika kregen training en monitoring in het verslagjaar extra aandacht.

Zo zette Cerudeb, een van de betere financiële instellingen in *Uganda*, samen met een universiteit in Kampala een specialistische opleiding op voor mensen die in de kleinschalige kredietverlening werken.

Hivos ontwikkelde voor de monitoring van nieuwe initiatieven het instrument *seed capital* (zie 2). In Afrika is dit instrument in het verslagjaar al toegepast. In dit geval zijn de overmakingen van de opeenvolgende subsidietranche's gekoppeld aan *performance ratio's*, die van tevoren in overleg zijn vastgesteld.

Criteria bij de beoordeling van nieuwe aanvragen zijn onder andere de **laagdrempelige toegang tot krediet** en de kwaliteit van de economische bedrijfsvoering. Bij het eerste criterium gaat het erom in welke mate kleinschalige ondernemers - voor wie de formele banken vaak gesloten blijven - toegang krijgen tot krediet. De toegangsdrempels bleken lager bij instellingen die krediet verschaffen via of aan spaar- en kredietgroepen, dan bij instellingen die alleen de individuele benadering toepassen. Van de 40 instellingen die Hivos ondersteunt werken er 14 met een dergelijke groepsbenadering. Een indicator bij de kwaliteitsbewaking van kredietverlening is de gemiddelde omvang van de kredieten aan cliënten. De 40 financiële instellingen bereikten naar schatting 1,5 miljoen cliënten. Dat zijn gemiddeld per instelling 36.000 mensen. Daarin zijn wel grote regionale verschillen te zien: in Azië is het gemiddelde 155.000 en in Afrika slechts 4.000 (zie tabel 13).

De kwaliteit van de bedrijfsvoering blijkt sterk te variëren, gemeten naar **banktechnische maatstaven**. In veel gevallen is alleen financiële steun onvoldoende. Daardoor is er bij de monitoring een grote behoefte aan specifieke deskundigheid. Veel nieuwe financiële instellingen hebben drie jaar of langer nodig om het *break-even* punt te bereiken. Op basis van projecties is Hivos bereid beperkte aanloopverliezen te dragen. In veel gevallen verschaft Hivos ook assistentie om marktonderzoek te doen en projecties op te stellen. Waar het gaat om de kwaliteit van de dienstverlening, werkt Hivos veel met nationale en regionale netwerken van kleinschalige kredietverlening. Deze netwerken van financiële instellingen zijn ingedeeld bij de categorie training en lobby (zie verder).

Sociale en milieucriteria, waaronder ook gender, krijgen helaas nog weinig aandacht in de jaarlijkse rapportages van de meeste financiële instellingen. Hivos probeert via keurmerk- en milieurorganisaties in de betreffende landen hierin verandering te brengen, maar dit proces vraagt veel tijd. Ook multilaterale initiatieven zoals de kwaliteitscriteria van het United Nations Environmental Program (UNEP) dragen hieraan bij.

In onderstaande tabel is de totale portefeuille van Hivos en HTF aan financiële instellingen weergegeven, met de karakteristieken per regio.

In 2001 investeert Hivos verder in training en workshops, onder meer in *India*. Hieraan nemen behalve kleine en nieuwe instellingen, ook lokale deskundigen en eigen staf deel. Hivos verwacht dat het naar aanleiding daarvan de samenwerkingsrelaties met nationale en regionale netwerken van financiële instellingen zal uitbreiden.

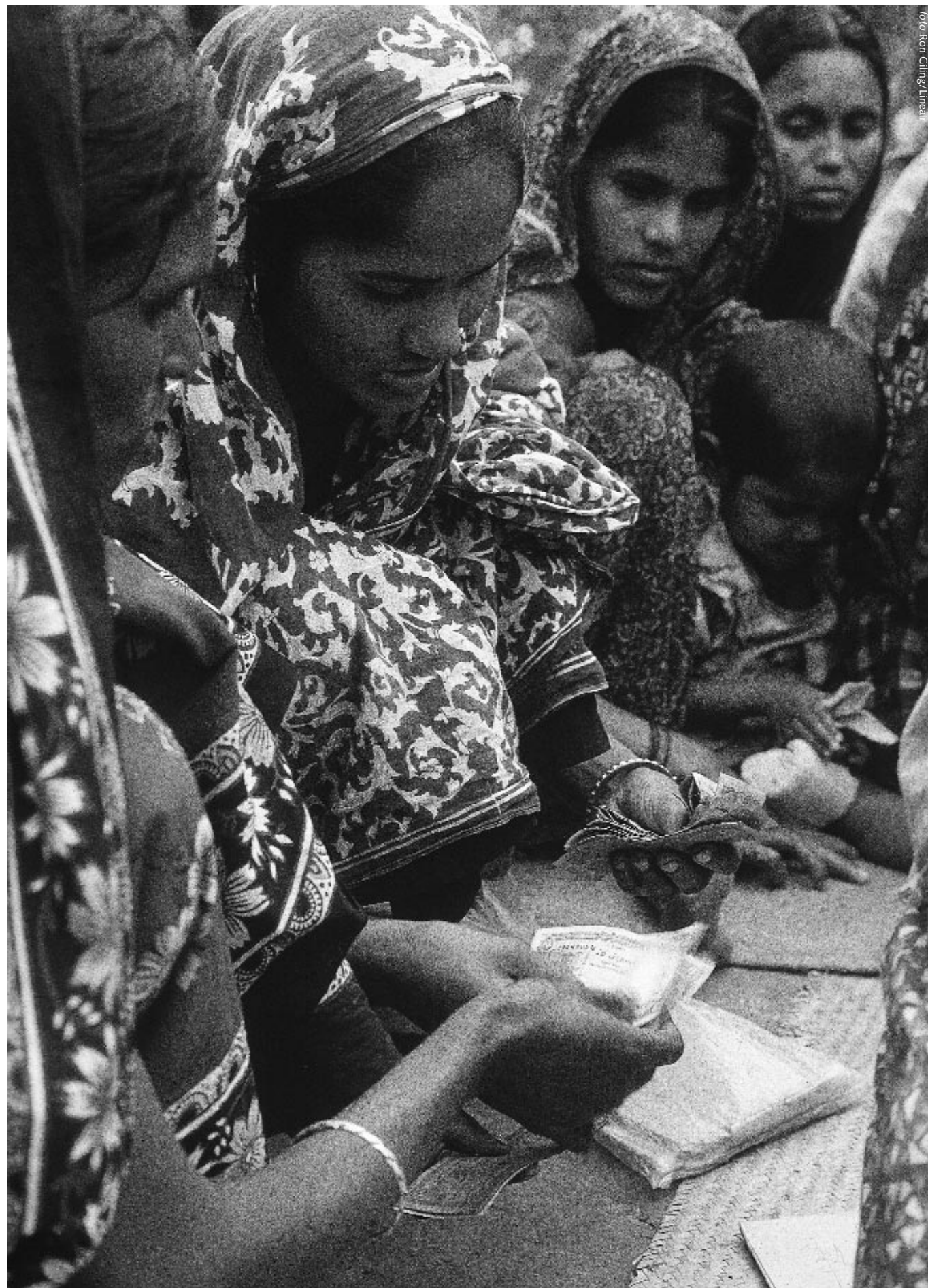

foto Ron Cillig/Linea

Training, advies, en lobby

De 117 partnerorganisaties die trainen, adviseren en/of lobbyen ontvingen alleen subsidiemiddelen, inherent aan de aard van hun activiteiten. In 2000 was dat 18 miljoen gulden. De organisaties zijn naar hoofdactiviteiten te onderscheiden in: netwerken van kredietinstellingen, netwerken van producentenorganisaties, keurmerkorganisaties en (overige) organisaties op het gebied van training, advies en lobby.

Netwerken van kredietinstellingen lobbyen onder meer op nationaal en regionaal niveau voor betere regelgeving op het gebied van microkrediet. Binnen het netwerk zelf is veel aandacht voor kwaliteitsverbetering van de dienstverlening. Daarvoor zijn speciale kwaliteitsnormen (*rating*) ontwikkeld. Met name bij twee Afrikaanse regionale netwerken (INAFI en MAIN) speelde Hivos hierin een actieve rol.

Netwerken van producentorganisaties lobbyen voor de belangen van specifieke beroepsgroepen, voor toegang tot 'nichemarkten', voor adequate informatievoorziening en voor vaktraining.

Keurmerkorganisaties besteden aandacht aan de ontwikkeling van 'nichemarkten' en aan het grensgebied tussen economie, milieu en mensenrechten. Het gaat hier bijvoorbeeld om gedragscodes en 'verantwoord ondernemen', onderwerpen waarvoor tegenwoordig ook in Nederland de nodige aandacht is. Op dit gebied werkt Hivos onder meer samen met de International Federation for Alternative Trade (IFAT) en met de International Federation of Organic Agricultural Movements (IFOAM).

www.ifoam.org

Hivos was in mei actief betrokken bij de conferentie 'WTO: linking with development', in verband met het hanteren van kwaliteitsnormen in mondiale productieketens. Binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO) is dit een omstreden onderwerp, omdat ontwikkelingslanden vrezen dat kwaliteitsnormen in de internationale handel uit protectionistische overwegingen worden opgelegd door ontwikkelde landen. Dat was een van de redenen waarom Hivos in het verslagjaar workshops ondersteunde over kwaliteitsontwikkeling op lokaal en nationaal niveau. De internationale netwerken die hierboven zijn genoemd organiseerden deze workshops in onder meer *India, Filippijnen, Uganda, Mexico* en *Ecuador*. Tijdens de bijeenkomsten kwam ook de informatie-uitwisseling aan de orde tussen lokaal, nationaal en internationaal niveau. Uiteraard spelen producenten uit ontwikkelingslanden hierbij een centrale rol, omdat zij enerzijds hun eigen normen willen ontwikkelen en anderzijds naar Europa willen exporteren, waar de Europese normen doorslaggevend zijn. De directe toepassing van Europese sociale en milieunormen en de deelname in netwerken van 'eerlijke' en 'biologische' productie en handel, vergemakkelijken de toegang tot de lucratieve Europese markt.

Hivos startte in 2000 met nieuwe activiteiten, mede in het kader van zijn ICT-beleid (zie 3.2.4): betere toegang tot het internet en assistentie bij het maken van virtuele en papieren catalogi. Deze activiteiten worden de komende jaren verder uitgebreid. Binnen het GOM begon de Stuurgroep Evaluatie MFP in het verslagjaar aan een studie naar de effecten van keurmerken op de aangesloten producenten. Hivos speelt daarin een actieve rol.

Op het gebied van **lobby** besteedde Hivos in 2000 veel aandacht aan de schuldenproblematiek en aan de gevolgen van handelsliberalisatie in het kader van de WTO. Hivos werkte hieraan met Europese partners, binnen de Zuid-Noord Federatie (ZNF) en binnen Eurostep. In mei organiseerden de ZNF-partners de eerder genoemde WTO-conferentie in Amsterdam, waar ook veel (gemeenschappelijke) partners uit ontwikkelingslanden vertegenwoordigd waren. Het symposium wilde de impasse doorbreken in de discussies over de rol van ontwikkelingslanden in de WTO. Deze discussies en de daarmee verbonden lobby zullen ook de komende twee jaar doorgaan.

www.znf.net

www.eurostep.org

Hivos Triodos Fonds

De stichting Hivos Triodos Fonds (HTF) werd in 1994 opgericht door Hivos en Triodos Bank. HTF mag gelden als de opvolger van het Risicodragend Leningen Fonds (RLF) van Hivos en is als zodanig een belangrijk voertuig bij de uitvoering van het Hivos-beleid op het gebied van krediet. In HTF wordt Hivos' ontwikkelingsexpertise gecombineerd met de bancaire expertise van Triodos Bank ten bate van een moderne en andere manier van ontwikkelingssamenwerking.

www.triodos.nl

De directie van het fonds wordt gevoerd door Triodos Deelnemingen, terwijl de Raad van Toezicht wordt benoemd door Hivos. Met fondsen uit het medefinancieringsprogramma dekt Hivos maximaal negentig procent af van het risico van de HTF leningen- en garantieportefeuille. Het resterende risico wordt afgedekt met borgstellingen, afgegeven door particuliere Noord-Zuid spaarders (zie ook 4.2).

TABEL 15 OVERZICHT KREDIETPORTEFEUILLE (HTF EN HIVOS)

bedragen in duizenden gulden

	Einde 1998		Einde 1999		Einde 2000	
	Aantal	Bedrag	Aantal	bedrag	Aantal	Bedrag
Leningen	30	9.884	35	15.527	31	16.764
Participaties	9	6.404	8	6.072	7	5.947
Garanties	4	2.624	3	953	2	310
Totaal	43	18.912	46	22.552	40	23.021
Afrika	19	6.560	18	5.915	12	4.126
Azië	7	4.676	7	5.565	6	5.438
Latijns Amerika	16	7.405	20	10.895	21	13.422
Wereldwijd	1	271	1	177	1	35

Het risico op lokale deelnemingen wordt vanwege het langetermijnkarakter en de ongewisheid van de marktwaarde volledig afgedekt door Hivos, via achtergestelde leningen aan HTF. Ingevolge de regelgeving op het gebied van krediet die is overeengekomen met het ministerie, is het kredietrisico van Hivos volledig afgedekt.

De besluitvorming over de kredietportefeuille is in handen van een paritair samengestelde kredietcommissie, waarbij Hivos vetorecht heeft. HTF opereert als een zelfstandig fonds en publiceert een eigen jaarverslag. Het jaar 2000 geldt als het zesde volledige boekjaar.

Eind 2000 hadden HTF en Hivos voor 23 miljoen gulden aan krediet uitstaan. Het bijbehorende risico werd voor 21,1 miljoen afgedekt door medefinancieringsmiddelen en voor 1,9 miljoen door particuliere borgstellers. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de uitstaande kredieten en van de waardeontwikkeling van de kredietportefeuille.

Deze kredietportefeuille wordt grotendeels beheerd door HTF en voor een klein afnemend deel (2 miljoen gulden) door Hivos. Hivos beheert zelf een participatie in *Sri Lanka* die is gefinancierd met additionele fondsen en een participatie in *India* die nog niet kan worden geïntegreerd in de HTF-portefeuille. Daarnaast valt een Noordelijk initiatief op het gebied van eerlijke handel onder het beheer van Hivos – dit initiatief wordt afgedekt met eigen Hivos-fondsen. Alle nieuwe en overige kredieten lopen via HTF.

In het verslagjaar keurde de HTF-kredietcommissie voor 9 miljoen gulden aan nieuw krediet goed, waarvan Hivos het risico afdekt ter waarde van 8,4 miljoen gulden. De toename werd deels gefinancierd met 4,9 miljoen gulden die vrijviel. Per saldo werd 2,8 miljoen gulden nieuw kasgeld vastgelegd ter afdekking van nieuwe risico's.

De afgelopen jaren wist HTF het geboekte portefeuille-verlies te beperken tot 7,3 procent (1997), 11,3 procent (1998) en 6,1 procent (1999). Hivos acht dit een zeer redelijk resultaat, gegeven de oriëntatie op kleinschalige bedrijvigheid en de valutarisico's. Over het boekjaar 2000 verwacht HTF een voorlopig verlies van 7 procent, vooral veroorzaakt door afboekingen in Afrika.

Voor 2001 verwachten Hivos en HTF een bescheiden groei van de portefeuille van leningen en participaties, en een toenemende aandacht voor monitoring. Ook de subsidies voor marktonderzoek, netwerken, monitoring en training blijven naar verwachting groeien.

Vagn Berthelsen, director

IBIS

<HIVOS> What kind of organisation is Ibis?

Ibis sees education as a means to empower the poor. We started supporting refugees in Southern Africa and now play a major role in transforming educational systems. In Latin America we work on educational projects with indigenous people.

<HIVOS> Name us a memorable success for Ibis?

Ibis piloted an environmental education programme in South Africa, building on 15 years of experience in Namibia. After the pilot phase the South African government asked Ibis to be instrumental in making this project a national effort.

<HIVOS> What is the importance of new media for your work?

Quite big. For example, a community radio project in Mozambique was chosen for the "Christmas Calendar" project in Denmark. Interviews were conducted and put on the website and on a CD. More than 120 local radio stations brought the interviews.

<HIVOS> How important is European cooperation, especially in Alliance 2015?

The response to the earthquake in El Salvador is an example of how we can use the 'comparative advantages' of Alliance members. Ibis doesn't do relief work, but we acted as a link between our contacts in El Salvador and other Alliance members, so that they could supply vital inputs.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

What I respect in Hivos is its humanistic approach – helping people to get control of their own lives. Hivos offers its counterparts the long-term commitment that I think is necessary to create a real partnership.

www.ibis.dk

3.2.3 Hivos Cultuur Fonds

In 1995 introduceerde Hivos het Hivos Cultuur Fonds (HCF) om daarmee een extra accent te geven aan een nieuw beleidsterrein. HCF is in tegenstelling tot HTF (zie 3.2.2) geen aparte rechtspersoon, maar een organisatorische afbakening in Hivos' huishouding. Het fonds stimuleert culturele uitingen in ontwikkelingslanden die een kritisch reflecterende rol spelen binnen de samenleving. Bij de keuze van partners en activiteiten hanteert Hivos als criteria: maatschappelijk engagement, artistieke kwaliteit, toegankelijkheid en vernieuwing. Hivos reserveert in principe vijf procent van zijn uitgaven voor HCF.

Creating Diversity

Hoogtepunt in het verslagjaar voor het Hivos Cultuur Fonds was de manifestatie 'Creating Diversity, dancing on the tightrope of funding culture', op 24 november in het Koorenhuis te Den Haag. De manifestatie stond in het teken van het vijfjarig bestaan van HCF. Met 'Creating Diversity' wilde Hivos de resultaten laten zien van vijf jaar HCF en een aantal Zuidelijke cultuurpartners de gelegenheid geven om hun werk - inclusief de context waarbinnen dat totstandkomt - te tonen en te bespreken met genodigden uit het Nederlandse culturele veld.

Tweehonderdvijftig bezoekers maakten in zeven thematische workshops kennis met het werk van Hivos' cultuurpartners. De meeste gasten waren verbonden aan culturele instellingen, universiteiten, opleidingen, fondsen en vakministeries, maar er waren ook individuele kunstenaars. Ze wis-

selden intensief van gedachten over het belang en het effect van de ondersteuning van kunst en cultuur in het Zuiden. Aan de orde kwamen de uitwisseling tussen kunstenaars in het Zuiden, de rol van (cultuur)fondsen en de financiering van cultuur door lokale overheden in het Zuiden en in het Noorden.

Het evenement omvatte een gevarieerd programma van poëzie, film, beeldende kunsten, nieuwe media, podiumkunsten en ICT. De Nederlandse samenwerkingspartners van Hivos in kunst en cultuur verzorgden een aantal onderdelen: International Film Festival Rotterdam, Poetry International, Gate Foundation, de artotheken in Den Haag en Amsterdam Zuid-Oost en CBK Dordrecht en World Wide Video Festival. Vertegenwoordigers van de Universiteit van Humanistiek, de Universiteit van Leiden, Dasarts en het Volksbuurtmuseum uit Den Haag leverden een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van de dag.

'Creating Diversity' was in alle opzichten zeer succesvol. De Zuidelijke en de Nederlandse gasten namen betrokken en actief deel aan de manifestatie, en de presentaties en discussies waren bijzonder levendig. Er kwamen veel nieuwe contacten tot stand. Een deel van de bezoekers was virtueel aanwezig via een chatverbinding met vier Hivos-partners uit Afrika, Latijns Amerika en Azië. Kunstenaars uit de vier continenten creëerden online een digitaal kunstwerk op een speciale website (cultuur.hivos.nl).

De reacties van de deelnemers bevestigden dat de keuze van Hivos voor zijn cultuurprogramma op een breed draagvlak kan rekenen. Kunst in het Zuiden wordt beslist niet gezien als een luxe, maar als een wezenlijke bijdrage aan de menselijke communicatie, maatschappelijke reflectie en discussie.

Beleidsontwikkelingen

De ontwikkeling van indicatoren voor een resultaatmeting van culturele activiteiten, is opgenomen in een bredere operatie van resultaatmeting binnen Hivos. Deze wordt verder uitgewerkt in de loop van 2001.

In het tweede semester begon de Stuurgroep Evaluatie MFP aan een externe evaluatie van het cultuurprogramma. De eerste inventariserende fase is afgerond in december, de feitelijke evaluatie wordt uitgevoerd in de eerste helft van 2001. Dan worden onder meer veldstudies gedaan in Zuidelijk en Oost-Afrika.

In India en Midden-Amerika zocht Hivos input voor nieuw beleid en voor de verdieping van het bestaande beleid, door de consultatie van externe deskundigen. In mei organiseerde het regiokantoor in Bangalore een seminar met Indiase filmdeskundigen over de filmsector in *India*. De bijeenkomst was een platform voor Hivos en genodigden, om beleidsmatige vragen aan de orde te stellen over de positie van Hivos als financierder in deze grote sector. Het regiokantoor paste naar aanleiding van het seminar haar prioriteiten en beoordelingscriteria aan, met betrekking tot de ondersteuning van filmprojecten.

In Midden-Amerika bracht Hivos een groep adviseurs bij elkaar uit de culturele sector. Deze deskundigen adviseerden Hivos op verzoek over specifieke projecten. Hivos zal hen ook vragen om mee te denken op beleidsmatig niveau en organiseert daarvoor in het najaar van 2001 een seminar in San José.

Portefeuille

Het cultuurprogramma telde in het verslagjaar 107 partners die 7,2 miljoen gulden ontvingen, dat is 5 procent van de Hivos-middelen. Daarmee stegen de uitgaven met 15 procent ten opzichte van 1999. Ruim de helft van de groei komt voor rekening van de regio's Azië en Zuidoost-Europa, waar enkele nieuwe partners werden ondersteund. De andere helft is te vinden in de toename van de bovenregionale uitgaven en de uitgaven in de regio Afrika. Het aandeel van Latijns Amerika en de Cariben daalde met ongeveer 5 procent ten opzichte van 1999. Dat komt door een reductie in het Midden-Amerikaprogramma en door een beperkte uitbreiding in Zuid-Amerika, waar de uitgaven in 1999 sterk waren gegroeid.

In de bijgaande tabel is voor het eerst een onderscheid gemaakt tussen 'uitvoerende organisaties' en 'zuivere organisaties'. Tot de 'zuivere' organisaties worden de Hivos-partners gerekend, waarvan de doelstellingen en het werkterrein geheel binnen de sector cultuur vallen. Met 'uitvoerende' organisaties wordt een bredere groep bedoeld van partners die soms ook in andere sectoren werken. Het aantal 'zuivere' partnerorganisaties liep in 2000 iets terug ten opzichte van 1999, maar het totale aantal partners dat steun ontving voor culturele activiteiten nam toe. In de

TABEL 16 OVERZICHT HIVOS CULTUUR FONDS

bedragen in duizenden guldens	1999			2000		
	Aantal uitvoerende organisaties	Aantal 'zuivere' organisaties	bedrag	Aantal uitvoerende organisaties	Aantal 'zuivere' organisaties	Bedrag
Afrika	29	26	2.437	28	24	2.800
Azië	13	14	855	22	10	1.341
Latijns Amerika	52	42	2.430	51	41	2.316
Zuidoost-Europa	1	1	60	1	1	174
Wereldwijd	2	2	319	5	2	584
Totaal	97	85	6.101	107	78	7.215
Literatuur	18	14	1.130	20	12	1.218
Film/foto	15	11	993	16	11	1.440
Beeldende kunsten	17	17	1.064	20	16	1.228
Podiumkunsten	31	30	1.722	33	29	2.091
<i>waarvan Theater</i>	19	18	1.022	21	18	1.202
<i>waarvan Muziek</i>	2	2	52	2	1	146
<i>waarvan Dans</i>	7	7	290	8	6	443
Multidisciplinair	16	13	1.192	18	10	1.238

verdeling van de bestedingen tussen de verschillende disciplines veranderde weinig. Het aandeel van de sectoren film en beeldende kunst nam iets toe en dat van literatuur, theater en multidisciplinaire activiteiten daalde enigszins.

In het verslagjaar werd veel aandacht besteed aan het bevorderen van internationale uitwisseling tussen kunsten en kunstenaars. Hivos steunde grotere evenementen zoals de Biënnale van Havana, de eerste editie van het Master Class kunstenfestival in *Kazachstan* en het succesvolle Zanzibar International Film Festival. Maar veel kleinschaliger activiteiten op dit gebied kregen eveneens financiële steun, zoals een theater- en een filmfestival in Midden-Amerika. Ook ondersteuning van gespecialiseerde netwerkorganisaties in de culturele sector had prioriteit voor Hivos. Een voorbeeld van zo'n organisatie is Khoj in *India*, dat een netwerk opbouwt van beeldend kunstenaars in Zuid- en Zuidoost-Azië.

Samenwerking met Nederlandse HCF-partners

Samenwerking met culturele organisaties in Nederland, die zich richten op de landen waarin Hivos actief is, is voor Hivos om een aantal redenen van belang. In de eerste plaats beschikken deze organisaties over gespecialiseerde expertise die ten goede komt aan Hivos en aan zijn partners. Bovendien vervullen zij een netwerkfunctie, zowel in het Zuiden als tussen Noord en Zuid. De organisaties kunnen - met fondsen van Hivos - gerichte financiële steun bieden aan activiteiten in het Zuiden, die voldoen aan de criteria van het Hivos Cultuur Fonds. En ze vormen een belangrijk deel van het draagvlak van Hivos in de Nederlandse samenleving. In 2000 besteedden de 5 culturele samenwerkingspartners van Hivos bijna 0,6 miljoen gulden.

Het **International Film Festival Rotterdam** (IFFR) was de eerste culturele partner waarmee Hivos een structurele financiële samenwerking aanging. Het festival beschikt over een jarenlange ervaring in de beoordeling en financiering van filmprojecten uit het Zuiden. Bovendien speelt het IFFR een actieve rol op filmfestivals in het Zuiden, waar het jureert, prijzen toekent, workshops verzorgt en adviezen geeft. In 1996 sloot Hivos het eerste, vierjarige contract af voor bijdragen aan het Hubert Bals Fonds (HBF) (en aan de Cinemart (co-productiemarkt) van het IFFR. Deze financiële steun, f 250.000,- in 2000, komt ten goede aan filmmakers in de Zuidelijke landen waarin Hivos werkt. Zes filmmakers uit *Chili*, *India*, *Kazachstan* en *Zuid-Afrika* ontvingen bijdragen voor script- en projectontwikkeling en voor postproductie en distributie. Acht filmmakers uit diezelfde regio's konden met Hivos-steun deelnemen aan de Cinemart. Het HBF heeft goede contacten in Zuidoost-Europa, onder meer in voormalig Joegoslavië. Sinds 1999, toen het Hivos-

www.iffrotterdam.nl

Foto Roel Burgler

Studentendemonstratie te Dhaka

programma in Zuidoost- Europa werd gestart, krijgt het HBF daarom een extra bijdrage. In 2000 ondersteunde het hiermee twee filmprojecten in *Bosnië* voor een bedrag van f 75.000,-. Op het 30e International Rotterdam Film Festival werden maar liefst zestien HBF-films vertoond. Een daarvan kreeg een VPRO Tiger Award toegekend, een andere de Fipresci-prijs, een prijs van internationale filmcritici. Dit soort prijzen stimuleert de distributie van de gelauwerde films en het draagt bij aan de status van de 'eigen' filmindustrie van het land waarin de film is geproduceerd. Tijdens het festival organiseerde het HBF, met steun van Hivos, een conferentie over digitale beeldtechnieken en de mogelijkheden daarvan voor Zuidelijke filmmakers. Op de conferentie werd duidelijk dat deze ontwikkeling in de filmproductie onomkeerbaar is. Er werd een aanzet gegeven tot praktische initiatieven, om het gebruik te stimuleren van relevante apparatuur zoals digitale camera's. Tachtig betrokkenen uit de filmsector bezochten de bijeenkomst. Het verslag is gepubliceerd op de website van het IFFR. Eind 2000 sloten Hivos en IFFR een nieuw vierjarig contract af voor steun aan het HBF.

www.poetry.nl

Poetry International (PI) is al vele jaren een belangrijk podium en een internationale ontmoetingsplaats voor Zuidelijke dichters. PI begon enkele jaren geleden met inhoudelijke seminars voor vakmensen uit de poëzie-wereld. PI bevordert daarmee de deskundigheid en oogst veel waardering als denktank.

Zo'n tien dichters en uitgevers uit het Hivos-netwerk namen in de afgelopen jaren deel aan het Poetry International festival in Rotterdam. In het verslagjaar trad de Zimbabwaanse dichter Chirikure Chirikure hier op. Voor de dichters is het festival een internationaal podium waar zij gevoelens en gedachten kunnen overbrengen, die hun wortels hebben in hun eigen cultuur en samenleving. Tijdens het festival ontstaan contacten die vaak leiden tot optredens en uitwisselingen elders.

www.wwvf.nl

Hivos ging in 2000 een samenwerkingsverband aan met een nieuwe Nederlandse partner: het **World Wide Video Festival** (WWVF) in Amsterdam. Het festival speelt internationaal een belangrijke rol als vernieuwend platform voor kunstenaars die werken met (nieuwe) media. Al

sinds de oprichting biedt WWVF ruimte aan het werk van kunstenaars uit het Zuiden. Het gebruik van nieuwe media, zoals video en ICT is binnen de westerse kunstwereld al tamelijk ingeburgerd. Ook Zuidelijke kunstenaars hebben hiervoor steeds meer belangstelling. Hivos steunt het gebruik van nieuwe media door kunstenaars vanwege de artistieke mogelijkheden ervan en vanwege de toegankelijkheid en het potentieel grote bereik van deze media. Een groot publiek is vertrouwd met videobeelden, ze zijn goed te reproduceren en - zeker in combinatie met het internet - gemakkelijk op grote schaal te verspreiden.

Hivos stelde voor 2000-2001 een fonds van f 120.000,- ter beschikking van WWVF, voor de financiering van projecten van niet-westerse kunstenaars uit landen waarin Hivos actief is. In het verslagjaar ontvingen twee kunstenaars uit *India* en *Zuid-Afrika* een bijdrage voor hun producties en voor de distributie en vertoning daarvan in het Zuiden. In 2001 zal het festival haar contacten in (Zuidelijk) Afrika uitbreiden, gebruik makend van het Hivos-netwerk.

Samenwerking

Hivos werkt in Nederland regelmatig samen met de artotheken in Den Haag en Amsterdam Zuid-Oost en het CBK Dordrecht, bij de uitwisseling tussen kunstenaars en bij de contacten met initiatieven in de beeldende kunsten in Zuidelijk Afrika. Gezien de recente ontwikkelingen in *Zimbabwe* wordt het uitwisselingsproject hier voorlopig niet voortgezet.

www.artoteekdenhaag.nl

Met Gate Foundation uit Amsterdam, een centrum voor documentatie, presentatie en debat rond niet-westerse beeldende kunst, werkt Hivos al een aantal jaren samen. Hivos en Gate Foundation willen het lokale debat over de ontwikkeling van de beeldende kunst stimuleren en in Nederland de belangstelling vergroten voor beeldende kunst uit het Zuiden. In 2000 organiseerde Gate Foundation met partnerorganisatie TeorEtica uit *Costa Rica* een zeer goed bezocht regionaal seminar, over de stand van zaken in de beeldende kunst in Midden-Amerika en de Cariben. Dertig kunstenaars, critici en kunsthistorici namen deel aan dit seminar, dat mede door Hivos werd gefinancierd.

www.gatefoundation.nl

Naast deze partners zijn er belangrijke werkcontacten met andere culturele organisaties en instanties in Nederland. Met Rotterdam Culturele Hoofdstad ontwikkelde Hivos in 2000 een project getiteld 'Homeport 2001' (cell.nl/homeport). Dit is een project dat zich afspeelt in vijf havensteden over de hele wereld, die zijn verbonden via internet. Vier Hivos-partners zijn hierbij betrokken. Met de uitgeverij van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) in Amsterdam

>>>> Poetry op het web

Poetry International organiseerde tijdens het festival in Rotterdam in juni een vierdaags seminar met uitgevers van poëzietijdschriften uit vijftien landen. Gespreksonderwerp was de (on)mogelijkheid om via internet een wereldwijd poëzietijdschrift op te zetten. De aanleiding voor dit initiatief was de behoefte aan een kwalitatief goede gids voor poëzie op het web. Hoewel er inmiddels al talloze poëziesites bestaan, bevatten de meeste alleen amateurgedichten. Bovendien worden veel kwalitatief goede gedichten gepubliceerd in lokale talen, waardoor ze ontoegankelijk zijn voor veel poëziefhebbers. Een internettijdschrift is een uitstekend platform of 'poëzieplein' voor culturele uitwisseling tussen verschillende landen en regio's. Tijdens het seminar bespraken de deelnemers ook de consequenties van zo'n tijdschrift, onder meer voor het gedrukte boek en voor auteursrechten. Zij besloten een centrale redactieraad te vormen, die in eerste instantie wordt samengesteld door PI en later uitbreiding krijgt. De website wordt opgezet in 2001 en krijgt verschillende domeinen voor de deelnemende nationale tijdschriften. De redacties verzorgen zelf de selectie en vertaling van actuele poëzie in hun landen. Op de site is ruimte voor poëziecritiek, essays over poëzie, poëziepublicaties en voor evenementen. Er komt een poëziearchief met biografieën, bibliografieën en met audio- en videofragmenten. Hivos maakte de deelname aan het seminar mogelijk van drie uitgevers uit Afrika (*Zuid-Afrika* en *Zimbabwe*) en Latijns Amerika (*Ecuador*), om de specifieke problemen van Zuidelijke uitgevers te laten horen in de discussie over een internettijdschrift. Zo zijn er bijvoorbeeld in Afrika nauwelijks professionele poëzietijdschriften. Hier moeten andere wegen worden gevonden om poëzie uit het continent onder de aandacht te brengen. Hivos heeft zich bereid verklaard financiële ondersteuning te bieden aan het internettijdschrift, om dit toegankelijk te maken voor deelnemers (poëzietijdschriften, uitgevers) uit het Zuiden.

Hivos leverde een financiële bijdrage aan het PI-seminar van f 19.230,-

werkt Hivos nauw samen binnen zijn programma in de Afrikaanse boekensector. Hivos hoopt die samenwerking in de toekomst uit te breiden naar andere regio's.

In augustus 2000 werd Hivos uitgenodigd om een presentatie te geven van zijn cultuurbeleid, tijdens de conferentie 'Cultural Strategies and Development Cooperation'. Dit evenement werd georganiseerd door het Danish Center for Culture and Development (DANIDA). Er namen vertegenwoordigers deel van diverse gouvernementele en particuliere donoren. Het seminar bevestigde de indruk dat Hivos geconcentreerder beleidsmatige aandacht schenkt aan kunst en cultuur dan Europese collega-donoren.

De samenwerking met het Nederlandse ministerie leidde tot een speciale bijdrage van ruim één miljoen gulden aan de financiering van vier culturele activiteiten in 2001, van partners in Afrika en Latijns Amerika.

3.2.4 ICT

In 2000 werd het beleids- en actieprogramma **Access for all: equal opportunities in cyberspace** over informatie- en communicatietechnologie (ICT) goedgekeurd. Dat maakte van ICT ook officieel een beleidsprioriteit van Hivos (zie ook 4.2). Daarom is in dit jaarverslag voor het eerst een aparte themaparagraaf gewijd aan ICT.

Hivos beschouwt ICT als een 'doorsnijdend' thema om zijn doelgroep in alle opzichten te laten profiteren van de kansen en mogelijkheden die de informatierevolutie biedt. Het grootste deel van de gesteunde activiteiten heeft dan ook een geïntegreerde plaats binnen de bestaande beleidssectoren van Hivos. Daarnaast heeft Hivos ruimte gemaakt voor het stimuleren van een aantal specifieke ICT-initiatieven.

Hivos hecht groot belang aan de toegang tot ICT voor ngo's in ontwikkelingslanden en is van plan hieraan jaarlijks vijf procent van zijn programmabudget te besteden. Die uitgaven lopen op van twee procent in 2000 naar vier procent in 2001 en bedragen vanaf 2002 vijf procent. In het verslagjaar deed Hivos een succesvolle aftrap: in totaal werd 3,9 miljoen gulden besteed aan ICT, wat neerkomt op ruim drie procent van het totale budget.

Instrumenten

In 'Access for all: equal opportunities in cyberspace' definieerde Hivos zes beleidsinstrumenten voor het ICT-beleid. Twee belangrijke instrumenten zijn de vergroting van het aantal partners dat **toegang tot internet** heeft en van de **Zuidelijke content** op het world wide web. Onderzoek wees uit dat meer dan 60 procent van de Hivos-partners beschikt over e-mail. Dat betekent overigens niet altijd dat ze ook kunnen surfen op het internet. Het aantal partners dat Zuidelijke content toevoegt door middel van een eigen website, steeg van 17 procent in 1999 naar 25 procent in 2000. Hivos streeft ernaar dat 50 procent van zijn partners in 2004 online is.

Capacity building, een ander beleidsinstrument, is onmisbaar als organisaties effectief gebruik willen maken van ICT. Training vormde dan ook een groot deel van de goedgekeurde ICT-initiatieven. Daarnaast verzorgden de strategische partners OneWorld en IICD (International Institute for Communication and Development) acht trainingssessies voor Hivos-partners, waarmee ruim honderd ngo-medewerkers werden geschoold op verschillende ICT-terreinen.

Een vierde beleidsinstrument is **internetworking**: het gebruik van internet voor de opzet van een uitgebreid netwerk en voor een groter bereik van advocacy- en lobbyactiviteiten (zie kader).

Op het gebied van **e-commerce**, een vijfde beleidsinstrument, legde Hivos in 2000 de eerste contacten met Peoplink. Dit is een organisatie die producenten helpt hun eerlijke handelsproducten te verkopen via internet. Ook tekende Hivos een contract met NEWS!, de Europese koepel van wereldwinkels, om de communicatie tussen wereldwinkels en producenten te verbeteren en daarmee de omzet te vergroten.

Cyberrights is Hivos' zesde instrument in het ITC-beleid. Het gaat daarbij om toegang voor iedereen tot internet, privacybescherming en het bestrijden van censuur. Association for Progressive Communication (APC) zet zich met steun van Hivos in voor een goed bestuur op het internet.

Samenwerking

Op ICT-gebied sloot Hivos in 2000 twee belangrijke samenwerkingsovereenkomsten. OneWorld en Hivos tekenden op 19 juni een Memorandum of Understanding. OneWorld wil de democratische mogelijkheden van het internet inzetten voor het bevorderen van duurzame ontwikkeling en mensenrechten. Het project Southern Voices Online biedt partnerorganisaties training en ondersteuning bij het gebruik van internet én een breed bereik van hun website via het lidmaat-

www.oneworld.net

www.iicd.org

www.peoplink.org

www.apc.org

>>>> Internetworking: een andere aanpak van ontwikkelingssamenwerking

Internet is bij uitstek geschikt voor het creëren van fijnmazige informatie- en communicatienetwerken via mailinglists, nieuwsgroepen, webconferenties, intra- en extranetten. Deze methoden zijn ook uitermate geschikt voor het mobiliseren van doelgroepen rond een bepaald thema.

Via internet bouwen steeds meer organisaties hun eigen webgemeenschap.

Zogenaamde koepelsites of *portals* vormen een *gateway* naar specifieke informatie of verbinden gelijkgezinde en vergelijkbare sites met elkaar.

Hivos ondersteunt drie websites die relevant zijn voor ontwikkelingssamenwerking:

www.mask.org.za

- Vanuit *Zuid-Afrika* opereert **Behind the Mask**, een website over homoseksualiteit in Afrika. Vanuit 29 landen leveren redacteurs nieuws aan over de politieke en juridische situatie van homoseksuelen en over thema's als cultuur, religie en hiv/aids. Daarnaast staan op de website persoonlijke verhalen, een fotoalbum en worden er discussies gevoerd. Sinds de lancering van de site in mei 2000 steeg het aantal *hits* spectaculair: van 13.000 naar 40.000 per maand. In 2001 start de website ook een 'weblobby' gericht op mensenrechtenorganisaties.
- In *Ecuador* is **Agencia Latinoamericana de Información** (ALAI) (alainet.org) gevestigd, dat sinds 1997 Hivos-steun krijgt voor digitale activiteiten. ALAI verzorgt een drietalige online ontmoetingsplaats voor sociale bewegingen in Latijns Amerika. Op de site is een database te vinden met 400 bestanden, er worden online campagnes gevoerd en 10.000 bezoekers lezen de digitale nieuwsbrief. Van alainet.org maken 1.500 vrouwenorganisaties gebruik. De site trekt maandelijks 40.000 bezoekers.
- In Zuidoost-Europa voert OneWorld het programma **Balkan Link** <www.balkanlink.net> uit. Belangrijkste component is Radio News Service, dat ervoor zorgt dat radiostations op de Balkan via internet gratis programma's kunnen uitwisselen. Sinds de start in juni 2000 heeft zich het overweldigende aantal van 167 radiostations aangemeld, afkomstig uit 12 verschillende landen. Alleen al via het South East Europe Radio Network komen per dag 24 nieuwe radioprogramma's beschikbaar. balkanlink.net opereert in vier talen: Servisch, Albanees, Macedonisch en Engels.

Hivos steunde in 2000 acht digitale netwerken of koepelsites, waarvan zich er twee specifiek op vrouwen richten, met ruim een miljoen gulden.

TABEL 17 ICT-BESTEDINGEN NAAR SOORT EN REGIO

bedragen in duizenden gulden		
	2000	
Afrika	819	21%
Azië	1.104	28%
Latijns Amerika	646	17%
Zuidoost-Europa	500	13%
Wereldwijd	800	21%
Totaal	3.869	100%
Geïntegreerde bestedingen	2.437	63%
<i>waarvan Economie & krediet</i>	463	12%
<i>waarvan Cultuur & ontwikkeling</i>	623	16%
<i>waarvan Milieu & ontwikkeling</i>	183	5%
<i>waarvan Gender, vrouwen & ontwikkeling</i>	207	5%
<i>waarvan Mensenrechten</i>	961	25%
ICT-specifiek	1.432	37%

schap van OneWorld. Er vonden drie trainingen plaats en dertig Hivos-partners werden lid van OneWorld. In 2001 is er ruimte voor nog eens vijftig nieuwe leden. Drie regionale edities van OneWorld zijn eveneens onderdeel van Southern Voices Online. In 2000 zijn OneWorld Africa en South Asia uitgebouwd en ging het Spaanstalige OneWorld América Latina van start.

In november 2000 werd de samenwerkingsovereenkomst tussen Hivos en IICD beklonken. IICD helpt ontwikkelingslanden bij te blijven op het gebied van ICT door middel van zogenaamde 'rondetafel processen'. De rondetafel workshop die Hivos en IICD eind 1999 in Tanzania organiseerden, bracht in 2000 twee ICT-initiatieven voort van Hivos-partners, op het gebied van scholenproblematiek en duurzame energiesystemen.

In november 2000 vond een tweede rondetafel workshop plaats, ditmaal in Bolivia. Hieraan namen dertig vertegenwoordigers deel van ngo's die zich bezighouden met milieu en duurzame economie. De workshop leverde verschillende ideeën op, zoals het creëren van interactieve portals voor milieu en voor de rechten van inheemse volken. Een ander plan was het gebruik van internet voor de verbetering en uitwisseling van radioprogramma's en (digitale) video-opnames. Verder bedachten de deelnemers een webbased informatiesysteem voor vraag en aanbod van ecologische producten, gekoppeld aan een virtuele markt. Tot slot zagen ze mogelijkheden voor het gebruik van multimedietoepassingen bij de productie van trainings- en voorlichtingsmateriaal.

3. 3 Evaluaties en inspecties

In de voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk zijn onder de kopjes 'Uitgelicht' resultaten zichtbaar gemaakt met voorbeelden van thema's en partners. In deze paragraaf gaat het niet zozeer over de resultaten zelf, maar veeleer over de ontwikkeling van de instrumenten om die resultaten te meten - monitoring en evaluatie - en over controle en inspectie.

Internationaal wordt in kringen van ontwikkelingssamenwerking een discussie gevoerd over kwaliteit en resultaatmeting. Dat leidt tot een gestage verbetering van de systemen en het instrumentarium voor monitoring en evaluatie. Ook Hivos werkt aan de ontwikkeling van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en aan procedures voor de verzameling van gegevens op verschillende niveaus van de hulpketen. Gegevens die voldoende en betekenisvolle informatie leveren voor de diverse gebruikers. Deze activiteiten sluiten goed aan bij de initiatieven van GOM en ministerie, om binnen ontwikkelingssamenwerking te komen tot een meer resultaatgerichte rapportage.

In 2000 startte Hivos de voorbereidingen voor een nieuw systeem van projectadministratie. Dat moet meer mogelijkheden bieden voor het verzamelen en systematiseren van resultaatgegevens op de verschillende niveaus. De huidige administratie is daarvoor nog niet geschikt.

Stuurgroep Evaluatie MFP

In 1998 stelden het GOM en het ministerie gezamenlijk de Stuurgroep Effectrapportage en Programma-evaluaties (kortweg: Evaluatie MFP) in. De stuurgroep heeft een onafhankelijke status en de leden zijn benoemd door het GOM en het ministerie.

In 1999 kwam het eerste rapport uit: de Balansstudie, een onderzoek naar de programma-evaluaties in de periode 1980-1999. In 2000 verschenen rapporten over basisgezondheidszorg en over aids in Afrika. Deze rapporten worden begin 2001 door de minister aangeboden aan de Tweede Kamer. Bij de studie over basisgezondheidszorg zijn alleen Cordaid en ICCO betrokken. Bij de aids-studie zijn partnerorganisaties geëvalueerd van Cordaid, Hivos, ICCO en Novib.

De studies richten zich op de effecten van activiteiten die worden uitgevoerd door partnerorganisaties van de mfo's. Die effecten zijn over het algemeen moeilijk te meten. Een van de opdrachten aan de stuurgroep was daarom: het ontwikkelen van een methodologie voor de evaluatie van de effecten van het mfo-werk.

In het najaar organiseerde de stuurgroep een studiedag voor de mfo's, met als thema 'Benadering en Methoden van Evaluatieonderzoek'. In 2001 zal de stuurgroep nog meer aandacht besteden aan de methodologische kant van het werk. Ze doet dit onder andere door synthesesudies uit te voeren over directe armoedebestrijding en maatschappijopbouw en door de organisatie van een studiedag.

Dit verslagjaar heeft de stuurgroep een groot aantal studies in gang gezet die zullen uitkomen in 2001. Een deel daarvan is relevant voor Hivos: studies over financiële dienstverlening (Sri Lanka en Kenia), maatschappijopbouw (India en Nicaragua), het Hivos Cultuur Fonds en een verkennende studie over keurmerken.

Bij de **aids-evaluatie** in Tanzania waren twee Hivospartners betrokken: SHDEPHA en ANNEA. SHDEPHA is een (zelf)organisatie van mensen met hiv/aids. Ze houdt zich bezig met bewustwording en beleidsbeïnvloeding, en met belangenbehartiging en praktische ondersteuning van mensen met hiv/aids. ANNEA is een netwerk van zeventig organisaties die actief zijn op het terrein van hiv/aids. Doelen zijn de versterking van de lidorganisaties, samenwerking en uitwisseling en de onderlinge afstemming van activiteiten.

www.habari.co.tz/annea

>>>> Evaluatiestudie: maatschappijopbouw en beleidsbeïnvloeding in India

De stuurgroep Evaluatie MFP deed in 2000 een veelomvattend onderzoek naar het mfo-beleid gericht op de opbouw van een *civil society* en naar de effecten van activiteiten van mfo-partnerorganisaties op dat gebied. De stuurgroep voerde dossierstudies uit, maakte een beleidsanalyse bij de mfo's en een contextanalyse in India. Daarnaast deed ze twintig casestudies bij partnerorganisaties van vier mfo's. Zes Hivos-partners waren betrokken bij het onderzoek: ABHIYAN, AGRAGAMEE, ASHTHA SANSTHAN, CDF, CWDS en SIFFS www.siffs.org. Het rapport trekt positieve conclusies over de relevantie en de effectiviteit van de activiteiten van de mfo-partners, zowel in relatie tot de doelen van de partners zelf als in relatie tot de mfo- en MFP-doelstellingen. Wel stelt de stuurgroep kritische vragen over het beperkte segment van maatschappelijke organisaties waarop de mfo's zich richten: voornamelijk het traditionelere ngo-circuit. Het partnernetwerk van Hivos wordt als uitzondering genoemd. De stuurgroep is zeer positief over de samenwerking met sociale bewegingen en lidmaatschapsorganisaties en met partners die zijn gericht op economische doelen.

Een ander opvallend resultaat van de evaluatie voor Hivos is de duidelijke erkenning van de meerwaarde van het Hivos-regiokantoor in Bangalore. Uit de evaluatie blijkt dat de lokale aanwezigheid van stafmedewerkers aantoonbaar bijdraagt aan de positieve resultaten. De stafmedewerkers kennen de Indiase maatschappelijke context goed, spelen een actieve rol in beleidsdiscussies en onderhouden intensief contact met de partnerorganisaties. Het rapport noemt met name de omvang, kwaliteit en diversiteit van het partnernetwerk, evenals de samenwerking en goede resultaten op het gebied van beleidsbeïnvloeding. Ook waardeert het de actieve beleidsdialoog met en de *capacity building* van de Hivos-partners.

De evaluatie biedt interessant materiaal voor de actuele discussie over de doelstellingen en strategieën op het gebied van maatschappijopbouw en beleidsbeïnvloeding, en over de verwachte bijdrage daarvan aan structurele armoedebestrijding. Hivos voelt zich door de conclusies van het rapport gesteund in zijn beleidskeuzes en gestimuleerd door enkele kritische vragen die de stuurgroep stelt aan de mfo's.

TABEL 18 PROJECTEVALUATIES NAAR SECTOR EN REGIO IN 2000

	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Totaal 1999	Totaal in %
Economie & krediet	1	5	1	7	8%
Cultuur & ontwikkeling	0	0	0	0	0%
Gender, vrouwen & ontwikkeling	2	4	2	8	9%
Milieu & ontwikkeling	1	5	9	15	17%
Mensenrechten	4	7	1	12	14%
Totaal beleidspeerpunten	8	21	13	42	48%
Overige sectoren	1	2	0	3	3%
Totaal	17	44	26	87	100%

Het aids-beleid van Hivos is gericht op preventie en bewustwording en op de emancipatie van mensen met hiv/aids. Hivos ondersteunt hun initiatieven en stimuleert hun actieve betrokkenheid bij de activiteiten van anderen. Ook maakt Hivos zich sterk voor agendasetting, lobby en advocacy en steunt het de vorming van netwerken. De uitkomsten van de evaluatie bevestigen dat deze beleidskeuzes relevant en effectief zijn. In het afgelopen jaar voerde Hivos zelf een tussentijdse evaluatie uit van het aids-beleid en actualiseerde het zijn beleidsnotitie (zie 2.2). Een aantal van de sterke en zwakte punten die naar voren komen uit deze evaluatie, komen overeen met de evaluatie van de stuurgroep. Zwakte punten waren het tekort aan institutionele capaciteit van de partners en het gebrek aan onderlinge samenwerking, uitwisseling en het effectief benutten van elkaars ervaringen. Hivos kan een ondersteunende rol spelen bij de verbetering hiervan. De uitkomsten bieden goede aanknopingspunten voor de verdere ontwikkeling en kwaliteitsverhoging van het aids-beleid en van de implementatie ervan.

Evaluaties van partnerorganisaties

In 2000 zijn 38 evaluaties van partnerorganisaties uitgevoerd, waarvan 7 bij organisaties die in geïntegreerde sectoren actief zijn. In 1999 zijn er 44 evaluaties uitgevoerd. De evaluaties zijn toegespitst op de situatie en de activiteiten van de partnerorganisaties en hebben vooral waarde voor de organisaties zelf en voor de betrokken Hivos-medewerkers. De uitkomsten leiden waar nodig tot aanpassingen van beleid of strategie en tot extra of andere ondersteuning in een nieuwe contractfase. In enkele gevallen besloot Hivos tot beëindiging van de samenwerkingsrelatie.

De uitkomsten van de projectevaluaties zijn moeilijk te veralgemeniseren, vanwege de diversiteit van de partners en hun specifieke activiteiten en context.

Op het gebied van **instrumentariumontwikkeling** kan Hivos dit jaar twee resultaten melden. Ten eerste de herziening van het stramien voor het instrument 'beoordeling organisatie'. Dit wordt gebruikt bij de selectie van nieuwe aanvragen (van nieuwe en bestaande partners) om de kwaliteit van de organisatie en haar activiteiten te beoordelen. Ook kan Hivos hiermee een relevante interventiestrategie vaststellen voor de (nieuwe) contractperiode. Het bestaande stramien bood ruimte voor verschillende interpretaties. Bovendien ontbrak een sectorspecifieke toetsing. Hivos verwacht dat het nieuwe stramien leidt tot meer consistentie in de uitvoering van het beoordelingsproces. Ook levert het meer informatie om de uitvoering van het sectorbeleid en van de activiteiten van de partners te monitoren.

In het vorige jaarverslag kondigde Hivos de ontwikkeling aan van nieuwe richtlijnen voor projectaanvragen. Dit wordt uitgesteld tot de herziening van het instrument 'beoordeling organisatie' is afgerond, omdat de richtlijnen voor aanvragen daaruit logischerwijze voortvloeien.

Het tweede resultaat is de ontwikkeling van een database van consultants, die onder meer kunnen worden ingeschakeld voor evaluaties en ondersteuningsmissies. In dit interne, geautomatiseerde systeem worden consultants geregistreerd, met hun regionale en sectorale expertise en ervaring en een beoordeling van de kwaliteit van hun werk. Met dit systeem kunnen medewerkers een selectie maken van geschikte consultants voor een specifieke opdracht, aan de hand van verschillende zoekcriteria. Ze hebben nu beter toegang tot het netwerk en de ervaringen van hun collega's met consultants. Een ander voordeel is dat medewerkers uit een groter aantal consultants kunnen kiezen, voor een opdracht die een specifieke expertise vraagt. Bovendien wordt de regionale uitwisseling en inzetbaarheid van consultants gestimuleerd. Door een jaarlijkse analyse van het systeem kan Hivos de kwaliteit van de consultants beter beoordelen en kan het lacunes in de samenstelling en de kwaliteit van het consultantsbestand eerder opsporen. De database is met ingang van 2001 operationeel voor het hoofdkantoor in Den Haag. Het bestand wordt in de eerste helft van 2001 uitgebreid met de gegevens van de regiokantoren.

Controle en inspecties

Hivos heeft een aantal instrumenten om de rechtmatigheid en de doelmatigheid van zijn eigen bestedingen en die van zijn partnerorganisaties zoveel mogelijk te waarborgen. Intern ziet Hivos toe op de rechtmatigheid, door bij iedere betaling aan een partnerorganisatie vast te stellen of aan een aantal voorwaarden is voldaan. Het gaat met name om de vraag of de partnerorganisatie alle vereiste verslagen heeft overlegd en de ontvangst van voorgaande betalingen heeft bevestigd. Is de partner in gebreke gebleven, dan wordt de betaling aangehouden. Hivos past

interne *audits* toe om de kwaliteit vast te stellen van onderdelen van het projectbeheer, zoals de behandeling van financiële en inhoudelijke verslagen of de beoordeling van aanvragen. Naar aanleiding daarvan constateerde Hivos in 2000 dat verslagen te vaak niet ontvangen en behandeld worden binnen de gestelde termijnen. Er zijn extra inspanningen verricht om dit probleem op te lossen.

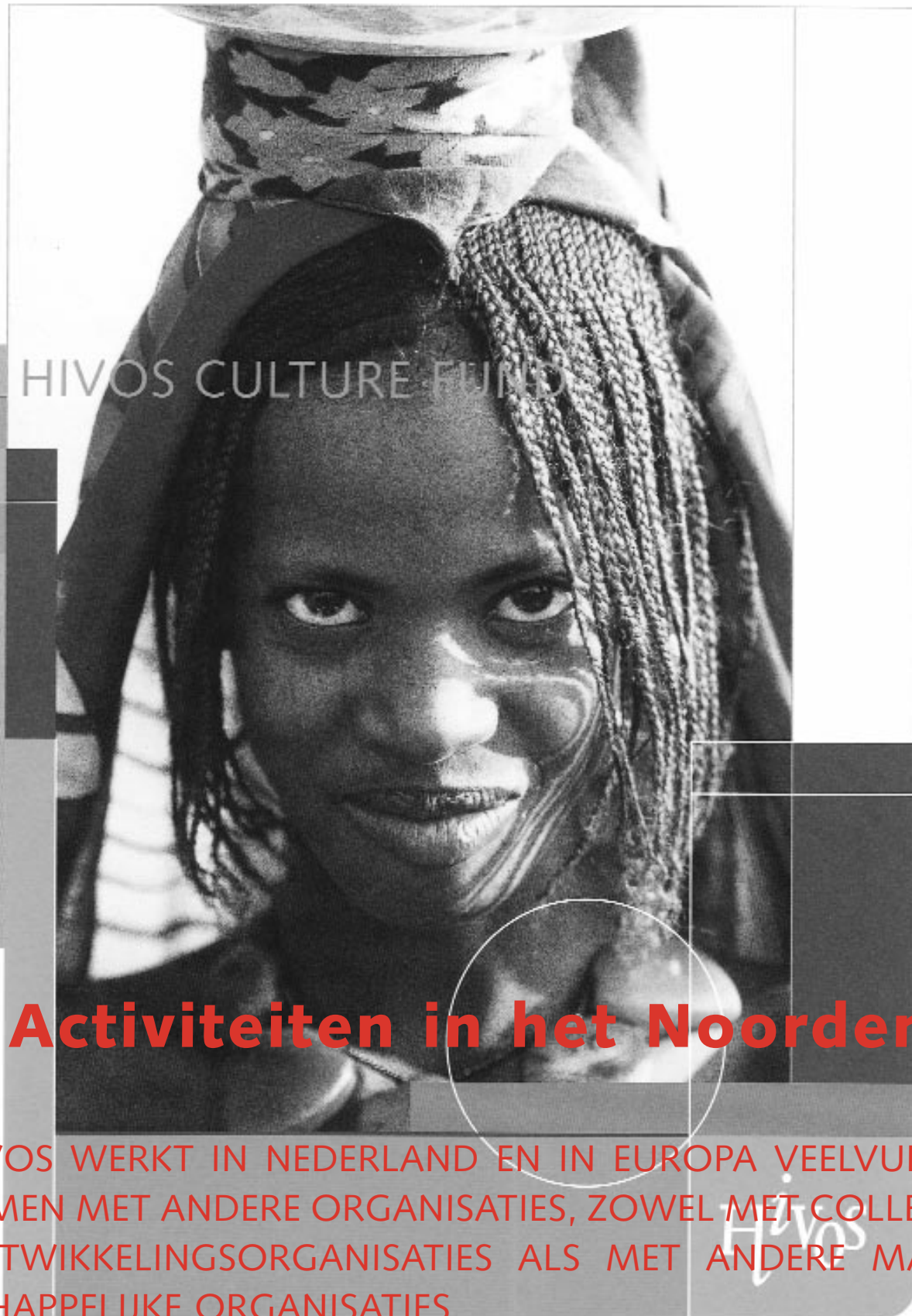
De vraag of de bestedingen door partners rechtmatig en doelmatig zijn, kan Hivos niet alleen beantwoorden. Daarom is een belangrijke plaats ingeruimd voor de externe accountants van partnerorganisaties. Hun goedkeurende verklaring betekent niet alleen dat de bestedingen rechtmatig zijn geweest, maar is voor Hivos ook een indicatie van de zorgvuldigheid en de effectiviteit van het financieel beheer door de partnerorganisaties. Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het financieel beheer vraagt Hivos om een accountantsverklaring bij de integrale jaarrekening van de organisatie. Behalve het Hivos-belang is daarmee vooral ook het belang van de partnerorganisatie gediend, omdat een integrale jaarrekening en externe controle daarop belangrijke managementinstrumenten zijn. Het leeuwendeel (ongeveer 75 procent) van de financiële verantwoordingen die Hivos ontvangt zijn dan ook jaarrekeningen, die zijn goedgekeurd door een externe accountant. Een accountantsverklaring is alleen niet vereist als het gaat om een eenmalige of relatief geringe bijdrage (minder dan f 50.000,- per jaar), of als de financiële infrastructuur in een gebied slecht is ontwikkeld (bijvoorbeeld in Centraal-Azië).

Een ander onmisbaar element in het controlesysteem van Hivos zijn de inspecties, die de financieel inspecteur van Hivos jaarlijks uitvoert bij een aantal partnerorganisaties. Daarbij worden ook de externe accountants van de geïnspecteerde partnerorganisaties bezocht. Behalve aan controlewerkzaamheden besteedt de inspecteur veel tijd aan het adviseren van de partners over de financieel-administratieve organisatie. Jaarlijks worden bovendien een of twee regiokantoren gecontroleerd. In het verslagjaar zijn twee inspectiemissies ondernomen, naar Midden-Amerika en *Bolivia*.

In *Guatemala* en *Honduras* bezocht de inspecteur vier organisaties van zeer verschillende omvang en achtergrond. Bij drie organisaties stelde hij vast dat de financiële administratie gedegen in elkaar stak, met een kanttekening: het financieel beheer kan doelmatiger worden bij een minder projectmatige inrichting van de administratie en een meer institutionele benadering. Het bezoek aan de vierde organisatie had vanaf het begin het karakter van een adviesmissie, omdat het Hivos-regiokantoor de administratieve capaciteit had beoordeeld als relatief zwak. Bij de inspectie in *Bolivia* zijn drie organisaties bezocht, waarbij de meeste aandacht uitging naar APCOB (latinwide.com/apcob/). Dit is een van de oudste partnerorganisaties van Hivos, met een van de grootste programma's. De inspecteur constateerde dat de financiële administratie van APCOB goed in elkaar stak en dat de organisatie beschikte over goede waarborgen voor interne controle.

Ook de regiokantoren voor Midden-Amerika en Zuidelijk Afrika zijn gecontroleerd. Voor beide kantoren werden de kwaliteit van het projectbeheer en de financiële administratie positief beoordeeld. Dit ondanks het feit dat de problemen met de projectadministratie (zie ook 2.2) met name de regiokantoren parten hebben gespeeld. Een kanttekening is, dat ook hier de verslagen van partnerorganisaties te vaak niet op tijd ontvangen of behandeld werden.

De interne en externe controles die Hivos uitvoert of laat uitvoeren, zijn in de eerste plaats bedoeld om te voorkomen dat de rechtmatigheid in het geding komt. Helaas lukt dat niet in alle gevallen meteen. In het **sanctiebeleid** dat Hivos toepast neemt het aanhouden van betalingen een belangrijke plaats in. In het verslagjaar moest in ongeveer tien procent van de gevallen een betaling drie maanden of langer worden aangehouden, in afwachting van nadere informatie van de partnerorganisatie. In uitzonderingsgevallen gaat Hivos over tot een aparte financiële inspectie, als er gereede vermoedens bestaan over mogelijk frauduleuze handelingen. Zelfs het inschakelen van de politie is mogelijk, als er duidelijk sprake is van fraude. In het verslagjaar was dat helaas het geval bij een partner in *Indonesië*, waar de directeur geld in eigen zak stak. Een deel daarvan heeft hij inmiddels terugbetaald.

4 Activiteiten in het Noorden

HIVOS WERKT IN NEDERLAND EN IN EUROPA VEELVULDIG SAMEN MET ANDERE ORGANISATIES, ZOWEL MET COLLEGA-ONTWIKKELINGSORGANISATIES ALS MET ANDERE MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES.

Hivos werkt in Nederland en in Europa veelvuldig samen met andere organisaties, zowel met collega-ontwikkelingsorganisaties als met andere maatschappelijke organisaties. In de visie van Hivos blijft internationale samenwerking immers niet beperkt tot ontwikkelingssamenwerking. Hivos kiest zijn (maatschappelijke) partners mede op basis van hun deskundigheid binnen een van de beleidsspeerpunten van Hivos. Deze samenwerking verbreedt het draagvlak in eigen land en vergroot de expertise en reikwijdte in zowel het Noorden als het Zuiden. De samenwerking in Europees verband speelt voor Hivos een steeds belangrijker rol. In dit hoofdstuk zijn de websites vermeld van relevante Hivos-partners.

4.1 Samenwerking in Europa

Met de oprichting van Alliance2015 zette Hivos in 2000 een zeer belangrijke stap in de richting van nauwere, strategische samenwerking binnen Europa. De nieuwe alliantie is een aanvulling op de bestaande samenwerking in Europese netwerken zoals Eurostep en het NGO-EU Liaison Committee.

www.alliance2015.org

Alliance2015

Op 3 november 2000 vond in Dublin de officiële lancering plaats van Alliance2015. Alliance2015 is een nieuwe strategische alliantie van vier (middel)grote Europese organisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp. De alliantie bestaat naast Hivos uit Concern (Ierland), Deutsche Welthungerhilfe (Duitsland) en Ibis (Denemarken), seculiere ontwikkelingsorganisaties die al eerder samenwerkten in andere Europese netwerken zoals Eurostep en Euronaid. De vier werken samen bij de coördinatie en ontwikkeling van gezamenlijke projecten en programma's in het Zuiden én in de fondsenwerving en communicatie in het Noorden. De samenwerking wordt op praktische en pragmatische wijze stap voor stap uitgebouwd in de vorm van concrete projecten.

www.concern.ie

www.welthungerhilfe.de

www.ibis.dk

De partners in Alliance2015 willen gezamenlijk bijdragen aan de uitvoering van de internationale ontwikkelingsdoelstellingen, die de VN vastlegden in 1995. Die doelstellingen, gericht op armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling, werden opnieuw bevestigd in september 2000. Uiterlijk in 2015 moeten ze zijn gerealiseerd. De VN willen het aantal mensen dat in absolute armoede leeft halveren en alle kinderen toegang geven tot het basisonderwijs. De kindersterfte moet worden teruggedrongen met tweederde en de kraamsterfte met driekwart. Iedereen moet kunnen beschikken over voorbehoedsmiddelen. En in 2015 is er voor alle landen een duurzame ontwikkelingsstrategie op nationaal niveau, als het aan de VN ligt.

67/00

In juni 2000 tekenden de Alliance-partners een Memorandum of Understanding waarin ze de uitgangspunten voor de samenwerking formuleerden. De vier organisaties verwachten de structurele armoedebestrijding gezamenlijk efficiënter en effectiever te kunnen aanpakken. Ze willen van elkaars ervaringen leren om de kwaliteit van hun werk te verbeteren. De organisaties zijn van plan actief gebruik te maken van elkaars deskundigheden op het brede terrein van structurele ontwikkelingssamenwerking, humanitaire hulp en fondsenwerving.

Tijdens de oprichtingsbijeenkomst in Dublin hield gastspreker Morgan Tsvangirai, leider van de oppositiepartij Movement for Democratic Change (MDC) uit Zimbabwe, een gepassioneerde toespraak. Hulp moet niet alleen worden gericht op symptoombestrijding, maar juist ook de structurele oorzaken van armoede en onderontwikkeling aanpakken. Dat kan door democratisering te ondersteunen en maatschappelijke organisaties te versterken, aldus Tsvangirai.

www.mdczimbabwe.com

Voor de uitwerking van samenwerkingsinitiatieven zijn drie werkgroepen gevormd, die enkele keren per jaar bij elkaar komen: Communicatie en Particuliere Fondsenwerving, Programma's en Projecten en Publieke Fondsenwerving. De betrokken Hivos-bureaus zijn in de werkgroepen vertegenwoordigd. Ook de regionale bureaus en de drie Hivos-regiokantoren nemen het initiatief tot samenwerkingsactiviteiten. De vier algemeen directeuren van de organisaties vormen een *supervisory board*, die twee keer per jaar bijeenkomt. Hivos zit in het dagelijks bestuur dat jaarlijks minimaal vier keer vergadert en dat Alliance2015 inmiddels introduceerde bij afdelingen van de Europese Commissie en bij VN-instellingen in Genève.

Gezamenlijke activiteiten van Hivos en zijn drie nieuwe partners zijn tot nu toe: het Memorandum of Understanding, een website, statuten, een brochure en een extranet voor de

www.alliance2015.org

onderlinge uitwisseling van projectgegevens van partners. In *India*, *Namibië*, Eritrea en *Kosovo* werkten ze samen op het gebied van projecten en fondsenwerving. Begin 2001 sloegen de organisaties de handen ineen na de aardbevingen in *El Salvador* en Gujarat in *India*.

Eurostep

www.eurostep.org

Eurostep is een samenwerkingsverband van 23 Europese ontwikkelingsorganisaties met een seculiere achtergrond. Novib en Hivos zijn de twee Nederlandse lidorganisaties. In het verslagjaar was Hivos lid van het dagelijks bestuur van Eurostep. Eurostep richt zich vooral op politieke beleidsbeïnvloeding. Het Eurostep-programma kent drie hoofdthema's: kwaliteit van de hulp, handel en investeringen en coherentie van beleid (de samenhang tussen ontwikkelingsbeleid en andere beleidsterreinen). Daarnaast zijn er Eurostep-werkgroepen Gender, Duurzaamheid en Mensenrechten. Hivos neemt aan verschillende van de werkgroepen deel. In de werkgroep nemen de lidorganisaties die beschikken over relevante expertise het voortouw.

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan in december 2000 organiseerde Eurostep een discussie met vertegenwoordigers van Europese netwerken. De deelnemers bespraken de taken van Eurostep, de onderlinge afstemming en nieuwe uitdagingen voor de Eurostep-leden en hun Europese netwerken.

In 2000 nam Hivos het voortouw in de organisatie van de **Eurostep Zuid-Azië Consultatie** over armoedebestrijding en de kwaliteit van de hulp. De bijeenkomst vond eind september plaats in *India*. Van maatschappelijke organisaties, activisten en lobbyorganisaties uit Nepal, *Sri Lanka*,

Bangladesh, Pakistan en *India* waren 45 vertegenwoordigers aanwezig. Van de Eurostep-lidorganisaties kwamen 12 afgevaardigden naar de consultatie en de Europese Commissie zond 2 regionale vertegenwoordigers. Het organisatiecomité bestond uit medewerkers van het Hivos-regio-kantoor, van Action Aid-India en van twee partnerorganisaties, CWDS en ASTHA. Financiële bijdragen kwamen van Hivos, Novib, Action Aid in Engeland, Deutsche Welthungerhilfe en Oxfam. In juni organiseerde Hivos een voorbereidende workshop met partners uit Azië tijdens de VN-vervolgconferentie voor Sociale Ontwikkeling (WSSD+5) in Genève.

De Eurostep Zuid-Azië Consultatie formuleerde de volgende aanbevelingen voor het Europese ontwikkelingsbeleid:

- Het budget voor Europese ontwikkelingssamenwerking moet voor een groter deel worden gericht op de Zuid-Aziatische bevolking die onder de absolute armoedegrens leeft. De schaarse middelen voor ontwikkelingshulp moeten niet wegvloeien naar het particuliere bedrijfsleven, maar sociale ontwikkeling dient prioriteit te krijgen. Internationale donoren als de Europese Unie moeten hun beleid niet volledig koppelen aan de macro-economische voorwaarden van de Wereldbank. In Azië hadden deze voorwaarden vaak averechte gevolgen voor de arme bevolkingsgroepen.
- Onafhankelijke maatschappelijke bewegingen en organisaties zijn essentieel voor effectieve armoedebestrijding in Zuid-Azië. Zij oefenen druk uit op regeringen, om meer rekening te houden met de belangen van arme bevolkingsgroepen. Ook moet de Europese hulp meer worden gericht op steun aan de eigen initiatieven van marginale bevolkingsgroepen, die opkomen voor hun rechten.
- Het is van belang om de samenwerking tussen Aziatische en Europese ngo's te versterken om de beleidsbeïnvloeding op verschillende niveaus op elkaar af te stemmen.

Het rapport van de Eurostep Zuid-Azië Consultatie kwam uit in december. Eurostep bereidt vervolgvactiteiten voor in 2001 (onder meer op de LDC-conferentie georganiseerd die in mei 2001 in Brussel wordt georganiseerd).

NGO-EU Liaison Committee

Het NGO-EU Liaison Committee is het overkoepelende netwerk van ruim negenhonderd Europese ontwikkelingsorganisaties en bestaat uit vijftien nationale platforms. Het Liaison Committee is als brede vertegenwoordiging van Europese ontwikkelingsorganisaties de vaste gesprekspartner van de Europese Commissie. Hivos maakt deel uit van het bestuur van het Nederlandse NGO-EU Platform en is tevens lid van de werkgroep Financiering van het Liaison Committee. Deze werkgroep hield zich in 2000 vooral bezig met het beleid rond de EU-medefinanciering. Er moesten nieuwe richtlijnen worden opgesteld voor de uitvoering van de nieuwe 'algemene voorwaarden voor medefinanciering'.

Het management van deze EU-budgetlijn verliep in het verslagjaar nogal problematisch. Door de reorganisatie van de staf van de Europese Commissie liep de behandeling van projecten veel vertraging op. Het grootste deel van het budget voor 2000 werd gebruikt voor de afwikkeling van projectaanvragen uit eerdere jaren. De omvang van het EU-budget voor medefinanciering is met 200 miljoen Euro (2,7 procent van het ontwikkelingsbudget van de EU) de laatste jaren gelijk gebleven. De financieringsvraag is echter sterk toegenomen. Steeds meer projectaanvragen worden afgewezen om puur financiële redenen. Een evaluatie in 2000 van deze EU-budgetlijn concludeerde, dat de meeste projecten in het Zuiden beantwoorden aan de behoeften van arme bevolkingsgroepen. Toch werd aanbevolen om het beleid te herzien en een sterkere sturing vooraf in te stellen. Het budget zou meer het karakter moeten krijgen van een 'strategisch fonds' en af moeten van de open en vraaggerichte structuur die het nu heeft. Ook trekt het rapport de onafhankelijkheid van ngo's in twijfel. De discussie over dit EU-budget wordt voortgezet in 2001, als de Europese Commissie nieuwe beleidslijnen formuleert. Hivos ziet deze discussie met meer dan gemiddelde belangstelling tegemoet. Het is overtuigd van het belang van een vraaggerichte budgetlijn, die kan inspelen op serieuze politieke en maatschappelijke noden, zonder de traditionele barrières van de Brusselse bureaucratie.

In het verslagjaar werden drie meerjarige **EU-medefinancieringscontracten** van Hivos goedgekeurd, voor een bedrag van 4,4 miljoen gulden. De inkomsten uit EU-middelen in 2000 bedroegen 5,0 miljoen gulden. Sinds januari 2000 zijn de nieuwe algemene voorwaarden voor medefinanciering van kracht. Naar aanleiding van deze voorwaarden diende Hivos dit jaar meer voorstellen in consortiumverband in, samen met andere Europese ontwikkelingsorganisaties. Bij vier van de elf ingediende aanvragen kreeg Hivos de rol toebedeeld van leidende consortiumpartner.

www.oneworld.org/liaison

69/00

Kursad Kahramanoglu, secretary general
ILGA

<HIVOS> What kind of organisation is ILGA?
ILGA is the only world organisation fighting for the fundamental human rights of homosexual men and women. One main way we strive to achieve our aims is regionalisation. There are over 350 member organisations from more than 90 countries.

<HIVOS> Name us a memorable success for ILGA?
I am very proud of our Latin American Project, which we finally started after years of delay. This ambitious project aims to raise the question of rights for sexual minorities, especially in the most macho and oppressed parts of Latin America.

<HIVOS> How important are new media for your work?
Our website is not very fancy, but it is one of the most visited sites of its kind. It is increasingly becoming a reference point for many academic institutions. As for the importance of email, lack of funds means that our board can only meet by email.

<HIVOS> Why cooperate with Hivos?
We appreciate Hivos as a secular donor with clear policies on human rights. Our regionalisation programme is very much in line with Hivos' human rights policy to promote the emancipation of homosexual men and women in the South. The Latin America Project is financed jointly by ILGA and Hivos

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?
Hivos is one of those rare development organisations which see the world as it is, not as it wishes it to be.

www.ilga.org

De relatie tussen het Liaison Committee en de Europese Commissie is in 2000 ernstig verslechterd, door problemen rond de EU-subsidie die aan het netwerk werd toegekend. Het Liaison Committee is vrijwel geheel afhankelijk van deze subsidie. Overeengekomen was dat de eigen bijdrage voor 1999 en 2000 vijftien procent zou bedragen. De toekenning van de subsidie voor 2000 ondervond echter ernstige vertraging. Bovendien werd voor 2001 een sterke vermindering in het vooruitzicht gesteld. Op grond van een accountantsonderzoek besloot Europees Commissaris Paul Nilson de subsidiekraan dicht te draaien. Het Liaison Committee vecht - evenals de nationale platforms - de conclusies van het accountantsrapport aan, maar moest door het besluit overgaan tot ontslagaanzeggingen en een sluitingsprocedure. Opheffing van het huidige Liaison Committee lijkt onontkoombaar. De meeste nationale platforms (waaronder nadrukkelijk ook het Nederlandse) streven naar een voortzetting van de kernactiviteiten, in een vernieuwd en afgeslankt contactplatform met de Europese Commissie.

Andere netwerken

Naast de genoemde netwerken is Hivos ook lid van Eurodad en IHEU.

Eurodad, het prominente Europese netwerk voor schulden en ontwikkeling, versterkte in 2000 de eigen organisatie. Enkele nieuwe leden traden toe en Eurodad verhoogde de eigen bijdragen van de lidorganisaties. Eurodad werd bovendien een zelfstandige rechtspersoon. Eurodad verschaft informatie en doet onderzoek ten behoeve van nationale schuldencampagnes en beleidsbeïnvloeding. Een voorbeeld is de Jubilee-campagne voor kwijtschelding van de schulden van de armste landen. Samen met Zuidelijke partners is Eurodad nauw betrokken bij de inbreng van maatschappelijke organisaties in nationale armoedebestrijdingsplannen. De Wereldbank en het IMF stellen deze plannen verplicht voor landen die in aanmerking willen komen voor schuldverlichting.

De jaarlijkse Eurodad-conferentie vond plaats in Helsinki. Hier waren vertegenwoordigers aanwezig van Noordelijke en Zuidelijke ngo's, van regeringen en van internationale instellingen. Van oudsher maakt Hivos deel uit van het wereldwijde humanistische netwerk **IHEU** (International Humanist and Ethical Union) <www.iheu.org> Hivos steunt het IHEU Networking Fund ten behoeve van humanistisch georiënteerde maatschappelijke organisaties in het Zuiden, die zich tweemaal stellen tegen religieuze intolerantie en culturele discriminatie.

4.2 Samenwerking in Nederland

Hivos werkt intensief samen met maatschappelijke organisaties in Nederland. Met collega-ontwikkelingsorganisaties én met organisaties die andere specialisaties hebben. Organisaties die deskundig zijn op het gebied van economie en krediet, kunst en cultuur, milieu, vrouwen, mensenrechten of aids. Omdat in de visie van Hivos internationale samenwerking veel verder reikt dan de activiteiten van ontwikkelingsorganisaties. In 2000 vond Hivos twee nieuwe partners op het gebied van ICT en een op het gebied van kinderrechten. Hivos beperkt zijn samenwerking niet tot de expliciet humanistische organisaties. Deze organisaties nemen bij het van oorsprong humanistische Hivos wel een aparte plaats in.

Toegang tot markten

Hivos verzorgde tijdens de WTO-conferentie van de Zuid-Noord Federatie in mei (zie 4.3) een bijeenkomst over de toegang van kleine bedrijven tot de wereldmarkt. De deelnemers benadrukten het belang van wereldwijde standaardnormen voor biologische en eerlijke handelsproducten. En het belang van de versterking van keurmerken zoals dat van Max Havelaar, een belangrijke Hivos-partner op het gebied van eerlijke handel.

Producten uit ontwikkelingslanden stonden ook in de schijnwerpers op de vijfde Europese Wereldwinkeldag. Deze jaarlijks terugkerende dag is een initiatief van de Landelijke Vereniging van Wereldwinkels. De ruim vierhonderd wereldwinkels in Nederland vestigden dit jaar de aandacht op hun levensmiddelenassortiment en op de positie van ontwikkelingslanden binnen de Wereldhandelsorganisatie WTO. In dat kader nodigden Hivos en Fair Trade Organisatie (FTO) vijf vertegenwoordigers uit van Thaise rijstproducenten, die verschillende wereldwinkels bezochten. Ook stelde Hivos zijn website ter beschikking voor meer informatie over de Wereldwinkeldag.

Met FTO-zusterorganisatie Fair Trade Assistance (FTA) sloot Hivos in 1999 opnieuw een samenwerkingscontract voor vier jaar. In november organiseerden FTA en Hivos een expertmeeting over de vraag 'wat zijn modelbedrijven'. Aanwezig waren consultants en Fair Trade handelspartners uit Latijns Amerika en medewerkers van Hivos, FTA en het Hivos Triodos Fonds. Ieder vanuit een eigen invalshoek beantwoorden ze de vraag wat een modelbedrijf is en wat de invloed is van het Zuiden op de totstandkoming van kwaliteitsstandaards.

Vijftien maatschappelijke organisaties, waaronder Hivos, vestigden rond het Europees kampioenschap voetbal in juni de aandacht op de slechte arbeidsomstandigheden in de sportartikelenindustrie. Veel schoenen en shirts van bedrijven als Nike en Adidas worden onder erbarmelijke omstandigheden geproduceerd in ontwikkelingslanden. De campagne 'Laat de leeuw niet in z'n hempie staan', georganiseerd door Schone Kleren Kampagne, FNV en Landelijke India Werkgroep (LIW), leverde veel publiciteit op. Er werden kaarten, protestbrieven en faxen verstuurd en posters verspreid. De organisatoren zamelden bovendien geld in voor de makers van sportkleding, dat symbolisch werd aangeboden aan het Euro 2000-comité, de KNVB, Nike en Adidas.

Triodos Bank is Hivos' belangrijkste bondgenoot in de kredietverlening aan partnerorganisaties in het Zuiden. Het Noord-Zuid Plan betreft Nederlandse spaarders bij deze kredietverlening. Het gezamenlijk saldo van deze spaarders kan worden ingezet voor kredietverlening aan partnerorganisaties van Hivos. Eind 2000 bedroeg het totaal van de Noord-Zuid spaarrekeningen en spaarrekeningen met voor Hivos bestemde rentegiften 15,4 miljoen gulden, een lichte stijging ten opzichte van 1999. Het aantal spaarders nam toe van 903 naar 936. Van hen staan 251 spaarders ook garant voor mogelijke verliezen, door middel van een Noord-Zuid Borgstelling. De (bescheiden) groei in afgegeven borgstellingen woog dit jaar net niet op tegen de verliesbijdrage die HTF inde over 1999. Het totaalbedrag aan borgstellingen bleef daarmee op het niveau van zo'n 1,7 miljoen gulden. Hivos en Triodos Bank brachten de Noord-Zuid Spaarrekening in het najaar opnieuw onder de aandacht van een breed publiek met de campagne Licht op Groen van Triodos Bank.

De directeurs van Kleding Inzameling Charitatieve Instellingen (KICI) <www.kici.nl> en Hivos beschilderden in het najaar een kledingcontainer van KICI. Aanleiding was de verlenging van de

INTERNATIONAL FREEDOM OF EXPRESSION EXCHANGE

Nick Fillmore, director

<HIVOS> What kind of organisation is IFEX?

IFEX has 50 members in 41 countries. It circulates their reports on freedom of expression abuses to organisations all over the world. IFEX assists free expression and human rights organisations based in the South or in newly-emerging democracies.

<HIVOS> Name us a memorable success for IFEX?

Many journalists were released from prison or had charges against them dropped after Action Alerts. And, for instance, during the NATO bombing of Yugoslavia the work of IFEX proved vital, by enabling banned media to relaunch their broadcasts.

<HIVOS> How important are new media to your work?

They're crucial. Many members access information daily on IFEX's website. Thanks to IFEX support of their ICT capacities, organisations in countries like Ethiopia and Nepal have been able to join the network.

<HIVOS> What does Hivos support mean to your organisation?

Hivos support enabled us to expand our work in developing organisations' ICT capacities. This immediately resulted in more extensive and timely information being circulated about human rights and freedom of expression cases.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

Hivos staff have always taken a strong interest in the specifics of our activities. Hivos programme officers' knowledge of particular parts of the world has helped us carry out more successful programmes in these regions.

www.ifex.org

samenwerking tussen beide organisaties met drie jaar. KICI maakte eind 1997 als eerste gebruik van de mogelijkheid om institutioneel te schenken aan het Noord-Zuid Plan.

Creating Diversity

Tweehonderdvijftig gasten uit binnen- en buitenland keken en luisterden naar kunst en cultuur in allerlei vormen, tijdens de HCF-manifestatie 'Creating Diversity'. Onder leiding van Cox Habbema, lid van het comité van aanbeveling van het HCF, debatteerden ze over de financiering van cultuur. Vier kunstenaars uit alle delen van de wereld maakten online een gezamenlijk kunstwerk, een creatief proces dat voor iedereen te volgen was via internet (cultuur.hivos.nl) (zie ook 3.2.3).

Hivos-partner International Film Festival Rotterdam (www.iffrotterdam.nl) organiseerde in februari alweer het 30e festival. Voor Hivos-relaties was er opnieuw een speciale bijeenkomst, tijdens de première van de Peruaanse film La Carnada van Marianne Eyde. Hivos financierde evenals vorige jaren de Wereldcinema tour, die bijzondere HBF-films vertoont in filmtheaters door het hele land.

De Zimbabwaanse beeldend kunstenaar Bulelwa Madekurozwa en de Nederlandse kunstenaar Ton van Kints wisselden in het voorjaar van atelier. De uitwisseling was een initiatief van de artotheek Den Haag, het Centrum voor Beeldende Kunst in Dordrecht, het ministerie van Buitenlandse Zaken en het HCF.

Poetry International bracht voor de 31e keer dichters uit de hele wereld bij elkaar. Hivos steunde het festival ook dit jaar met de overkomst van drie Zuidelijke dichters en poëzie-uitgevers. Het toonaangevende World Wide Video Festival (WWVF) trok tijdens de 18e editie meer dan 40.000 bezoekers. Hivos en WWVF richtten een fonds op voor de realisatie en distributie van de producten van kunstenaars uit het Zuiden.

www.wvfv.nl

Acces for all

In 2000 bezochten dagelijks gemiddeld 225 mensen de website van Hivos. In dat jaar werkte Hivos hard aan de opzet van een vernieuwde site, die in het voorjaar van 2001 wordt gelanceerd. De site zal uitgebreider zijn, met meer informatiepagina's. De bezoeker vindt op de nieuwe website gemakkelijker en meer op maat gesneden informatie, onder meer over partnerorganisaties van Hivos.

Half april presenteerde Hivos zijn nieuwe ICT-programma 'Acces for all: Equal Opportunities in Cyberspace' in het Mediaplaza in Utrecht, voor een geïnteresseerd publiek dat afkomstig was uit de ontwikkelingswereld en uit de ICT-sector. Een van de sprekers was Anuradha Vittachi, directeur van samenwerkingspartner OneWorld International. Puttend uit haar eigen praktijkervaring zette zij een aantal mogelijkheden en obstakels uiteen, voor Zuidelijke ngo's die de elektronische snelweg op willen.

www.oneworld.net

Een 'Afrikaans internetcafé' organiseerde Hivos tijdens de jaarlijkse conferentie van de Evert Vermeer Stichting (EVS) op 13 mei. Compleet met computers die waren aangesloten op het internet. Directeur Anriette Esterhuyen van Hivos-partner Association for Progressive Communication (APC) gaf een lezing over de mogelijkheden en beperkingen van internet als ontwikkelingsinstrument.

www.apc.org

Hivos intensiverde de samenwerking met het International Institute for Communication and Development (IICD). De twee organisaties sloten in november een samenwerkingsovereenkomst.

www.iicd.org

Waarnemers en ooggetuigen

De verkiezingen in Zimbabwe waren voor Hivos aanleiding om de mensenrechtensituatie in dat land stevig onder de Nederlandse aandacht te brengen. Een delegatie van de Zimbabwaanse oppositie werd uitgenodigd door Hivos en het Nederlands Instituut voor Zuidelijk Afrika (NIZA), in samenwerking met Amnesty International, ICCO, FNV en Novib. De drie oppositieleden brachten in mei een bliksembezoek aan leden van de Europese Unie (EU), waaronder Max van den Berg, voorzitter van de socialistische fractie in het Europees Parlement. Zij pleitten voor de onmiddellijke komst van Europese waarnemers naar de Zimbabwaanse verkiezingen. En met succes: vier weken lang plaatste de EU honderdvijftig waarnemers in Zimbabwe. Op de laatste dag van hun bezoek was de delegatie aanwezig tijdens de EVS-conferentie 'Afstemmen op Afrika' in mei. Hivos verzorgde daar een workshop, waarin de achtergronden van de Zimbabwaanse verkiezingen werden toegelicht. Op 26 juni, tijdens de verkiezingen zelf, organiseerde Hivos een debat waarbij Nederlandse waarnemers en Zimbabwaanse oppositieleden rechtstreeks verslag deden van de situatie in Zimbabwe.

Hivos nodigde ook Frank LaRue uit om in Nederland te vertellen over het belang van rechtszaken tegen oud-dictators. LaRue is directeur van Hivos-partner CALDH, het Guatemalteeks Juridisch Centrum voor Mensenrechten. CALDH klaagde onlangs, samen met overlevenden van massamoorden, onder meer ex-dictator Romero Lucas García aan wegens genocide. Ramazan Dyrlydaev is voorzitter van het Kirgizische Comité voor Mensenrechten (KCHR). Dyrlydaev moest in juli onder bedreiging vluchten naar Wenen, waar hij zijn activiteiten voor de Kirgizische Hivos-partner voortzet. Ook hij werd door Hivos uitgenodigd om in Den Haag zijn verhaal te doen.

www.caldh.org

Stop Aids Now!

Aan de vooravond van Wereld Aids Dag zetten minister Herfkens en de fractievoorzitters van verschillende politieke partijen hun handtekening onder het Aids Manifest 2000. De actie was het startsein voor Stop Aids Now!, een initiatief van het Aids Fonds, in samenwerking met Hivos, ICCO, Novib en Memisa. Binnen anderhalf jaar wil de stichting Stop Aids Now! minstens dertig miljoen gulden aan fondsen werven. Het geld wordt gebruikt voor slachtoffers van aids en voor preventie, onderzoek en vaccinontwikkeling in ontwikkelingslanden. Herfkens zegde vijf miljoen gulden toe als startkapitaal. Bezoekers van de website van Stop Aids Now! konden het manifest digitaal ondertekenen. De samenwerkende organisaties bereidden verder een tv-programma voor, dat werd uitgezonden op 12 maart 2001.

www.stopaidsnow.nl

Schorerstichting en Hivos ondertekenden in 1999 een driejarig samenwerkingscontract. In maart rapporteerde Schorerstichting aan twintig genodigden over de zorgtrainingsprojecten in Latijns Amerika en India. Twee trainers verhaalden over het opzetten van buddyprojecten in Latijns Amerika. Twee anderen zetten uiteen hoe ze in India onder moeilijke omstandigheden aidsconsulenten trinden, op verzoek van Hivos-partner SIAAP.

Biggy Kapeta was een beeldhouwer in Zimbabwe. Hij stierf in september 1999 aan de gevolgen van aids. In juni 2000 openden de Haagse galerie Chiefs & Spirits en Hivos een herdenkingsexpositie. De opbrengst van de werken werd verdeeld onder de nabestaanden, jonge Zimbabwaanse beeldhouwers en Hivos-partner Matabeleland Aids Council. Hivos organiseerde rond de tentoonstelling twee debatten over kunst en politiek in Zimbabwe.

Dertig beeldend kunstenaars gaven hun visie op het thema vrouwen en hiv/aids in een unieke verkooptentoonstelling in de Amsterdamse Westergasfabriek. De opbrengst van de werken was bestemd voor Hivos-partner AIRTDS in Andra Pradesh, India, die zich inzet voor vrouwen met hiv/aids. Hivos gaf een bijdrage aan deze expositie 'Bloed, zweet en tranen'.

Ondernemende vrouwen

De Verenigde Naties maakten in juni de balans op van vijf jaar uitvoeringspraktijk van het Beijing Platform for Action. Hivos nam deel aan de voorbereidingsbijeenkomsten in Nederland en benadrukte de noodzaak van aandacht voor het Nederlandse beleid inzake internationale vrouwen-emancipatie.

ZAMI is een organisatie van zwarte migranten- en vluchtelingenvrouwen (zmv). Jaarlijks reikt ze de ZAMI Award uit aan bijzondere initiatieven van zmv-vrouwen. Doel is het belichten van de bijdrage die zmv-vrouwen leveren aan de Nederlandse samenleving. Hivos gaf een bijdrage aan deze prijs, die dit jaar in het teken stond van vrouwen en literatuur. De ZAMI Award 2000 werd gewonnen door het Black Magic Women Festival in de Amsterdamse Bijlmer.

Duurzame landbouw

'Na de Groene Revolutie de Genen Revolutie?' was de titel van een debat dat Hivos en samenwerkingspartner Milieudefensie organiseerden in de Rode Hoed in Amsterdam. Drie vertegenwoordigers van landbouworganisaties uit Zimbabwe, de Filipijnen en Brazilië gaven hun visie op genetisch gemanipuleerde gewassen.

De samenwerking met reisorganisatie Sawadee Reizen bleek minder succesvol dan gehoopt. Besloten is de samenwerking stop te zetten.

Humanistische beweging

De oorsprong van Hivos ligt in de humanistische beweging. Oprichters Humanistisch Verbond (HV), Humanitas en Weezenkas zijn vertegenwoordigd in de Raad van Toezicht van Hivos. Hivos heeft een meerjarig samenwerkingsverband met het Humanistisch Overleg Mensenrechten en onderhoudt structurele werkrelaties met Humanitas, HV, de humanistische omroep HUMAN, de Universiteit voor Humanistiek en het Humanistisch Kenniscentrum.

Het Humanistisch Kenniscentrum voltooide in het voorjaar van 2000 een onderzoek naar de specifieke expertise van de humanistische organisaties in Nederland. Doel was de mogelijkheden voor onderlinge samenwerking overzichtelijk in kaart te brengen. Hivos droeg financieel bij aan dit onderzoek. Het kenniscentrum presenteerde begin 2000 een nieuw, wetenschappelijk humanistisch tijdschrift: 'Tijdschrift voor Humanistiek'. In december kwam een speciale aflevering uit over cultuur en economie, met bijdragen van Hivos en Hivos-partners over kunst en cultuur in het Zuiden.

In april organiseerde de Humanistische Alliantie in oprichting een debat in de Rode Hoed, over het maatschappelijk middenveld. De humanistische organisaties maakten zich zorgen over het 'gat' dat ontstaat in dit intermediaire veld tussen overheid, burger en markt.

Op 16 november werd de Humanistische Prijs Haaglanden 2000 uitgereikt aan Atelier de Haagse School, een werkplaats en vakopleiding voor beeldend kunstenaars met een verstandelijke handicap. De prijs wordt tweejaarlijks toegekend aan een persoon of organisatie die zich op een uitzonderlijke manier inzet voor het humanistisch gedachtegoed. Thema van de prijsuitreiking was 'Levenskunst, participatie via expressie'.

Hivos-comités, HV-gemeenschappen, plaatselijke Humanitas-groepen en ABAL-wereldwinkels brachten in de eigen regio het werk van Hivos weer actief onder de aandacht van het publiek. Vermeldenswaard zijn de bijzondere ansichtkaart die het Hivos-comité in Leeuwarden produceerde en de speciale boekenverkoop die het comité in Barneveld organiseerde ten bate van Hivos.

TABEL 19 HIVOS' FONDSWerving IN 1998 EN 1999

bedragen in duizenden guldens	1999	2000
Schenkingsmiddelen		
Giften	600	446
Legaten	55	175
Totaal particulieren	655	622
Gemeenten	20	9
Institutionele Fondsen	<u>2.180</u>	<u>1.415</u>
Totaal	2.855	2.046
Leningsmiddelen		
(voorheen) Algemeen Leningsfonds	193	193
Noord-Zuid Spaarrekening	<u>14.435</u>	<u>15.252</u>
Totaal	14.628	15.445

Dick Scherpenzeelprijs

'Redactie Binnenland', een serie artikelen over media in ontwikkelingslanden, won de Dick Scherpenzeelprijs 1999. De reeks verscheen met steun van Hivos twee jaar lang in het weekblad De Groene Amsterdammer. Vanuit redactielokalen in Uganda, Vietnam, Nigeria, Kazachstan, Nieuw-Guinea en Brazilië rapporteerden Groene-redacteuren over de samenleving achter de nieuwsberichten. De Dick Scherpenzeelstichting stimuleert berichtgeving over niet-westers landen in de Nederlandse media.

Fondsenwerving

De schenkingen van andere particuliere organisaties maken een belangrijk deel uit van de particuliere fondsen die Hivos verwerft. In 2000 droegen deze organisaties samen 1,4 miljoen gulden bij aan de financiering van specifieke activiteiten van Hivos-partners. Die activiteiten zijn veelal afgesproken in het kader van de samenwerking op thema's. De belangrijkste bijdragen kwamen van Terre des Hommes (in het kader van de rehabilitatie na Mitch), Simavi en het Aids Fonds. Nieuw is het samenwerkingsverband dat Hivos aanging met de Stichting Verhagen Foundation. Deze stichting heeft tot doel kansarme kinderen in Zuidelijk Afrika te helpen bij hun ontplooiing. De samenwerking met Hivos, vooralsnog aangegaan voor een jaar, richt zich op de financiering van kinderrechtenprogramma's in Zimbabwe.

Hivos ontving in 2000 f 622.000,- aan giften van particuliere donateurs en groepen uit het (humanistische) achterland. Daarvan was f 12.900,- bestemd voor het HCF. De mogelijkheid om gericht te geven aan een specifieke Hivos-partner werd in 2000 geactualiseerd. Gericht Geven bracht in totaal f 115.000,- op.

Het platform van organisaties als Rotary en Lionsclub, Stichting Interservice Nederland (SIN), sloot samenwerkingsverbanden met onder meer Hivos. Zo bundelen zij financiële krachten en kunnen de serviceorganisaties gebruik maken van de expertise en concrete projecten van ontwikkelingsorganisaties. Opnieuw haalde de Achterhoekse band Boh Foi Toch samen met de Lionsclub Haaksbergen een groot bedrag op voor kinderrechtenorganisatie Kuleana uit Tanzania. Het festival dat de muziekgroep en de serviceorganisatie organiseerden bracht f 37.500,- op. Grote schenkingen kreeg Hivos verder van het ICT-bedrijf Pentascope (f 15.000,-) voor het HCF en van Lionsclub Venlo-Bontamps (f 13.000,-) voor Agromart Outreach Foundation.

'De Kunst van de Internationale Samenwerking' was de titel van de dag die Hivos ook dit jaar in het Amsterdamse Tropeninstituut organiseerde voor zijn trouwe donateurs en Hivos-comités. De donateursdag stond in het teken van cultuur, naar aanleiding van het jarige Hivos Cultuur Fonds. Naast een korte lezing over de belangrijke rol van cultuur in het Zuiden konden de bezoekers genieten van optredens door hindoe-danseressen en een Ethiopische band.

Nieuwe publicaties

In 2000 verscheen Hivos Magazine in een nieuw jasje. Onder meer dankzij de reacties van lezers kon het blad worden verbeterd en vernieuwd. De leesbaarheid werd verhoogd door een andere vormgeving en een frisser kleurgebruik. Bovendien is er een koppeling gemaakt tussen het blad en de website van Hivos. Hivos Magazine valt eenmaal per kwartaal in de bus bij 10.000

abonnees. Niet alleen Hivos Magazine, maar ook Hivos International en het voorlichtingsmateriaal kregen een nieuw gezicht. Hivos produceerde nieuwe brochures, onder meer over het HCF. En informatiesheets waarop in een oogopslag te zien is wat Hivos doet, globaal en per beleids-thema.

CBF-keurmerk

Een probleem voor Hivos bij het verkrijgen van dit keurmerk is, dat de baten uit eigen fondsenwerving slechts een zeer gering onderdeel vormen van de totale inkomsten van Hivos. Een deel daarvan gaat bovendien in de vorm van Noord-Zuid spaargelden en borgstellingen en niet in de traditionele vorm van een schenking. Volgens de richtlijnen van het CBF vallen die Noord-Zuid baten niet onder de definitie 'eigen fondsenwerving'. Hivos vindt het verkrijgen van het CBF-keurmerk van belang voor de transparantie in zijn bedrijfsvoering en blijft daarom in overleg met het CBF over de mogelijkheden hiertoe

Experimentenfonds

Vernieuwende, kleine activiteiten in Nederland komen in aanmerking voor een bijdrage uit het Experimentenfonds van Hivos. Prioriteit krijgen organisaties die met hun activiteiten aansluiten bij de profilering van Hivos onder relevante doelgroepen in Nederland. Bijvoorbeeld de fotomanifestatie Noorderlicht 2000 Friesland, die in de hoofdtentoonstelling 'Africa Inside' de werken van vijftien Afrikaanse fotografen liet zien. Hivos vindt het belangrijk dat er in Nederland meer aandacht komt voor de rol van kunst en cultuur in het Zuiden. Maar ook niet-culturele activiteiten in Nederland ontvingen steun van het Experimentenfonds. Het Komitee Indonesië vroeg en kreeg een bijdrage voor de bijeenkomst 'Nederland – Indonesië: Nieuwe tijden, Nieuwe geluiden'. Hivos vindt het van belang dat er in Nederland aandacht is voor het buitenlandbeleid ten aanzien van Indonesië.

In 2000 ondersteunde Hivos diverse kleine voorlichtingsactiviteiten met een bedrag van f 50.620,- in totaal.

4.3 GOM, ZNF en PSO

GOM, ZNF en PSO vormen voor Hivos op zijn specifieke werkerrein de belangrijkste allianties in Nederland.

Gemeenschappelijk Overleg Medefinanciering (GOM)

In het verband van het GOM stemmen Hivos en zijn collega-mfo's hun activiteiten op elkaar af. In het verslagjaar trad voor het eerst sinds 1978 (toen Hivos de status van mfo kreeg) weer een nieuwe organisatie toe tot het MFP: per 1 januari 2000 is Foster Parents Plan (FPP) ook een mfo. Inmiddels participeert FPP, naast Hivos, Cordaid, Icco en Novib, als volwaardig lid in het GOM. Het GOM is allereerst het overlegkanaal naar de overheid over alle zaken rond de uitvoering van het medefinancieringsprogramma. Daarnaast ondernemen de mfo's in GOM-verband actie richting politiek en publiek waar het gaat om (particuliere) ontwikkelingssamenwerking. Het GOM kent een klein professioneel secretariaat en werkoverleggen op verschillende niveaus. Het voorzitterschap rouleert en werd in het verslagjaar vervuld door Cordaid-directeur Hans Kruijssen.

In 2000 dienden de mfo's voor het eerst een **subsidieverzoek** in. Voorheen kenden de mfo's een privaatrechtelijke overeenkomst met de overheid, die eens per vier jaar werd vernieuwd. Sinds 2001 zijn dit soort overeenkomsten ondergebracht onder de AWB (de Algemene Wet Bestuursrecht). Op basis daarvan heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken een eigen uitvoeringsregeling. In september dienden de mfo's gezamenlijk een subsidieverzoek in voor een (overgangs) periode van twee jaar. Dat verzoek is gehonoreerd. Het is de bedoeling dat na 2002 weer een meerjarige subsidieregeling geldt. Dit is voor de mfo's een erg belangrijk punt, omdat zij op die basis hun partnerorganisaties garanties kunnen geven voor meerjarige financiële ondersteuning.

In november 1999 stuurde minister Herfkens een brief aan de Tweede Kamer, waarin zij een debat met particuliere organisaties aankondigde. Deze brief was voor de mfo's aanleiding om

een discussie te starten over de toekomst van het **particuliere kanaal voor ontwikkelingssamenwerking**, samen met andere organisaties die een financieringsovereenkomst hebben met Buitenlandse Zaken (de OPOP-organisaties). In 2000 zijn twee expertmeetings georganiseerd. Het onderwerp van de bijeenkomst op 23 juni was de veranderende relatie tussen overheid en particuliere sector in het algemeen. Inleider Ruud Lubbers constateerde dat door het proces van globalisering het belang van de ngo's alleen maar is toegenomen. Het geloof in de staat neemt af en de kracht van de *civil society*, het maatschappelijk middenveld, groeit. Tijdens de tweede bijeenkomst op 11 september stond de particuliere sector centraal: het Nederlandse (medefinancierings) model werd vergeleken met andere modellen. De deelnemers formuleerden een aantal criteria, waaraan een eventueel nieuw en aangepast model voor het particuliere kanaal zou moeten voldoen. Volgend op dit debat organiseert de minister in 2001 een aantal beleidsconsultaties over het particuliere kanaal.

Los van dit traject besloten GOM en DSI om vaker kennis en ervaringen uit te wisselen op het niveau van de werkvloer, onderling én met andere organisaties. In juni 2000 organiseerde DSI in dit kader een debat over de 'DAC-guidelines on poverty reduction' en in oktober volgde Foster Parents Plan met een discussie over 'Kinderen als *change agents*'.

In augustus 2000 werden de resultaten van het **Interdepartementaal BeleidsOnderzoek (IBO)** naar het MFP bekendgemaakt. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Financiën. Het IBO richtte zich op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het MFP. In het rapport worden een aantal forse uitspraken gedaan over de omvang van het programma, de

Anuradha Vittachi, director

ONEWORLD

<HIVOS> What kind of organisation is OneWorld?

OneWorld is dedicated to harnessing the democratic potential of the internet to promote human rights and sustainable development. Our portal, OneWorld.net, brings together over 800 civil society organisations and carries over 1.5 million pages.

<HIVOS> Name us a recent success for OneWorld?

® We feel that we have contributed to putting the issue of 'cyber-rights' on the world agenda. OneWorld was chosen by the UK Government as the civil society organisation within dotforce, the body advising G8 governments on the global digital divide.

<HIVOS> And online successes?

OneWorld launched DebtChannel.org, the global portal on international debt, edited at OneWorld Africa in Zambia. For the first time, all the websites of organisations calling for debt cancellation are being networked online by OneWorld.

<HIVOS> Why cooperate with Hivos?

Our strategic relationship with Hivos enables OneWorld to bring our worldwide experience to more NGOs based in the South. We can help them use the internet to further their work on the front line of reducing human suffering and poverty alleviation.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

Hivos was one of the first financing development agencies to outline its vision of the role of ICT in sustainable development. Hivos shared our belief when many people dealing with development cooperation had dismissed ICT as hype.

www.oneworld.net

onderlinge afstemming en de effecten van het MFP. De minister heeft zich niet achter alle uitkomsten van het IBO geplaatst en moet de Kamer nog informeren over haar definitieve standpunt. De mfo's hebben grote kritiek op het rapport én op de gevolgde onderzoeksmethode (zie ook 1). In het overleg over het nieuwe beleidskader voor het MFP worden de discussiepunten die het IBO heeft opgeworpen meegenomen.

In 1999 maakten de mfo's **werkafspraken** met de minister over de samenwerking in de '17+4' landen waarop het bilaterale beleid zich concentreert. De mfo's wezen destijds voor elk land een *lead mfo* aan, die de contacten onderhoudt over de werkafspraken met de ambassade in het betreffende land. In de zomer van 2000 inventariseerde het GOM de ervaringen van de mfo's met de ambassades in de verschillende landen. Daaruit bleek dat die ervaringen redelijk positief zijn, maar ook dat veel ambassades een eigen invulling geven aan de werkafspraken. Daardoor blijft onnodig veel onduidelijkheid bestaan.

De commissie **Diversiteitsontwikkeling** van het GOM bracht in 2000 haar advies uit aan de mfo's, ten aanzien van het eigen personeelsbeleid en de samenwerking met zwarte/migranten/vluchtelingenorganisaties (zmv-organisaties) in Nederland en in het Zuiden. Bovendien geeft het advies aan welke stappen zijn vereist voor diversiteitsmanagement. Mede naar aanleiding van dit advies ontplooidde het GOM een aantal activiteiten, zoals de (mede)organisatie van de Arc Mundi-conferentie 'Zelforganisaties en organisaties voor ontwikkelingssamenwerking in gesprek'.

Zuid-Noord Federatie (ZNF)

Veertien gelijkgezinde organisaties op het gebied van internationale samenwerking, eerlijke handel, mensenrechten en milieu bundelen hun krachten in de Zuid-Noord Federatie. ZNF is voor Hivos in de eerste plaats een belangrijk netwerk voor de beïnvloeding van het Nederlandse buitenlandbeleid en daarnaast een platform voor collegiale uitwisseling en gesprek.

De lobby voor een **wereldhandelsorganisatie** die recht doet aan de belangen van kleine producenten en consumenten in het Zuiden, is een overkoepelend en prominent thema van ZNF. In dit kader werkt ZNF binnen het project 'Hoe vrij is de handel?' samen met vijftien Zuidelijke maatschappelijke organisaties. Thema's zijn: betaalbare toegang tot essentiële geneesmiddelen, versterking van de positie van eerlijke handelsproducten in de wereldhandel en het opnemen van minimum-arbeidsnormen in multilaterale handels- en investeringsverdragen. In 2000 kwamen workshops en seminars tot stand in *India* en Zuidelijk Afrika en radioprogramma's in Benin en *Bolivia*. In mei organiseerde ZNF in Amsterdam een drukbezochte internationale conferentie over de ontwikkelingsdimensie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). ZNF bracht beleidsaanbevelingen in bij consultatiebijeenkomsten van de WTO, de EU en de OECD.

Ook lidorganisaties van ZNF namen het voortouw in verschillende campagnes. Bijvoorbeeld in de lobby voor een wettelijke verankering van gedragscodes en maatschappelijk verantwoord ondernemen en in de *Jubilee*-campagne (voor schuldverlichting in het Zuiden. Naast de aandacht voor handel en economie startte ZNF in 2000 de voorbereidingen voor een internationale lobby rond de conferentie **Rio+10**, een evaluatie van tien jaar duurzaamheidsbeleid na de VN-milieuconferentie in Rio de Janeiro.

Farah Karimi, lid van de Tweede Kamer voor GroenLinks, trad aan als nieuwe voorzitter van de Zuid-Noord Federatie. Zij volgde Josephine Verspaget op, die eind 1999 afscheid nam als ZNF-voorzitter.

Vereniging Personele Samenwerking Ontwikkelingslanden (PSO)

Hivos is samen met dertig grote en kleine particuliere organisaties in het ontwikkelingsveld lid van de vereniging PSO. Hivos is actief lid van de vereniging, hoewel het aantal uitzendingen via of vanuit Hivos nooit groot zal zijn gezien zijn aard en beleidskeuzes en die van zijn partnerorganisaties. Hivos beschouwt PSO als een uniek en pluriform platform van verschillende, bij internationale samenwerking betrokken organisaties. De kracht van PSO zit in deze bundeling, maar ook en vooral in de mensen die via de PSO-lidorganisaties hun bijdrage leveren aan internationale samenwerking.

Het verslagjaar stond voor PSO vooral in het teken van het debat over **Technische Assistentie**, dat werd ingezet door het IBO-rapport en de daaropvolgende prikkelende uitlatingen van de minister. Uit allerlei hoeken, zowel binnen als buiten Nederland, kwamen hierop heftige en vaak emotionele reacties. Dat geeft niet alleen aan hoeveel mensen zich verbonden voelen met ont-

wikkelingssamenwerking, maar ook hoezeer dat thema vaak wordt verengd tot het simpele beeld van de buitenlander die zijn of haar best doet in het Zuiden.

Voor PSO is het debat - en het beleidskader dat daaruit voortkwam - een uitstekende mogelijkheid om zich anno 2001 te herprofilieren als een geïnspireerde, internationaal gerichte organisatie met een menselijk gezicht. Het PSO-Jongeren Programma vormt een mooi onderdeel van deze herprofilering. Dit programma biedt jonge mensen de mogelijkheid om ervaring op te doen in het werkveld van internationale samenwerking.

In het verslagjaar werkten twee mensen met PSO-suppletie via Hivos in *Zambia* en *Costa Rica*.

5 Interne organisatie

HIVOS BESTEEDDE IN 2000 VEEL AANDACHT AAN DE KWALITEITSVERBETERING VAN ZIJN UITVOERINGSPRAKTIJK. DE CERTIFICERING VAN DE AFDELING PROGRAMMA'S EN PROJECTEN VOLGENS DE ISO 9001-NORM WAS EEN MIJLPAAL.

Hivos besteedde in 2000 veel aandacht aan de kwaliteitsverbetering van zijn uitvoeringspraktijk (zie 2). De certificering van de afdeling Programma's en Projecten volgens de ISO 9001-norm was een mijlpaal. Daarnaast kregen drie beleidsnotities hun definitieve vorm en werden de gebruikte projectclassificaties verfijnd. Ook begon Hivos aan de opzet van een geheel vernieuwde projectadministratie.

Uiteraard stond het 'gewone' werk intussen niet stil - de omzet steeg met 10 procent - en Hivos spreidde zijn internationale vleugels flink uit in Alliance2015. De politieke omgeving van Hivos was opnieuw bepaald geen toonbeeld van rust.

Dat alles stelt flinke eisen aan de flexibiliteit en spankracht van het Hivos-bedrijf en van zijn medewerkers. Die opmerking maakt Hivos, terecht, niet voor het eerst op deze plaats. Kijkend naar de oplopende verzuimcijfers lijken voor Hivos de grenzen in zicht te zijn.

5.1 Bestuursorganen

In de bestuurlijke organisatie zoals die functioneert sinds 1997, oefent de directie in juridische zin het bestuur uit van de stichting. Een Raad van Toezicht houdt toezicht op de directie en het professionele Hivos-bedrijf. Een College van (individuele) Adviseurs bekleedt de maatschappelijke adviesfunctie, aansluitend bij de beleidsspeerpunten van Hivos.

De **Raad van Toezicht** (RvT) bestond in 2000 uit voorzitter Louise Groenman, vice-voorzitter Hans Hoekzema, portefeuillehouder Financiën Jaap Hekkelman en de leden Ria Brouwers, Jos Cherpanath, Peer Coret, Herman Schoenmaker en Mascha Slot. Dennis Caffé, het RvT-lid dat was voorgedragen door de werknemers, moest wegens drukke werkzaamheden zijn lidmaatschap beëindigen. Hij werd opgevolgd door Jaap de Jong. In het verslagjaar kwam de RvT zeven keer bijeen en besteedde onder meer aandacht aan de volgende onderwerpen:

- **Beleid.** De RvT sprak over de nieuwe MFP-subsidieregeling en over het IBO-rapport. De raad besteedde aandacht aan de mogelijke gevolgen van dat rapport, voor de nieuwe vormgeving van de (gesubsidieerde) particuliere ontwikkelingssector. Ook kwam aan de orde de uitbreiding van het MFP met Foster Parents Plan Nederland. Op het gebied van intern beleid stemde de RvT met genoegen in met het nieuwe beleids- en actieprogramma voor ICT.
- **Financiën en organisatie.** De RvT besprak de ISO 9001-certificering, de jaarrekening 1999 en de begroting 2000.
- **Allianties en samenwerkingsverbanden.** De RvT behandelde de deelname van Hivos aan het initiatief Stop Aids Now! en de oprichting van Alliance2015. De vice-voorzitter woonde op 3 november in Dublin de lancering bij van Alliance2015.
- **Humanistische samenwerking.** De RvT discussieerde over de deelname van Hivos in het bestuur van het Humanistisch Kenniscentrum en over de vormgeving van een alliantie van humanistische organisaties.

Het College van Adviseurs (CvA) kwam tweemaal - in mei en november - plenair bijeen voor informeel overleg, onder leiding van voorzitter Henk Thomas. In de eerste bijeenkomst stond het thema 'Hivos en kredieten' op de agenda. Tijdens de tweede blikten de adviseurs terug op vier jaar werken met de beleidsnotitie Gender, Vrouwen en Ontwikkeling. Daarnaast gaven individuele leden van het College van Adviseurs adviezen op het gebied van hun specialismen - economie, cultuur, gender, milieu, mensenrechten en communicatie - aan de directie en aan de senior sectormedewerkers.

5.2 Werkorganisatie

De opzet van de werkorganisatie bleef ook in 2000 op hoofdlijnen ongewijzigd. Wel werd een aantal nieuwe procedures ontwikkeld (zie 2) en werden andere aangescherpt, in verband met het ISO-kwaliteitstraject van de afdeling Programma's en Projecten. Het bureau Hivos.com kreeg met ingang van 2001 een definitieve plaats in de werkorganisatie. Dat besluit heeft te maken met de ontwikkelingen op ICT-gebied en de wens van Hivos om op dit terrein een actieve rol te blijven spelen. In de werkorganisatie is opnieuw enige ruimte gemaakt voor het werken op projectbasis, in verband met grote en vernieuwende projecten als Stop Aids Now! en het Biodiversiteitsfonds.

De formatie op het hoofdkantoor nam enigszins toe, van 58,72 vte eind 1999 naar 61,25 vte (inclusief een tijdelijke formatie van 1,5 vte). De bezetting steeg overeenkomstig, van 59,75 vte in 1999 naar 63,75 vte in 2000. Het gemiddelde deeltijdpercentage zakte van 82 naar 79 procent. Beide trends illustreren de druk op de formatie en de benutting van de ruimte voor projectmatig werken. Bij het bepalen van het ziekteverzuim stapte Hivos dit jaar over op de 'NIA-definitie'. Tegelijkertijd werd de verzuimstatistiek verfijnd en verbeterd, dankzij het nieuwe personeelsinformatiesysteem. Het verzuimpercentage van 6,6 procent, zoals dat in het vorige jaarverslag werd gesteld, blijkt naar NIA-maatstaven neer te komen op 7,85 procent. Ook dit jaar bleef het ziekteverzuim stijgen en kwam het uit op 9,17 procent. Hivos vindt dit een uiterst zorgelijke ontwikkeling. Inmiddels zijn afspraken gemaakt met de Arbo-dienst over nader onderzoek waarin onder meer het fenomeen RSI extra aandacht krijgt. In overleg met de Arbo-dienst en de OR stelde Hivos een nieuw en aangepast ziekteverzuimprotocol op.

Als onderdeel van het arbeidsvoorwaardenpakket 1999/2000 werd over 2000 een algehele loonsverhoging toegekend van 3 procent. In 1999 werd een 'pc-regeling' geïntroduceerd, waarbij verloftijd kan worden gebruikt voor de aankoop van een pc. De regeling voorziet in een behoefte: inmiddels 27 medewerkers maakten hiervan gebruik.

Het aantal medewerkers op het hoofdkantoor steeg van 73 naar 84. Er traden 18 vrouwen en 5 mannen in dienst en 12 mensen, 7 vrouwen en 5 mannen, verlieten Hivos. Eind 2000 bedroeg het aantal allochtone medewerkers op het hoofdkantoor naar SAMEN-maatstaf 16,7 procent van het totale personeelsbestand. Vorig jaar was dat 14,8 procent. Het aantal vrouwen bij Hivos

steeg naar 51, dat is 61 procent van de bezetting. Voor de hogere functies daalde dat percentage tot ongenoegen van Hivos naar 18 procent.

Op het regiokantoor in San José werd de vacante post van (expatriate) directeur in de loop van het jaar vervuld. Het aantal medewerkers op de regiokantoren bedroeg aan het eind van het verslagjaar 41, inclusief 3 expatriates en 20 ondersteunende krachten.

5.3 Ondernemingsraad

In 2000 vergaderde de Ondernemingsraad (OR) van Hivos 21 keer, waarvan 7 keer met de directie. De OR discussieerde tweemaal met de achterban over het onderwerp flexibilisering. Een belangrijk punt waarmee de OR instemde na intensieve gedachtewisseling met de directie, was de regeling functioneringsgesprekken. De OR vindt het van belang, dat daarmee personeelsbeleid is geïntroduceerd als vast punt in het managementoverleg.

Tijdens het overleg met de directie werd gediscussieerd en geadviseerd over diverse aspecten van thuis-, tele-, en flexwerken. De OR bereikte overeenstemming over de regelingen ten aanzien van thuiswerken, de vervangingstoelage en een aanvullende regeling voor het opfrisverlof.

Nog volop in discussie zijn het beleid met betrekking tot scholing en loopbaanontwikkeling en het ziekte- en verzuimbeleid. De OR is actief betrokken bij de totstandkoming van een *Terms of References* voor het eerder genoemde Arbo-onderzoek dat in 2001 bij Hivos wordt uitgevoerd.

Na verkiezingen bestond de nieuw aangetreden OR uit: Henk de Graaf (voorzitter), Marianne van der Pol (secretaris), Ireen Dubel, Teyo van der Schoot en Eelco Tinga. De Ondernemingsraad publiceert een eigen jaarverslag.

INTERNATIONAL FEDERATION OF ORGANIC AGRICULTURE MOVEMENTS OF EXPRESSION EXCHANGE

Bernward Geier, executive director

<HIVOS> What kind of organisation is IFOAM?

IFOAM is the worldwide organisation of the organic agriculture sector. It exchanges knowledge among its 730 members in more than 100 countries and represents them internationally. IFOAM sets international standards and its aim is a worldwide guarantee of organic quality.

<HIVOS> Name us a memorable success for IFOAM?

IFOAM worked successfully to bring organic agriculture to the attention of the international environmental movement. Together with IUCN we organised a symposium on biodiversity that resulted in a joint declaration and an action plan.

<HIVOS> How important are new media to your work?

With permanent information exchange throughout the world, new media are of prime importance. IFOAM established an intranet communication platform for our affiliates and has its own website, which we also use for the fast dissemination of information.

<HIVOS> Why cooperate with Hivos?

It has significantly improved the involvement of Third World representatives in IFOAM structures. Hivos supports local market development, regional networking and communication between stakeholders, as well as our worldwide lobbying activity.

<HIVOS> What distinguishes Hivos from other development organisations?

Hivos has understood IFOAM's special role in developing a more sustainable world. In a world which is going global it is not enough to focus on local activities only. With Hivos IFOAM has found a partner for both levels.

www.ifoam.org

6 Jaarrekening

Jaarrekening en directieverslag 1999 van de Stichting Hivos werden op 17 april 2000 goedgekeurd door de Raad van Toezicht. De jaarrekening werd conform de vereisten van het Financieel Reglement voorafgaand gecontroleerd door PricewaterhouseCoopers en voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring.

Op de volgende pagina's zijn de Balans per 31 december 1999 en de Rekening van Baten en Lasten over 1999 in samengevatte vorm weergegeven.

Voor een specificatie van verplichtingen en uitgaven per partnerorganisatie wordt de lezer verwezen naar het tegelijk met dit verslag verschenen overzicht Partnerorganisaties van Hivos 1999.

Hoofdstuk 6 is nog van vorige jaar...
die komt pas morgen

6.1 Balans per 31 december 1999

ACTIVA		31/12/1999	31/12/1998	PASSIVA		31/12/1999	31/12/1998
Materiële vaste activa							
gebouwen	1.187.219		1.218.579	Eigen vermogen		4.229.395	3.917.604
verbouwing	29.058		34.869				
inventaris/software	231.281		291.048	Voorzieningen		983.798	895.269
telefooncentrale	35.050		40.058				
divers	171.896		52.641	Reservering participaties		0	0
		1.654.504	1.637.195				
Financiële vaste activa				Schulden op middellange termijn			
Beleggingen op lange termijn	600.000		600.000	medefinancieringsprogramma	30.359.346	31.069.099	
Participaties	1		1	additionele projecten	9.233.972	10.488.013	
Gereserveerde kasmiddelen	16.807.107		15.560.237	EU-projecten	1.270.627	1.084.292	
		17.407.108	16.160.238	Hivos-projectenfonds	-162.002	-176.276	
				algemeen leningenfonds o/g	193.050	193.050	
				deelname Noord-Zuid Plan	1.007.160	961.452	
				(afgegeven) borgstellingen	<u>15.979.523</u>	<u>14.598.785</u>	
						57.881.676	58.218.415
Vorderingen op middellange termijn				Schulden op korte termijn			
overheid, medefinanciering	30.359.346		31.069.099	medefinancieringsprogramma	57.754.361	54.038.824	
additionele overheidsfondsen	9.233.972		10.488.013	idem beschikbaar uit vrijgekomen middelen	902.298	1.281.637	
EU-fondsen	<u>1.270.627</u>		<u>1.084.292</u>	additionele projecten	6.784.692	6.777.754	
		40.863.945	42.641.404	EU-projecten	3.082.977	3.264.842	
				Hivos-projectenfonds	1.646.564	1.222.913	
Vorderingen op korte termijn				rekening-courant t.b.v. regiokantoren	-10.523	170.692	
overheid, medefinanciering	58.273.161		54.272.231	overlopende passiva	<u>1.979.956</u>	<u>1.837.211</u>	
additionele overheidsfondsen	5.830.126		5.460.880			72.140.325	68.593.873
EU-fondsen	4.928.618		5.814.294				
Hivos-projectenfonds	1.014.091		864.029				
overlopende activa	<u>423.133</u>		<u>2.957.074</u>				
		70.469.129	69.368.508				
Liquide middelen							
deposito's	67.846		2.031.842				
bank, giro	4.360.068		1.635.146				
r/c gereserveerde kasmiddelen	-1.376.103		1.273.833				
r/c inzake hergebruik medefinanciering	3.419.983		1.468.379				
r/c inzake medefinanciering	-2.983.412		-6.194.389				
r/c inzake additionele fondsen	1.885.740		1.524.767				
r/c inzake Europese unie fondsen	-611.852		0				
buitenlandse rekeningen	<u>78.239</u>		<u>78.239</u>				
		4.840.509	1.817.817				
		135.235.195	131.625.162			135.235.195	131.625.162

86/00

87/00

6.2 Rekening van baten en lasten 1999

	Begroting 1999	Werkelijk 1999	Werkelijk 1998
I BATEN			
1 Bijdrage in de apparaatskosten door derden	7.807.918	8.026.046	6.919.371
2 Overige inkomsten	48.000	49.236	567.946
Totale baten	7.855.918	8.075.283	7.487.317
II LASTEN			
1 Algemeen			
1 Afschrijvingen	354.247	271.921	221.161
2 Huisvesting	230.735	223.307	262.158
3 Bureaukosten	198.875	156.740	150.615
4 Communicatiekosten	171.000	147.387	146.067
5 Diensten van derden	388.000	354.947	260.426
6 Reis/verblijfkosten Nederland	19.005	19.688	26.852
7 Overige kosten	60.000	40.778	51.764
8 Cyberspace	0	36.720	0
Totaal algemene kosten	1.421.862	1.251.490	1.119.043
2 Personeelskosten	6.456.370	6.694.835	6.215.231
3 Afdeling Programma's en Projecten	451.450	237.274	296.430
4 Communicatie	619.036	490.846	546.515
5 Diversen	0	0	14.817
Totaal lasten	8.948.667	8.674.445	8.192.036
III RESULTAAT			
Tekort op apparaatskosten	-1.092.749	-599.911	-704.719
1 Bijdragen uit produkten Fondsenwerving:			
- vanwege Noord-Zuid Plan	246.800	209.330	211.912
- vanwege donaties	50.000	59.961	63.254
- uit voorziening C&M	125.000	117.517	213.249
2 Bijdrage apparaatskosten uit anderen hoofde	400.000	536.943	9.500
3 Interest	256.000	248.227	242.333
4 Nagekomen baten/lasten	0	-155.878	54.483
Eigen inkomsten	1.077.800	1.016.100	794.730
Resultaat voor reservering	-15.000	416.937	90.011
Reservering verbouwing	50.000	50.000	150.000
Reservering verlotdeposito's	0	87.015	65.000
Reservering mobiliteit/reorganisatie	0	183.728	0
Reservering continentale bureau's	0	0	145.727
Resultaat	-65.000	95.445	-270.716

7 Bijlagen

- 7.1 Uitgaven en verplichtingen Medefinancieringsprogramma per land
- 7.2 Uitgaven en verplichtingen additionele fondsen per land
- 7.3 Uitgaven en verplichtingen EU-fondsen per land
- 7.4 Overzicht kredietportefeuille (HTF en Hivos)
- 7.5 Uitgaven en verplichtingen Hivos Projectenfonds per land
- 7.6 Uitgaven en verplichtingen alle fondsen per land
- 7.7 Uitgevoerde externe evaluaties in 2000
- 7.8 GOM kernstatistieken
- 7.9 Organogram van Hivos-werkorganisatie
- 7.10 Hivos bestuurlijke organisatie - samenstelling per 31/12/2000
- 7.11 Lijst van gebruikte afkortingen

7.1 Uitgaven en verplichtingen Medefinancieringsprogramma samengevat per land

7.2 Uitgaven en verplichtingen additionele fondsen per land

Regio respectievelijk land	Contractuele toezegging	Uitgegeven t/m 1999	Totaal uitgegeven 2000	Uit te geven in 2001	Uit te geven na 2001
Afrika					
Afrika regionaal	7.137.164	2.853.366	2.812.484	711.314	760.000
Oost-Afrika regionaal	3.135.000	616.650	1.123.766	600.000	794.584
Kenia	6.740.800	2.733.800	2.358.000	1.109.000	540.000
Tanzania	9.183.244	2.705.487	3.349.621	2.029.951	1.098.185
Uganda	10.884.408	3.615.002	4.045.067	2.115.600	1.108.739
Zuidelijk Afrika regionaal	8.896.483	3.144.706	3.445.324	1.254.669	1.051.784
Botswana	6.085.000	2.785.047	2.170.000	704.953	425.000
Malawi	1.185.000	200.000	295.000	395.000	295.000
Mozambique	5.463.564	2.290.000	2.100.564	775.000	298.000
Namibië	3.695.881	1.616.606	1.227.275	520.000	332.000
Zambia	3.879.000	1.517.000	1.510.000	677.000	175.000
Zimbabwe	13.777.191	5.248.108	4.637.068	2.312.015	1.580.000
Zuid-Afrika	14.273.286	5.022.898	6.042.139	3.208.250	-1
<i>Totaal Afrika</i>	<i>94.336.021</i>	<i>34.348.670</i>	<i>35.116.308</i>	<i>16.412.752</i>	<i>8.458.291</i>
Azië					
Azië regionaal	1.817.274	1.010.618	803.652	3.004	0
India	38.238.604	16.100.602	10.078.527	7.111.101	4.948.374
Kazachstan	3.751.425	1.647.500	1.048.175	675.750	380.000
Kirgizstan	3.148.000	395.000	1.180.986	629.014	943.000
Sri Lanka	12.929.983	5.492.277	2.979.173	2.900.255	1.558.278
Z.O.-Azië regionaal	10.312.353	3.662.713	2.994.640	1.500.000	2.155.000
Indonesië	9.378.103	2.624.000	3.194.490	2.657.517	902.096
Timor Lorsaë	251.000	0	251.000	0	0
Maleisië	1.925.500	1.142.500	783.000	0	0
Vietnam	420.000	275.000	95.000	50.000	0
<i>Totaal Azië</i>	<i>82.172.242</i>	<i>32.350.210</i>	<i>23.408.643</i>	<i>15.526.641</i>	<i>10.886.748</i>
Latijns-Amerika					
Latijns Amerika regionaal	1.955.600	1.046.111	909.489	0	0
M-Amerika regionaal	4.508.162	1.584.766	1.984.517	833.379	105.500
Belize	2.392.843	606.000	944.600	556.243	286.000
Costa Rica	4.883.120	1.183.240	1.962.560	1.444.750	292.570
El Salvador	5.749.794	1.676.666	2.959.178	845.950	268.000
Guatemala	10.202.299	2.983.610	3.958.668	2.325.199	934.822
Honduras	6.844.336	2.475.100	2.125.510	1.858.876	384.850
Nicaragua	7.074.922	1.895.100	3.156.987	1.546.835	476.000
Z-Amerika regionaal	3.877.730	363.000	1.607.230	742.500	1.165.000
Bolivia	11.533.322	5.930.204	3.307.250	1.300.868	995.000
Chili	4.792.400	1.149.669	1.440.000	1.252.731	950.000
Ecuador	3.436.512	1.699.612	948.370	565.030	223.500
Peru	9.490.085	4.274.434	4.103.663	774.217	337.771
Suriname	150.000	75.000	75.000	0	0
Caribisch gebied regionaal	3.794.370	959.050	2.610.320	145.000	80.000
Cuba	1.738.700	654.500	630.600	288.600	165.000
Dominica	835.000	455.000	275.000	105.000	0
Grenada	790.000	450.000	240.000	100.000	0
St Lucia	510.000	203.000	95.000	105.000	107.000
St Vincent	25.000	0	25.000	0	0
<i>Totaal L Amerika</i>	<i>84.584.195</i>	<i>29.664.062</i>	<i>33.358.942</i>	<i>14.790.178</i>	<i>6.771.013</i>
Zuidoost-Europa	13.324.779	1.392.000	5.746.279	3.414.000	2.772.500
Wereldwijd	16.197.839	3.042.799	4.861.342	3.767.348	4.526.350
Totaal Generaal	2290.615.076	100.797.741	102.491.514	53.910.919	33.414.902

Regio respectievelijk land	Contractuele toezegging	Uitgegeven t/m 1999	Totaal uitgegeven 2000	Uit te geven in 2001	Uit te geven na 2001
Afrika					
Zuidelijk Afrika regionaal	1.136.877	795.205	50.000	291.672	0
Tanzania	1.516.856	670.000	496.856	350.000	0
Zimbabwe	1.586.329	650.000	690.000	246.329	0
Zuid-Afrika	1.432.057	1.078.307	202.500	151.250	0
<i>Totaal Afrika</i>	<i>5.672.119</i>	<i>3.193.512</i>	<i>1.439.356</i>	<i>1.039.251</i>	<i>0</i>
Azië					
Sri Lanka	5.291.444	1.717.862	534.513	1.002.148	2.036.921
<i>Totaal Azië</i>	<i>5.291.444</i>	<i>1.717.862</i>	<i>534.513</i>	<i>1.002.148</i>	<i>2.036.921</i>
Latijns-Amerika					
M-Amerika regionaal	1.923.825	1.823.825	100.000	0	0
El Salvador	1.706.684	1.507.310	193.234	6.140	0
Guatemala	5.233.420	975.000	1.285.038	1.330.451	1.642.931
Honduras	1.189.066	325.407	348.140	429.406	86.113
Nicaragua	326.494	189.076	137.418	0	0
Bolivia	8.108.954	5.054.415	1.680.560	989.539	384.440
Chili	744.635	0	115.000	629.635	0
Peru	2.224.950	1.148.329	390.030	449.597	236.994
<i>Totaal L Amerika</i>	<i>21.458.028</i>	<i>11.023.362</i>	<i>4.249.420</i>	<i>3.834.768</i>	<i>2.350.478</i>
Totaal generaal	32.421.591	15.934.736	6.223.289	5.876.167	4.387.399

90/00

91/00

7.3 Uitgaven en verplichtingen EU-fondsen per land

Regio respectievelijk land	Contractuele toezegging	Uitgegeven t/m 1999	Totaal uitgegeven 2000	Uit te geven in 2001	Uit te geven na 2001
Afrika					
Kenia	1.591.000	1.216.000	339.000	36.000	0
Uganda	945.676	620.000	325.676	0	0
Zuidelijk Afrika regionaal	1.960.469	297.294	534.537	627.862	500.776
Botswana	766.860	336.240	430.620	0	0
Namibië	1.791.840	1.746.127	45.713	0	0
<i>Totaal Afrika</i>	<i>7.055.845</i>	<i>4.215.661</i>	<i>1.675.546</i>	<i>663.862</i>	<i>500.776</i>
Azië					
Azië regionaal	32.509	0	32.509	0	0
India	4.590.331	3.414.805	1.080.027	95.499	0
Sri Lanka	2.044.630	977.778	1.066.852	0	0
Indonesië	581.767	499.000	82.767	0	0
<i>Totaal Azië</i>	<i>7.249.237</i>	<i>4.891.583</i>	<i>2.262.155</i>	<i>95.499</i>	<i>0</i>
Latijns-Amerika					
Nicaragua	694.335	694.335	0	0	0
Bolivia	1.313.654	537.260	278.611	272.000	225.783
<i>Totaal L. Amerika</i>	<i>2.007.989</i>	<i>1.231.595</i>	<i>278.611</i>	<i>272.000</i>	<i>225.783</i>
Wereldwijd	2.027.859	1.114.325	465.278	448.256	0
Totaal Generaal	18.340.930	11.453.164	4.681.590	1.479.617	726.559

7.4 Overzicht leningsmiddelen (HTF en Hivos)

	1999	2000		1999	2000
	Aantal	Aantal		Aantal	Aantal
Leningen					
Afrika	14	3.982.138	9	2.516.660	
Azië	3	1.977.000	2	1.849.740	
Latijns Amerika	18	9.568.005	20	12.397.366	
<i>Subtotaal</i>	<i>35</i>	<i>15.527.143</i>	<i>31</i>	<i>16.763.766</i>	
Garantiestellingen					
Afrika	2	775.000	1	275.000	
Azië	0	0	0	0	
Latijns Amerika	0	0	0	0	
Europa/wereldwijd	1	177.575	1	35.429	
<i>Subtotaal</i>	<i>3</i>	<i>952.575</i>	<i>2</i>	<i>310.429</i>	
Participaties					
Afrika	2	1.157.660	2	1.334.550	
Azië	4	3.588.035	4	3.588.035	
Latijns Amerika	2	1.326.621	1	1.025.000	
Europa/wereldwijd	0	0	0	0	
<i>Subtotaal</i>	<i>8</i>	<i>6.072.316</i>	<i>7</i>	<i>5.947.585</i>	
Totaal	46	22.552.034	40	23.021.780	

7.5 Uitgaven en verplichtingen Hivos-Projectenfonds per land

Regio respectievelijk land	Contractuele toezeggingen	Uitgegeven t/m 1999	Uitgaven in 2000	Uit te geven in 2001	Uit te geven na 2001
Afrika					
Afrika regionaal	1.460.077	798.513	648.407	13.157	0
Oost-Afrika regionaal	225.000	109.350	115.650	0	0
Zuidelijk Afrika regionaal	14.404	0	14.404	0	0
<i>Totaal Afrika</i>	<i>1.699.481</i>	<i>907.863</i>	<i>778.461</i>	<i>13.157</i>	<i>0</i>
Azië					
Azië regionaal	701.688	357.177	344.511	0	0
India	7.302	0	7.302	0	0
Indonesië	52.214	0	10.230	41.984	0
<i>Totaal Azië</i>	<i>761.204</i>	<i>357.177</i>	<i>362.043</i>	<i>41.984</i>	<i>0</i>
Latijns Amerika					
Latijns Amerika regionaal	715.873	446.996	268.877	0	0
M-Amerika regionaal	35.459	0	35.459	0	0
Honduras	707.028	242.363	464.665	0	0
Nicaragua	1.096.200	264.125	741.775	90.300	0
Z-Amerika regionaal	45.000	10.810	34.190	0	0
<i>Totaal L. Amerika</i>	<i>2.599.560</i>	<i>964.294</i>	<i>1.544.966</i>	<i>90.300</i>	<i>0</i>
Wereldwijd	474.100	326.600	117.500	15.000	15.000
Totaal generaal	5.534.345	2.555.934	2.802.970	160.441	15.000

7.6 Uitgaven en verplichtingen alle fondsen per land

Regio respectievelijk land	Uitgaven in 2000					Lopende verplichtingen	
	Medefinanciering	EU fondsen	Additionele-overheidsfondsen	Overige-fondsen	Totaal 2000	in 2000	na 2001
Afrika							
Afrika regionaal	2.812.484	0		648.407	3.460.891	724.471	760.000
Oost-Afrika regionaal	1.123.766			115.650	1.239.416	600.000	794.584
Kenia	2.358.000	339.000		0	2.697.000	1.145.000	540.000
Tanzania	3.349.621	0	496.856	0	3.846.477	2.379.951	1.098.185
Uganda	4.045.067	325.676		0	4.370.743	2.115.600	1.108.739
Zuidelijk Afrika regionaal	3.445.324	534.537	50.000	14.404	4.044.265	2.174.203	1.552.560
Botswana	2.170.000	430.620		0	2.600.620	704.953	425.000
Malawi	295.000			0	295.000	395.000	295.000
Mozambique	2.100.564			0	2.100.564	775.000	298.000
Namibië	1.227.275	45.713		0	1.272.988	520.000	332.000
Zambia	1.510.000			0	1.510.000	677.000	175.000
Zimbabwe	4.637.068	0	690.000	0	5.327.068	2.558.344	1.580.000
Zuid-Afrika	6.042.139		202.500	0	6.244.639	3.359.500	-1
<i>Totaal Afrika</i>	<i>35.116.308</i>	<i>1.675.546</i>	<i>1.439.356</i>	<i>778.461</i>	<i>39.009.671</i>	<i>18.129.022</i>	<i>8.959.067</i>
Azië							
Azië regionaal	803.652	32.509		344.511	1.180.672	3.004	0
India	10.078.527	1.080.027	0	7.302	11.165.856	7.206.600	4.948.374
Kazachstan	1.048.175			0	1.048.175	675.750	380.000
Kirgizstan	1.180.986		0	0	1.180.986	629.014	943.000
Sri Lanka	2.979.173	1.066.852	534.513	0	4.580.538	3.902.403	3.595.199
Z.O.-Azië regionaal	2.994.640			0	2.994.640	1.500.000	2.155.000
Indonesië	3.194.490	82.767		10.230	3.287.487	2.699.501	902.096
Timor Lorsaë	251.000			0	251.000	0	0
Maleisië	783.000	0		0	783.000	0	0
Vietnam	95.000	0		0	95.000	50.000	0
<i>Totaal Azië</i>	<i>23.408.643</i>	<i>2.262.155</i>	<i>534.513</i>	<i>362.043</i>	<i>26.567.354</i>	<i>16.666.272</i>	<i>12.923.669</i>
Latijns Amerika							
Latijns Amerika regionaal	909.489	0		268.877	1.178.366	0	0
M-Amerika regionaal	1.984.517		100.000	35.459	2.119.976	833.379	105.500
Belize	944.600			0	944.600	556.243	286.000
Costa Rica	1.962.560		0	0	1.962.560	1.444.750	292.570
El Salvador	2.959.178		193.234	0	3.152.412	852.090	268.000
Guatemala	3.958.668		1.285.038	0	5.243.706	3.655.650	2.577.753
Honduras	2.125.510		348.140	464.665	2.938.315	2.288.282	470.963
Nicaragua	3.156.987		137.418	741.775	4.036.180	1.637.135	476.000
Z-Amerika regionaal	1.607.230			34.190	1.641.420	742.500	1.165.000
Bolivia	3.307.250	278.611	1.680.560	0	5.266.421	2.562.407	1.605.223
Chili	1.440.000		115.000	0	1.555.000	1.882.366	950.000
Ecuador	948.370			0	948.370	565.030	223.500
Peru	4.103.663		390.030	0	4.493.693	1.223.814	574.765
Suriname	75.000			0	75.000	0	0
Caribisch gebied regionaal	2.610.320			0	2.610.320	145.000	80.000
Cuba	630.600			0	630.600	288.600	165.000
Dominica	275.000			0	275.000	105.000	0
Grenada	240.000			0	240.000	100.000	0
St Lucia	95.000			0	95.000	105.000	107.000
St Vincent	25.000			0	25.000	0	0
<i>Totaal L. Amerika</i>	<i>33.358.942</i>	<i>278.611</i>	<i>4.249.420</i>	<i>1.544.966</i>	<i>39.431.939</i>	<i>18.987.246</i>	<i>9.347.274</i>
Zuidoost-Europa	5.746.279		0		5.746.279	3.414.000	2.772.500
Wereldwijd	4.861.342	465.278	0	117.500	5.444.120	4.230.604	4.541.350
Totaal generaal	102.491.514	4.681.590	6.223.289	2.802.970	116.199.363	61.427.144	38.543.860

Medefinancieringsprogramma	53.910.919	33.414.902
Additionele fondsen	5.876.167	4.387.399
EU-fondsen	1.479.617	726.559
Overige fondsen	160.441	15.000

Totaal 61.427.144 38.543.860

7.7 Uitgevoerde externe evaluaties in 2000

Organisatie	Beleidssector
Nummer	Naam
Afrika	
RA009031	SAFAIDS, Southern Africa AIDS Information Dissemination Service
KE003031	KCS, Kituo Cha Sheria, Kenia
KE015021	LRF, Legal Resource Foundation, Kenia
UG001021/ 061/ 071	URDT, Uganda Rural Development and Training, Uganda
UG008021	IRDI, Integrated Rural Development Initiatives, Uganda
UG012021/031 SAP,	Slum Aid Projects, Uganda
BT012021	EBWA, Emang Basadi Women's Association, Botswana
ZM006021	FHT, Family Health Trust, Zambia
ZM010/ZM005	ZAYO/ZDT, Youth Entrepreneurship Promotion Programme/Zambesi Development Trust, Zambia
Azië	
ID00403	Sintesa, Yayasan Sintesa, Indonesië
ID00902	Gita Pertiwi, Indonesië
ID02002	SBSI, Serikat Buruh Sejahtera Indonesia, Indonesië
LK00702	UCDC, UVA Community Development Centre, Sri Lanka
IN36003	CWDS, Centre for Women's Development Studies, India
IN05002	Fedcot, Federation of Consumer Organisations - Tamil Nadu, India
IN00805	Leisa Network, India
IN09501	MSSN, Mahila Shram Seva Nyas, India
IN07003	Navsarjan, Navsarjan Trust, India
IN02302	OPDSC, Orissa Professional Development Service Consultants, India
IN01903	PDC, People's Development Centre, India
IN04404	Prema Bharthi/Abhiyan, India
IN04602	SIFFS, South Indian Federation of Fishermen Societies, India
IN08801	SSP, Farmers Association Qaryah Thayyibah, India
IN05103	CDF, Cooperative Development Foundation, India
IN09401	JBSS/SVA, Jaya Bharati Shramik Sangha, India
Latijns Amerika	
RL00421	RAP-AL, Red de Acción en Plaguicidas y Alternativas de America Latina
RM00321	CODEHUCA, Comisión para la Defensa de los Derechos Humanos en Centroamérica
BO020 021	LIDEMA, Liga de Defensa del Medio Ambiente, Bolivia
BO013 031/041	IPHAE, Instituto Para el Hombre Agricultura Ecologia, Bolivia
EC002 021/031	AE, Acción Ecológica, Ecuador
NI0130 031	Xotchiquetzal, Fundación Xotchiquetzal, Nicaragua
NI021 021	Oyanka, Asociación de Mujeres Oyanka, Nicaragua
NI033 011	CJA, Club de Jóvenes Ambientalistas, Nicaragua
BZ004 011/ 021 BAS,	Belize Audubon Society, Belize
SV011 021	FUNDALEMPA, Fundación para la recuperación y el desarrollo del Rio Lempa, El Salvador
HN021 021/031	CODDEFFAGOLF, Comité para Defensa Y Desarrollo Golfo de Fonseca, Honduras
CR014 021/ 031	JUNAFORCA, Junta Nacional Forestal Campesina, Costa Rica
GU019 021	IDEADS, Instituto de Derecho Ambiental y Desarrollo Sostenible, Guatemala
Beleidssectoren	
A	Cultuur en ontwikkeling
B	Gender, vrouwen en ontwikkeling
C	Milieu en ontwikkeling
D	Aids en ontwikkeling
E	Economie en krediet
F	Mensenrechten
H	Overige sectoren

7.8 GOM kernstatistieken

- 7.8.1 Doelgroep projecten - naar sekse en woongebied
- 7.8.2 Partnerorganisaties met een genderperspectief
- 7.8.3 Type partnerorganisaties
- 7.8.4 Sectorale spreiding volgens DAC-sectoren (totale programma)
- 7.8.5 Hivos penvoerderschappen
- 7.8.6 Gemiddelde uitgaven per project (MF-fondsen)
- 7.8.7 Redenen van afwijzing

7.8.1 Doelgroep projecten - naar sekse en woongebied

	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuid-Oost Europa	Wereldwijd	Totaal 2000	Totaal 2001
Vrouwen (meer dan 80%)	17%	26%	16%	19%	22%	20%	19%
Mannen (meer dan 80%)	2%	2%	8%	0%	2%	4%	4%
Vrouwen en mannen	81%	72%	76%	81%	76%	76%	77%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Ruraal (meer dan 80%)	32%	43%	29%	30%	8%	32%	30%
Urbaan (meer dan 80%)	8%	11%	22%	33%	8%	15%	19%
Ruraal en urbaan	60%	46%	49%	37%	84%	53%	51%

7.8.2 Partnerorganisaties met een genderperspectief

	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuid-Oost Europa	Wereldwijd	Totaal
'Gemengde' organisaties						
Economie & krediet	15	13	17	0	1	46
Cultuur & ontwikkeling	6	5	9	0	0	20
Milieu & ontwikkeling	1	2	8	0	1	12
Mensenrechten & aids	26	13	15	2	3	59
Overige	6	7	3	1	1	18
Totaal	54	40	52	3	6	155
Uitvoerende GV&O-organisaties	43	55	50	2	7	157
Totaal	97	95	102	5	13	312
% van het totale aantal organisaties	39%	47%	34%	63%	38%	39%

7.8.3 Type Partnerorganisaties

	1999		2000	
	aantal	%	aantal	%
Basisorganisatie	83	10%	80	10%
Sociale beweging/maatschappelijke/lidmaatschapsorganisatie	189	24%	176	22%
Intermediaire ontwikkelingsorganisatie	108	13%	107	14%
Dienstverlenende organisatie	307	38%	306	39%
Netwerk- en koepelorganisatie	102	13%	103	13%
Overig	15	2%	18	2%
Totaal	804	100%	790	100%

7.9 Organogram van Hivos-werkorganisatie

7.8.4 Sectorale spreiding volgens DAC-sectoren

	Afrika	Azië Amerika	Latijns- Europa	Zuid-Oost	Wereldwijd	Totaal 2000
Onderwijs	5%	7%	5%	1%	0%	5%
Gezondheidszorg	6%	5%	5%	2%	8%	5%
Water en sanitatie	2%	2%	2%	0%	0%	2%
Overheid en maatschappijbouw	62%	59%	44%	59%	72%	56%
Overige sociale infrastructuur en diensten	4%	5%	1%	1%	1%	2%
Financiële dienstverlening	7%	4%	13%	0%	1%	8%
Handel en gerelateerde activiteiten	5%	7%	7%	9%	7%	7%
Landbouw	7%	5%	11%	28%	9%	9%
Bosbouw	1%	1%	5%	0%	0%	2%
Visserij	0%	1%	1%	0%	1%	1%
Noodhulp	1%	4%	6%	0%	1%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

7.8.5 Hivos penvoerderschappen

Afrika

RC030011	XII IAC	XII International Aids Conference
UG013031	DETREC	NGO/CBO Training Programme, Uganda
TA006061	TAMWA	Gender Violence Programme 2000, Tanzania

Azië

KZ005041/051	CASDIN	Central Asian Sustainable Development Information Network, Kazachstan
--------------	--------	---

Latijns Amerika

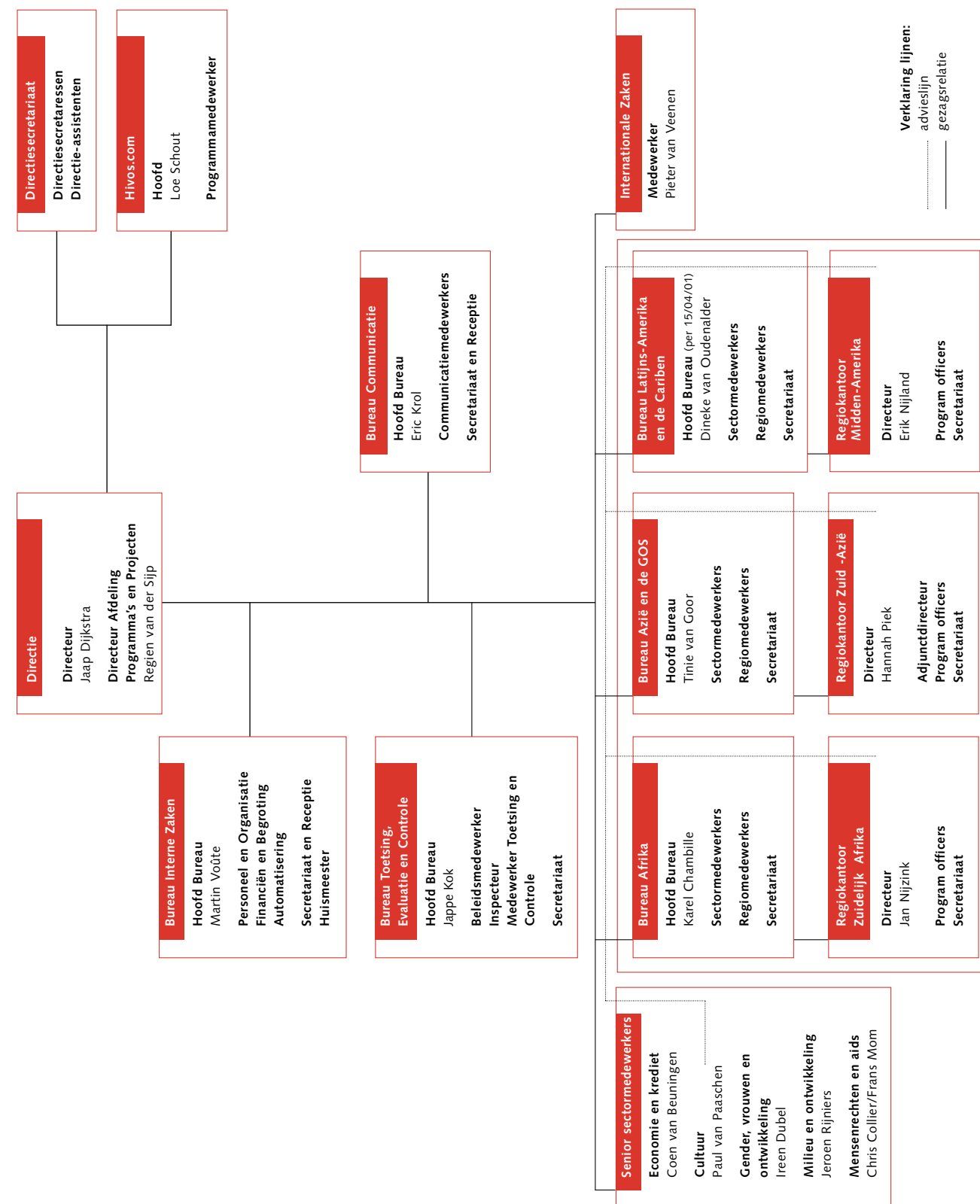
CH011031/041	CEDEM	Centro de Estudios para el Desarrollo de la Mujer, Chili
BO021031	FATGD	Coordinadora de la Mujer, Bolivia

7.8.6 Gemiddelde uitgaven per project (MF-fondsen)

	aantal projecten	gemiddeld (in guldens)
1996	825	68.233
1997	914	78.589
1998	901	86.725
1999	878	102.000
2000	995	103.007

7.8.7. Redenen van afwijzing

	Afrika	Azië	Latijns- Amerika	Wereldwijd	Totaal 2000	Totaal 2000
Geografische beperking	252	156	108	22	538	451
Thematische beleidsbeperking	350	384	92	16	842	680
Mandaatsbeperking	42	25	23	0	90	154
Financiële beperkingen	137	83	128	14	362	111
Overig	84	0	22	14	120	210
Totaal 2000	865	648	373	66	1952	1606
Totaal 1999	754	594	205	53		

7.10 Hivos bestuurlijke organisatie - samenstelling per 31/12/00

Raad van Toezicht

Mw. L.S. Groenman,
voorzitter
H.F. Hoekzema,
vice-voorzitter
J. Hekkelman
portefeuillehouder financiën
Mw. H.M. Brouwers
E.D. Caffé (tot 16 november)
J.K. Cherpanath
P. Coret
J.P. de Jong (tot 16 november)
H.J. Schoenmaker
Mw. M.M. Slot

Bestuur/directie

J.J. Dijkstra
voorzitter
Mw. R.N.M. van der Sijp

College van Adviseurs

H. Thomas
voorzitter
Mw. C. Boerefijn
P. Cornelisse
I.E.M. Dankelman
P. Faber
Mw. G. Hesseling
Mw. J.H.M. van Hussen
Mw. A. Laan
P. van Lier
H.C. Morel
M.J.A. Nypels
Mw. M.F. Poppema
Mw. E.T. Tabbers
J.H. Veenker
W.P. Wiertsema
Mw. M.R. Winter

Raad van Toezicht Hivos Triodos Fonds

H.J. Schoenmaker
voorzitter
J.J. Dijkstra
M. Eendhuizen
D. Elzen
W.E. Hueting
J. Koopman

7.11 Lijst van gebruikte afkortingen

ACG	Aids Coördinatie Groep
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
CBF	Centraal Bureau Fondswerving
CORDAID	bundelt werk van Bilance, Memisa, Mensen in Nood en Vastenactie
CvA	College van Adviseurs
DAC	Development Assistance Committee
DGIS	Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking
DRA	Dutch Relief and Rehabilitation Agency
DSI	Directie Sociale en Institutionele Ontwikkeling
EU	Europese Unie
EURODAD	European Network on Debt and Development
EUROSTEP	European Solidarity Towards Equal Participation of People
EVS	Evert Vermeer Stichting
FAO	Food and Agriculture Organization
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
FPPN	Foster Parents Plan Nederland
FSC	Forest Stewardship Council
FTA	Fair Trade Assistance
FTO	Fair Trade Organisatie
GOM	Gemeenschappelijk Overleg Medefinanciering
GOS	Gemenebest van Onafhankelijke Staten
HCF	Hivos Cultuur Fonds
HKC	Humanistisch Kennis Centrum
HOM	Humanistisch Overleg Mensenrechten
HTF	Hivos Triodos Fonds
HUMAN	Humanistische Omroep
HV	Humanistisch Verbond
IBO	Interdepartementaal BeleidsOnderzoek
ICCO	Interkerkelijke Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IFAT	International Federation for Alternative Trade
IHEU	International Humanist and Ethical Union
IKV	Interkerkelijk Vredesberaad
ILO	International Labour Organisation
IMF	International Monetary Fund
IOB	Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie
ISO	International Organization for Standardization
KICI	Kleding Inzameling Charitatieve Instellingen
KIT	Koninklijk Instituut voor de Tropen
MF	Medefinanciering
mfo	medefinancieringsorganisatie
MFP	Medefinancieringsprogramma
MOL's	Minst Ontwikkelde Landen
NCDO	Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling
ngo	niet-gouvernementele organisatie
NIZA	Nederlands Instituut voor Zuidelijk Afrika
NOVIB	Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking
NZP	Noord-Zuid Plan
OPOP	Overleg Particuliere Organisatie met een Programmafiancieringsregeling
OR	Ondernemingsraad
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PSO	Personele Samenwerking met Ontwikkelingslanden
RvT	Raad van Toezicht
SADC	Southern African Development Community
SER	Sociaal Economische Raad
SNV	Nederlandse Ontwikkelingsorganisatie
UNEP	United Nations Environment Programme
VN	Verenigde Naties
WTO	World Trade Organization
ZNF	Zuid-Noord Federatie

Voor de afkortingen van de verschillende partnerorganisaties van Hivos verwijzen we u graag naar het tegelijk met dit jaarverslag verschenen overzichtsboek 'Partnerorganisaties 2000'.

